

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**NEENAKOST MED MLADIMI V DRUŽBI ZNANJA: ANALIZA
STALIŠČ MLADIH V SLOVENIJI**

Ljubljana, november 2016

MONIKA IVEŠA

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Monika Iveša, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom Neenakost med mladimi v družbi znanja: Analiza stališč mladih v Sloveniji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko izr. prof. dr. Tjašo Redek.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV NEENAKOSTI	3
1.1 Pojem neenakosti.....	3
1.1.1 Družbena neenakost.....	3
1.1.2 Ekonomska neenakost	5
1.2 Razlogi za neenakost	6
1.2.1 Globalizacija in tehnološke spremembe	6
1.2.2 Neenakost na trgu dela	7
1.2.3 Socialna in davčna politika.....	9
1.2.4 Prostorska neenakost	11
1.2.5 Izobraževanje.....	12
1.3 Posledice ekonomske neenakosti	15
1.3.1 Neenakost na področju zdravja.....	15
1.3.2 Psihološke posledice.....	16
1.3.3 Družbena mobilnost.....	16
1.3.4 Neenakost in izobraževanje	17
1.3.5 Kazniva dejanja in nasilje.....	18
1.3.6 Revščina	19
2 NEENAKOST V SVETU.....	21
2.1 Zgodovinski trendi na področju neenakosti	21
2.2 Neenakost v globalnem svetu in pri nas	26
2.2.1 Globalna raven.....	26
2.2.2 Države Evropske unije.....	29
3 NEENAKOST V SLOVENIJI.....	34
4 VRSTE NEENAKOSTI MED MLADIMI.....	42
4.1 Mladi in neenakosti na trgu dela	43
4.2 Neenakosti pri dostopu po proizvodnih virov	44
4.3 Neenakosti v omejenem socialnem kapitalu med dekleti in mlajšimi ženskami na prehodu v puberteto oziroma zakonsko zvezo	44
4.4 Neenakosti v izključitvi mladih pri izbiri odločitve	45
4.5 Družba znanja in mladi.....	46
5 EMPIRIČNA ANALIZA NEENAKOSTI MED MLADIMI V SLOVENIJI.....	46
5.1 Predstavitev analize in hipoteze	46
5.2 Predstavitev anketnega vprašalnika.....	48
5.3 Vzorec	49
5.4 Rezultati analize	51
SKLEP	55
LITERATURA IN VIRI	58
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Pregled razlogov za neenakost in empiričnih potrditev	14
Tabela 2:	Pregled posledic neenakosti in empiričnih potrditev	20
Tabela 3:	Kazalniki neenakosti po svetovnih regijah v letu 2013.....	28
Tabela 4:	Gini koeficient in HDI v nekaterih izbranih državah	29
Tabela 5:	Neenakost v EU, državah članicah OECD in ZDA, 2008.....	29
Tabela 6:	Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih glede na zaposlitveni status, 2014 (v %).....	33
Tabela 7:	Glavne značilnosti trga dela v Sloveniji, 1993–2013.....	35
Tabela 8:	Delež začasnih in delnih zaposlitev v skupnem številu zaposlitev v Sloveniji in EU*, v obdobju 2000 –2014 (v %).....	37
Tabela 9:	Izdatki za socialno zaščito v Sloveniji in EU (v % BDP), v obdobju 2000–2012	38
Tabela 10:	Registrirana brezposelnost mladih (15–29 let) od junija 2014 do junija 2015	41
Tabela 11:	Vrsta izobrazbe s frekvenco in deležem (%).....	50
Tabela 12:	Stališča do posamezne vrste neenakosti v Sloveniji	52
Tabela 13:	Vrste neenakosti s frekvenco in deležem (%)	52
Tabela 14:	Revščina v povezavi z neenakostjo s frekvenco in deležem (%).....	55

KAZALO SLIK

Slika 1:	Globalna neenakost v letih 1820–2002 (v %).....	23
Slika 2:	Gibanje neenakosti v angleško govorečih državah, 1913–2010 (v %).....	25
Slika 3:	Gibanje neenakosti v Evropi in na Japonskem, 1900–2010 (v %).....	26
Slika 4:	Gini koeficient (v %) v državah EU leta 2014	30
Slika 5:	Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (stopnja NEET) po državah članicah EU, 2014 (v %).....	31
Slika 6:	Stopnja tveganja revščine v letu 2014 (v %)	32
Slika 7:	Neenakost porazdelitve dohodka v državah EU leta 2014 (S80/S20 razmerje)	34
Slika 8:	Stopnja rasti realnega BDP v obdobju 1990–2014 (odstotna sprememba glede na preteklo leto)	35
Slika 9:	Gibanje Ginijevega koeficienta v Sloveniji v obdobju 1997–2014 (v %).....	39
Slika 10:	Stopnja tveganja revščine (v %) v Sloveniji in EU*, 2006 –2015	40
Slika 11:	Stopnja registrirane brezposelnosti mladih (15–29 let) v %.....	41
Slika 12:	Delež prebivalstva z vsaj srednješolsko izobrazbo (v %) v Sloveniji in EU, 2002–2014	42
Slika 13:	Starost anketirancev po starostnih skupinah, s frekvenco in deležem (%).....	50
Slika 14:	Mesečni dohodek na družinskega člana v € s frekvenco in deležem (%)	51

Slika 15: Regija, iz katere anketiranci prihajajo s frekvenco in deležem (%).....	51
Slika 16: Dejavniki neenakosti med mladimi.....	53
Slika 17: Posledice neenakosti med mladimi	54
Slika 18: Ali je neenakost med mladimi družbeno nezaželjena in tudi negativna?	55

UVOD

Neenakost v družbi so ljudje opazili že zelo zgodaj, prav tako so se spraševali, ali je opredelitev delitve premoženja, oblasti in še mnogo drugih dobrin pravična ter ali lahko sploh na kakšen način vplivajo nanjo. Zelo zgodnje agrarne družbe so za delo uporabljale sužnje. Aristotel je tisti, ki je branil suženjstvo, in je trdil, da si določeni ljudje z nizko inteligenco drugega ne zaslužijo. Evropske kmetijske družbe v srednjem veku so ravno tako predvidevale dnevno kmečko delo večine ljudi, ki je podpirala majhno aristokracijo. Ugledni ljudje in tlačani so v tem času poklic videli kot stvar, ki je določena ob rojstvu, in je moralna odgovornost. Torej, lahko opazimo, da je že v zgodnjih letih obstajalo tako razmišljanje, ki je v bistvu na neki način priznavanje obstoja samega pojma neenakosti.

Neenakost je bila prisotna skozi celotno zgodovino, kjer se je pojavljala na različne načine in oblike, danes pa se najbolj kaže v dohodkovni in socialni neenakosti. Med glavne vzroke za razvoj neenakosti sodijo tehnološke spremembe, globalizacija, vloga državnih politik, možnosti izobraževanja (Organisation for Economic Co-operation and Development [v nadaljevanju OECD], 2011) in drugi dejavniki. Po drugi strani pa neenakost povzroča posledice tako na družbo kot posameznika. Največkrat vodi v revščino, nasilje in kazniva dejanja, bolezni (Wilkinson & Pickett, 2012) ipd.

Poleg že omenjenih oblik neenakosti poznamo še druge, ki se v veliki večini medsebojno prepletajo in na razne načine vplivajo na različne generacijske skupine v današnji družbi znanja. Kot študentka me zanima neenakost med mladimi in na kakšen način se mladi soočajo z njo v Sloveniji. S kakšnimi razlogi za neenakost oz. posledicami se mladi danes spopadajo in kaj vse menijo o tem, magistrsko delo prikazuje v nadaljevanju.

Namen magistrskega dela je celovito (teoretično in empirično) analizirati splošen pojav neenakosti in njene lastnosti (razlogi, posledice itd.) med mladimi. Poleg tega želim predstaviti, kako se je neenakost med mladimi gibala v preteklosti pa vse do danes med različnimi državami v svetu in predvsem pri nas. Ker določene raziskave kažejo, da so mladi deležni različne neenakosti v vsakdanjem življenju, so cilji magistrskega dela določiti, kako je neenakost prisotna med mladimi v Sloveniji, kakšni so dejavniki udeležbe mladih na neenakost in kakšno je njihovo mnenje o njej. Na podlagi zapisanega postavljam naslednje hipoteze v obliki raziskovalnih vprašanj, ki usmerjajo analizo skozi moje delo:

R1: Pojav neenakosti povezujejo z različnimi argumenti. Eden od njih je ta, da mora biti napor posameznikov temu primerno nagraden, saj v nasprotnem primeru ljudje niso dovolj motivirani za uspešno opravljanje nalog. To pa tudi razdvaja ljudi in s tem povzroča revščino in socialno izključenost. Torej, **kako je neenakost opredeljena in kako jo današnja družba razume?**

R2: **Med mladimi obstaja več vrst neenakosti.** Katere so pravzaprav glavne in ali je dohodkovna neenakost res tista, ki je najbolj prisotna med mladimi? Kaj velja v Sloveniji?

R3: Neenakost med mladimi je odvisna od demografskih dejavnikov. Kateri so glavni demografski dejavniki, ki vplivajo na neenakost med mladimi? Ali lahko posplošimo, da so družina, izobrazba, okolje, tehnologija, stopnja revščine ter osebno finančno stanje demografski dejavniki, ki v največji meri vplivajo na neenakost med mladimi? Kateri so bolj pomembni v Sloveniji?

R4: Neenakost med mladimi ima številne negativne posledice, npr. na področju zdravja, kazniva dejanja, revščina itd. Katere so najbolj pogoste in katere so z vidika prihodnjega družbenega razvoja in prihodnosti mladih najbolj problematične? Kaj je bolj problematično v Sloveniji?

R5: Država oblikuje tudi politike, ki naj bi neenakost zmanjševale. Kateri ukrepi bi bolj učinkovito zmanjšali neenakost v slovenski družbi?

Z metodološkega vidika je magistrsko delo razdeljeno na dva dela. Prvi del je teoretičen in temelji na pregledu obstoječe domače in tuje literature. Na podlagi tega predstavljam splošne teoretične osnove neenakosti in nekatere rezultate raziskav različnih avtorjev, ki so povezane s tem pojmom. Drugi del je empiričen, podatke, potrebne za raziskavo, sem zbrala s pomočjo lastnega anketnega vprašalnika, ki sem ga v elektronski obliki posredovala mladim v Sloveniji. Anketni vprašalnik je razdeljen na pet vsebinskih sklopov: prvi sklop vprašanj sprašuje po pomembnosti vzrokov za neenakost med mladimi, drugi sklop se nanaša na vpliv posledic na vsakdanje življenje mladih, v tretjem sklopu je spraševanje po neenakosti na trgu dela mladih, četrti sklop anketirance sprašuje po zavednosti neenakosti med mladimi, medtem ko je zadnji sklop namenjen demografskim podatkom anketirancev. Empirične rezultate raziskave sem dobila s pomočjo različnih statističnih metod, in sicer opisne statistike (aritmetična sredina, modus itd.) in frekvenčne porazdelitve. Pridobljene podatke sem uredila tudi z uporabo statističnega programa SPSS.

Vsebinska struktura magistrskega dela se navezuje na metodološko, in sicer tako, da je prvo poglavje zelo opisno. Z različnimi viri sem na začetku opredelila vse pojme in razložila, kako so povezani z raziskovalno temo. V drugem poglavju, na podlagi raziskav različnih avtorjev, naredim zgodovinski pregled, kako se je neenakost gibal nekoč v svetu, z osredotočenjem na države Evropske unije (v nadaljevanju EU), ter dodam še aktualno dogajanje tega stoletja. Sledi poglavje, ki je teoretično raziskovalno, saj sem podrobno raziskala, na kakšen način se neenakost odraža v Sloveniji, in je skupaj s poglavjem, ki sledi, jedro magistrske naloge. V tem poglavju predstavljam neenakost v Sloveniji bolj podrobno in glede na raziskano analiziram trend gibanja neenakosti v zadnjih tridesetih letih, odnos države, vzroke in posledice. Osredotočim se tudi na raziskovanje vpliva neenakosti na mlade v Sloveniji. Še globlje svoje raziskovanje predstavim v četrtem poglavju, kjer predhodno opredeljene neenakosti primerjam s tistimi, s katerimi se soočajo mladi v današnjem času.

Po izčrpnih teoretičnih predstavah sledi poglavje, namenjeno empirični analizi, kjer najprej predstavljam problem analize, hipoteze v obliki raziskovalnih vprašanj, anketni vprašalnik in vzorec. V nadaljevanju pa podajam rezultate oz. ugotovitve raziskave. Pri samih ugotovitvah se zavedam, da rezultatov ne morem vsesplošno posplošiti na celotno populacijo mladih v Sloveniji. Velikost vzorca $N = 98$ predstavlja najpomembnejšo omejitev raziskave, hkrati pa izziv za prihodnje delo na tem področju, saj bi večji vzorec omogočil tudi večjo zanesljivost rezultatov. Sem pa s tem vzorcem lahko predstavila del slike, ki odraža soočanje mladih z neenakostjo izključno v Sloveniji. Empirična analiza mi je služila tudi za preverjanje trditev, ki sem si jih zastavila glede na raziskovanje in pregled literature.

Naloga kot celota, s poudarkom na dohodkovni neenakosti, je ena izmed prvih analiz neenakosti med mladimi v Sloveniji. Vendar pa pri samem raziskovanju nisem izpostavila dohodkovne neenakosti, temveč sem jo predstavila skupaj z drugimi. Šele pri analizi sem se ključno navezovala na dohodkovno neenakost in rezultate analizirala v skladu z dohodkovno neenakostjo. Menim, da sem s tako imenovanim prikritim raziskovanjem željenega pridobila relevantnejše podatke, njihova razlaga in predstavitev pa je moj doprinos sliki, ki prikazuje povezavo, vplivanje in razumevanje dohodkovne neenakosti med mladimi v Sloveniji v družbi znanja.

1 OPREDELITEV NEENAKOSTI

1.1 Pojem neenakosti

Pojem neenakost ima veliko pomenov. Ne glede na pomene ga kar največkrat povezujemo s problemi, ki se tičejo ekonomske ter socialne tematike. Tukaj so kot problemi največkrat uvrščeni revščina in nepravilnost, saj ima neenakost zelo očiten socialni prizvok. Na eni strani je ekonomska neenakost, ki se kaže predvsem v dohodkovnem smislu, na drugi strani pa je sociološka neenakost, ki je v povezavi z njenim družbenim vidikom. Poleg omenjenih oblik neenakosti obstajajo še druge, in sicer globalna, politična, rasna, spolna, etnična, prostorska itn. Omenjene oblike pa navadno ne obstajajo ena mimo druge, temveč se tudi na različne načine prepletajo med seboj (Kelly, 2009).

V tem poglavju bom predstavila različne pojme tako družbene kot ekonomske neenakosti.

1.1.1 Družbena neenakost

Do neenakosti je prihajalo že v najbolj enostavnih družbah zaradi bioloških razlik, starosti in spola. Iz tega se je razvila družbena neenakost, ki se kaže v dostopnosti do materialnih dobrin, moči, ugleda, možnosti in priložnosti (Barle Lakota, Počkar, Novak – Fajfar, Popit, & Pluško, 2005).

»Družbena neenakost v družbi se pojavlja zato, ker ljudje znotraj nje opravljajo različne dejavnosti in imajo različne funkcije, zaradi tega pa tudi različne družbene statuse. Družbena neenakost torej pomeni, da obstajajo družbeno pogojene neenakosti. Družbena neenakost tvori temelj, na katerem se lahko oblikuje družbena slojevitost« (Barle et al., 1999, str. 32). Tako v zgodovini kot še danes se pojavljajo različne oblike družbene slojevitosti. Jasno lahko opredelimo določnice, po katerih so ljudje razvrščeni v hierarhično strukturo, te pa so moč, ugled in ekonomsko stanje. Le te so povezane in usklajene. Torej, če ima kdo nizek ugled in moč, bo imel zato tudi nizko ekonomsko stanje.

Spol pomembno vpliva na družbeni položaj. Spolno neenakost lahko povežemo z družbenim vidikom, kot tudi s kulturnim stališčem. Če se najprej osredotočimo na družbeno slojevitost v povezavi s spolom, se pogledi med seboj še kako razlikujejo. Predvsem pri funkcionalistih se opaža prepričanje, da spolne razlike veliko prispevajo k družbeni stabilnosti. Eden izmed njih, teoretik Talcott Parsons (2007) je poudarjal pomen, ki ga ima jasna delitev dela v družini po spolu za dobro delovanje modernih industrijskih družb. Trdi, da morajo ženske imeti ekspresivno vlogo, kot so skrb za družino, čustvena podpora možu in otrokom, itd. Moški pa naj se držijo instrumentalne vloge hranilcev družine. Po Parsonsu taka komplementarna delitev dela temelji na bioloških razlikah med spoloma. Verjame, da taka delitev dela zagotavlja solidarnost v družini, njeno dobro funkcioniranje in prek tega tudi funkcioniranje družbe. V današnji družbi lahko opazimo velike spremembe in večje število zaposlenih žensk. Kljub dejstvu, da so ženske v izobraževanju uspešnejše od moških in jih več doseže višjo izobrazbo, spol še vedno vpliva na položaj v družbi (Počkar, Andolšek, Popit, & Barle Lakota, 2009).

Družbena neenakost se v kontekstu družbene strukture nanaša na medsebojne odnose različnih družbenih skupin in njihovih pripadnikov, ki so se zaradi delovanja različnih dejavnikov znašli v neenakem položaju. Gre za skupine in posameznike, ki se med seboj razlikujejo, oz. gre za razlike med skupinami, ki vključujejo posameznike s podobnim položajem (Hafner-Fink, 1993).

Dragoš in Leskoškova (2003) opredeljujeta revščino kot nepravilno in jasno obliko neenakosti. Gre za zelo izrazito problematične kombinacije življenjskih težav pri skupinah ali posameznikih, ki so že dlje časa izpostavljeni različnim vrstam deprivacije na pomembnih področjih, kot so bivalni standard, socialne mreže, zaposlitev, zdravstveno stanje itd. Revščina je povezana z neenakostjo, saj je neenakost pogoj za revščino, ne glede na to, da vsaka neenakost ne povzroča revščine (npr. neenakost v porazdelitvi politične moči itd.). V revščino neenakost potisne predvsem najbolj ranljiv del prebivalstva s tem, da jim onemogoči dostop do najpomembnejših materialnih dobrin. Kljub uvajanju tržne ekonomije družbena neenakost ni nujna in je ogromna na tistem področju, kjer povzroča revščino – tudi v Sloveniji.

Rousseau (1993) razlikuje dve vrsti neenakosti med ljudmi. Prvo navaja naravno, ki jo vzpostavlja narava in ki jo tvorijo razlike v starosti, zdravju, telesnih močeh ter sposobnosti duha in duše. Drugo pa navaja moralno oz. politično neenakost, ki je odvisna od vrste raznih sporazumov in soglasja ljudi.

Hafner-Fink (1993) navaja vrste neenakosti, s katerimi se srečujemo in so po njegovem mnenju najpomembnejše:

- neenakosti, povezane s posameznimi vrstami lastninskih odnosov (npr. razlike med lastniki in ne-lastniki produkcijskih sredstev);
- neenakosti, ki nastanejo kot posledica različnih oblik delitev dela. Med te vrste neenakosti štejemo na primer razlike glede organizacije dela, umsko in fizično delo itd.;
- neenakosti, ki so posledica prirojenih oz. bioloških razlik, kot so starost, rasa, fizične sposobnosti, spol itd.

Kadar govorimo o družbenih neenakostih, govorimo o večdimenzionalnem pojavu. Pomen posameznih vrst neenakosti je lahko različen, saj je položaj posameznika določen z rezultanto položajev na posameznih dimenzijah, ki privedejo do tega, da imajo nekatere večjo težko kot druge (Hafner-Fink, 1993).

1.1.2 Ekonomska neenakost

Ekonomska neenakost v današnji družbi uvrščamo v eno izmed družbenih stratifikacij in družbo tudi zaznamuje. Imenujemo jo tudi neenakost v dohodku. Če pogledamo globalno neenakost, je revščina tista, ki se pojavlja kot posledica vedno večjih ekonomskih razlik v svetu (Leskošek, 2005).

V pričujočem delu bom večjo pozornost usmerila predvsem v ekonomsko neenakost, saj je, po mojem mnenju, dohodek skupni imenovalac pri vseh obravnavah mladih ljudi. Ekonomska neenakost lahko imenujemo tudi razkorak med bogatimi in revnimi, natančneje kot razlike v materialnih dobrinah med ljudmi na določenem prostoru in v določeni družbi (Giraud, 2006).

Ekonomska oz. dohodkovna neenakost je možno preučevati kar na treh ravneh. Na eni strani je prostorska razsežnost, kjer gre za ekonomsko neenakost med obravnavanimi državami. Za primerjavo med državami se uporablja povprečni bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) na prebivalca v raziskavo zajetih držav. Na drugi strani je družbena razsežnost, kjer pa gre za ekonomsko neenakost znotraj posamezne družbe v eni državi. Za družbeno neenakost je značilno, da gre za ugotavljanje razlik v dohodkih med posamezniki v celotni državi oz. družbi. Skupku prostorske in družbene razsežnosti lahko rečemo globalna neenakost. Za meritev se tu uporablja dohodek vsakega posameznika na svetu.

Glede na dohodek posameznika pa vidimo, ali se neenakost na globalni ravni povečuje ali znižuje znotraj svetovne populacije (Giraud, 2006; Thorbecke & Charumilid, 2002).

Za merjenje teh razlik se uporabljajo različni načini. Pogosto uporabljena mera neenakosti je razmerje de leža prihodkov ali preprosta primerjava med različnimi dohodkovnimi skupinami, kjer so te predhodno razvrščene po kvintilih oziroma decilih. V praksi se primerjajo ekstremne vrednosti porazdelitve. Primerja se lahko najvišji kvintil z najnižjim kvintilom oz. katerokoli drugo varianto. Pomembno je le, da se lahko prikaže razmerje med populacijo z visokimi dohodki in populacijo z nizkimi dohodki. Najpogosteje se uporablja razmerje 20 : 20, ki primerja prihodek spodnjih 20 % populacije s prihodkom zgornjih 20 % populacije, možne pa so tudi številne druge različice, kot npr. 80 : 20, 10 : 40, 10 : 10, 10 : 20 (Charles-Coll, 2011). Znan in tudi največkrat uporabljen način za merjenje dohodkovne oziroma ekonomske neenakosti je Ginijev indeks, ki meri neenakost v celotni družbi, pri čemer 0 pomeni popolno enakost in 1 popolno neenakost v družbi (Wilkinson & Pickett, 2012).

1.2 Razlogi za neenakost

1.2.1 Globalizacija in tehnološke spremembe

Razlog za širitev industrializacije v vseh državah je po 2. svetovni vojni bil razvoj znanosti in tehnologije, zaradi česar je prihajalo do novih delovnih mest. Dobrine, ki so si jih nekoč lahko privoščili samo nekateri, so v gospodarsko razvitejših delih Evrope, Severne Amerike in drugih postale del množične potrošnje. Z globalizacijo se je povečal pomen mednarodne konkurence in hkrati tudi moč nadnacionalnih gospodarskih družb. Tehnološke spremembe, ki so na eni strani zmanjševale zaposlenost v industriji, so na drugi strani omogočale odpiranje novih delovnih mest v storitvenih dejavnostih (Počkar et al., 2009).

Pojavlja se večja odprtost družb in mednarodna konkurenca. Kot posledica, je prišlo do prenosa proizvodnje industrijskih izdelkov iz bolj razvitih držav v manj razvite države. Delež tradicionalnih industrijskih delavcev v gospodarsko razvitih državah se je začel zmanjševati. Zgled tega nekateri govorijo o obstanku postindustrijske družbe. Moč je opaziti večje produktivnosti. Glavno gibalno tega so postale raziskave, inovacije in znanje. Razvite družbe tako proizvajajo čedalje manj materialnih in čedalje več intelektualnih proizvodov. V 90. letih 20. stoletja se je v vseh družbah zelo razširilo terciarno izobraževanje. To je privedlo do definiranja družbe kot družbe znanja (Počkar et al., 2009).

Po mnenju OECD (2011) so glavni vzroki za neenakost globalizacija in tehnološke spremembe v obliki informacijske komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT), vključno z izkoriščanjem zunanjih virov (angl. *outsourcing*). OECD pripisuje veliko vlogo tudi državnim politikam, zakonodajam in institucijam, ki lahko vplivajo na raven

neenakosti. Povečanje prožnosti trga in deregulacija, ki povečujeta tekmovalnost, ter liberalizacija trgov (OECD, 2011) prav tako ključno vplivajo na povečanje neenakosti.

Pri obravnavi ekonomske neenakosti International Monetary Fund (v nadaljevanju IMF) (IMF, 2007; 2015) ugotavlja več pogledov na povečanje neenakosti zaradi tehnoloških sprememb:

- efekt plimovanja – plima dvigne vse čolne, ne glede na velikost, kjer se istočasno dvignejo prihodki celotnemu prebivalstvu, in to posledično vodi v rastočo plimo neenakosti;
- nesorazmerno povečanje prihodkov, ki posledično vodi v izgubarje (npr. mladi na trgu delovne sile) in dobičkarje (osebe, ki se ukvarjajo s posli, ki prinašajo velik, navadno neupravičen dobiček: špekulanti);
- povezava gospodarske rasti s tehnološkimi spremembami, ki pomenijo, da posledično povečujejo neenakost.

Zaradi učinkov globalizacije in tehnoloških sprememb se v večini primerov prihodki svetovnega prebivalstva gibljejo zelo neenakomerno (IMF, 2007; OECD, 2011). Močan vpliv na povečanje ekonomske neenakosti ima predvsem tehnološki napredek in malo manj tuje neposredne investicije, ugotavlja IMF. Glede mednarodne trgovine pa ugotavlja, da ima dokaj pozitivne učinke.

»Ni več mogoče trditi, da je vpliv trgovanja na distribucijo dohodkov v bogatih državah malenkosten. Je velik in postaja večji. Ne podpiram protekcionizma, ampak prosti trgi morajo ponuditi boljše rešitve za tiste, ki v globalizaciji izgubljajo,« zapiše ekonomist Paul Krugman (2007).

1.2.2 Neenakost na trgu dela

Neenakosti na trgu dela, predvsem razlike v plačah med najvišjo in najnižjo plačo, je postala pomembna tema v številnih državah. Na trgu dela so se v zadnjih desetletjih dogajale temeljne spremembe, tako na strani razvitih držav kot tudi na strani držav v razvoju. Zaradi vpliva globalizacije države med seboj tekmujejo v privabljanju tujih investorjev, vendar še vedno med državami obstajajo razlike v naboru in intenziteti ukrepov. Razne študije ugotavljajo, da neoliberalna politika v zelo veliki meri vpliva na različne dejavnike na trgu dela (Banerjee & Goldfield, 2007):

- plače, ki se ne ravnaajo glede na produktivnost,
- zmanjšanje koncepta minimalne plače,
- fleksibilne oblike zaposlitve in manjša varnost zaposlitve,
- večja mobilnost delovne sile in kapitala,
- zmanjšanje vloge sindikatov.

V večini razvitih držav kljub rasti BDP plače ne sledijo rasti produktivnosti, z izjemo plač v razredu najbogatejših. To je najbolj vidno pri minimalnih plačah, ki jih prejemajo ljudje iz najnižjega razreda. Realno znižanje minimalne plače za kar 15 % v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) v obdobju 1980–2011 omenja Stiglitz (2012). Na povečanje dohodkovne neenakosti vpliva predvsem povečanje dohodkov višjega razreda, hkrati pa se dohodki nižjega razreda znižujejo, to pa vpliva predvsem na povečanje dohodkovne neenakosti med vsemi. Takšni trendi veljajo tudi za tranzicijska gospodarstva.

Maurin in Postel-Vinay (2005) ugotavljata, da nižje kvalificirani delavci, skoraj povsod v EU prejemajo nižje plačilo in menita, da kljub temu obstaja razlika med državami. V okolju, kjer je plačna fleksibilnost manjša (predvsem v kontinentalnih državah Evrope), je dopustna fleksibilna in istočasno manj varna oblika zaposlitve. Takšne oblike fleksibilnega dela pa tudi povzročajo neenakost. Atkinson (1984) navaja dve obliki fleksibilnega dela, in sicer:

- začasna fleksibilnost v smislu prilagoditve dolžine dela in delovnega časa na zahtevo delodajalca,
- plačna fleksibilnost v smislu različnih razredov plačila.

Po mnenju Barbierija (2009) prihaja tudi do neenakosti v obliki sekundarnega trga dela, poleg plačnih razlik, zaradi katerih nastaja družbena in dohodkovna neenakost. Na omenjenem trgu se pojavljajo posamezniki z najnižjo izobrazbo, ki so hkrati najmanj zaščiteni in velikokrat vanj ujeti (Giesecke & Groß, 2004; Fouarge & Layte, 2005; Barbieri & Scherer, 2008).

Globalizacija je v veliki meri omogočila vse večjo geografsko mobilnost delovne sile. To pomeni, da prihaja do selitve izobraženih delavcev v druge (bolj razvite) države, s tem pa znižujejo plačo svojim kolegom v razvitih državah. Če pogledamo v drugo smer, pa je mobilnost kapitala omogočila selitev proizvodnje v države v razvoju, kjer so merila glede plač in varstva delavcev bistveno nižja (Banerjee & Goldfield, 2007). Zaradi tega delavci v razvitih državah ne morejo zahtevati višjih plač, saj jim grozi selitev proizvodnje. To velja tudi za delavce v državah v razvoju.

Mobilnost delovne sile med drugimi dejavniki vpliva na zmanjšanje vloge sindikatov¹, ki je po podatkih International Labour Organization (v nadaljevanju ILO) (2008) povezana z dohodkovno neenakostjo, kar pomeni, da je v državah, kjer je velika vključenost v sindikate in večja centraliziranost kolektivnih pogajanj hkrati nizka stopnja neenakosti. To velja za skandinavske države.

¹ Delež članov v sindikate se je letih 1989–2005 zmanjšal v večini držav: v Braziliji, Indiji, Paragvaju, Singapurju, Španiji in na Kitajskem; konstanten pa je ostal na Finskem, v Belgiji in Pakistanu.

Makroekonomska politika ima tudi tesno povezavo s trgom dela. Stiglitz (2012) navaja, da je to vpliv velike nepotrebne nezaposlenosti, ki zapravlja potencial v obliki človeškega potenciala.

1.2.3 Socialna in davčna politika

Država lahko preko svojih mehanizmov ali vzvodov, kot sta socialna in fiskalna politika, vpliva na dohodkovno neenakost. »Socialna politika je sklop ciljev, ukrepov in drugih instrumentov za usmerjanje socialnega razvoja, ki jih država razvija in uporablja z namenom, da bi posamezniki in skupine prebivalstva lahko zadovoljevali svoje osebne in skupne interese ter delovali kot polnopravni in enakopravni člani družbe in države« (Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005). Država naj bi v okviru socialne politike prebivalstvu zagotovila minimalno socialno varnost, ki je ne zmorejo zagotoviti drugi (družina, skupnost ali različne organizacije). Socialna politika si prizadeva ohranjati in dvigati kakovost življenja vseh posameznikov, skupin, slojev ter celotnega naroda. Povezava med socialno politiko in dohodkovno neenakostjo je negativna, kar pomeni, da večja kot je socialna vloga države, manjša je dohodkovna neenakost in obratno.

Kljub tendenci sprememb v razvitih državah še vedno ne moremo govoriti o samo enem modelu države blaginje. Rainwater (1986) poudarja, da bi državno blaginjo lahko opredelili kot tisto, ki je nase prevzela odgovornost za socialno varnost in blaginjo državljanov. To je oblika državnih posegov, ki zagotavlja zlasti osnovni življenjski standard za državljane. Mann in Riley (2006) ugotavljata, da še vedno ni konvergence k enemu modelu države blaginje, temveč obstajajo skupine držav, ki so svoj že obstoječi model socialne politike prilagodile razmeram in s tem tudi ohranile ukrepe, ki so se obnesli v preteklosti.

Pri sistemih države blaginje obstaja v veliki meri tekmovalnost. Kot omenjata avtorja Mann in Riley (2006), države z znižanjem stroškov (tudi stroškov socialne politike) so privlačne za tuje investicije. Dodaten razlog za spreminjanje sistemov države blaginje so globalizacija in demografske spremembe (staranje prebivalstva, beg kapitala itd.), ki so jim bile v podobnem obsegu izpostavljene vse razvite države (Mann & Riley, 2006). Poleg teh razlogov na neenakost vplivajo tudi tehnološki razvoj, politična demokracija in drugi, vendar so učinki na neenakost različni.

Poznamo več vrst sistemov države blaginje. Pri njihovi klasifikaciji sem sledila razširjenemu Esping-Andersenovem modelu (Esping-Andersen, 1991; 2003):

- liberalni (anglosaksonski) model,
- kontinentalni (korporativni) model,
- socialdemokratski (skandinavski) model in
- mediteranski model.

Med liberalne države blaginje spadajo ZDA, Velika Britanija, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija. Po besedah Kolariča (2002) za liberalni model velja, da je trg primarni vir, ki zagotavlja socialno varnost, sledi civilna družba, država pa poskrbi za najrevnejše ljudi. Kovač (2006) pravi, da je socialna država minimalna država z nizkimi davčnimi obremenitvami in relativno majhnimi socialnimi transferji. Za socialne države liberalnega modela so značilne vrednote svobode, pravične konkurence, avtonomije in druge.

Temeljni del kontinentalnega modela je korporativizem, ki poudarja politično soglasje, zaupanje in vzajemno socialno politiko in temelji tako na tekmovalnosti kot tudi na sodelovanju (Kovač, 2006). Še vedno ima pomembno vlogo trg, vendar zaradi velikega srednjega razreda v teh sistemih in zakoreninjenih družbenih razmerjih so politične spremembe in prav tako reforme, ki bi povzročale povečanje dohodkovne neenakosti, težavnejše. Zato se je neenakost začela povečevati šele v zadnjem desetletju (OECD, 2011). Ta oblika modela velja v državah Avstrije, Nemčije, Italije in Francije.

Socialdemokratski tip države je značilen za skandinavske države, predvsem za Norveško in Švedsko. V njih se načelo univerzalizma in socialnih pravic razteguje na nove srednje razrede. Z zagotavljanjem enakosti visokih standardov in ne le minimalnih potreb ima država na tem področju najmočnejšo vlogo. Tako socialne ugodnosti kot storitve so razvite do visokih standardov novih srednjih razredov, kar pomeni, da tudi fizični delavci uživajo iste pravice kot civilni uslužbenci, saj so vključeni v univerzalni zavarovalniški sistem. Na ta način socialna politika omogoča emancipacijo od trga in družine. Država prevzema odgovornost za ostarele, otroke in nemočne. Dolgoletni razvoj socialdemokratskega modela, katerega ključna značilnost je naravnost k temu, da mora čim več ljudi delati in jih čim manj prejemati socialno pomoč, je vplival na učinkovito kljubovanje njegovemu razkroju (Mann & Riley, 2006).

Mediterranski model blaginje je v povezavi s katoliško tradicijo mediteranskih držav in vpletenostjo prebivalcev v socialno in družbeno okolje. Načelo subsidiarnosti je temelj sistema že omenjenega modela držav blaginje. Pomen tega načela je, da država poseže le v primeru, ko danega problema družina ali Cerkev nista sposobni rešiti (Kolarič, Črnak-Meglič, & Vojnovič, 2002). Torej, za ta model so izjemno pomembni tradicionalni vzorci, družinska mreža itd.

Davčna politika je temeljni mehanizem redistribucije dohodkov v družbi, poleg socialne politike (Niggle, 2003; Swank, 2006). Že od washingtonskega dogovora je davčna politika sestavni del gospodarskih razmer. Neoliberalci se zavzemajo, da bi bila dohodninska osnova široka, davčne stopnje pa umerjene (Williamson, 1990). ZDA so vzor davčnih reform v drugih razvitih državah in tudi vse države se na dolgi rok približujejo ameriškemu neoliberalnemu davčnemu sistemu, ugotavlja Swank (2006). Razlog za to je na neki način tudi v globalizaciji, ki je pripeljala do tekmovanja med davčnimi sistemi držav, tako v zunanjih kot notranjih vzgibih. Za države, ki so manj bogato razvite, in države v razvoju, pa so pritiski na spremembe davčnih sistemov še veliko večji (Swank, 2006).

Nižje davčne stopnje in strožji pogoji za davčne olajšave so razlog, da je sredi 90. let davčna politika začela izgubljati to prerazdelitveno funkcijo (OECD, 2011). Na podlagi tega se je še dodatno povečala razlika v ekonomski neenakosti posameznikov v družbi. Razni trendi kažejo na to, da je prišlo do zmanjšanja progresivnih davkov in davkov na premoženje, četudi ima najbogatejši razred zaradi večjega premoženja in prihodkov tudi več možnosti za plačevanje davkov. Kot odkriva OECD (2011), je to velik izziv za države. Bogatejši imajo večjo spretnost pri izogibanju davkov (velikokrat imajo davčne svetovalce, s pomočjo katerih se izognejo plačilu obveznosti do države ali premoženje prenesejo v davčne oaze). OECD argumentira, da je naloga držav zmanjšanje tistih izdatkov, ki nadpovprečno služijo zlasti bogatejšim, in obdavčitev premoženja ter transferjev, na primer v davčne oaze.

Pomembna je tudi ideja enotne davčne stopnje, ki naj bi povišala gospodarsko aktivnost (BDP) in zaposlenost. Bila bi samo ena davčna stopnja za obdavčitev osebnih dohodkov (Ivanova, Keen, & Klemm, 2005). Podporniki enotne davčne stopnje so posamezniki najvišjega razreda, ker se zmanjša davčno breme za njih, nasprotniki pa so sindikati in srednji razred. Študije ugotavljajo, da bi se zaradi uvedbe enotne davčne stopnje povišala dohodkovna neenakost. Na podlagi tega bi se večji del davčnega bremena z bogatih prenesel predvsem na nižji (Altig & Carlstrom, 1999) in srednji sloj (Ho & Stiroh, 1998; Dunbar & Pogue, 1998; Ventura, 1999) ob minimalnih spremembah v prid BDP in zaposlitve.

Z uvedbo enotne davčne stopnje bi se povečale družbene neenakosti. Prav tako bi povzročila dolgoročne posledice na družbeno ravnotežje in s tem na najrevnejši sloj, ter srednji sloj, ki je temeljni generator BDP-ja. Redistributivna funkcija fiskalne politike v veliki meri vpliva na razporeditev razpoložljivega dohodka v gospodarstvu. Brez davčne in socialne politike bi v državah OECD dohodkovna neenakost bila bistveno višja (OECD, 2011).

1.2.4 Prostorska neenakost

Lokacija je zelo pomembna za kakršne koli priložnosti posameznikov in družbe. Kjer so ljudje rojeni in kjer živijo, ima trajen vpliv na njihove vseživljenjske možnosti. Medtem ko je veliko heterogenosti med samimi državami, so prostorske razlike na splošno zelo široke v vseh državah. Nedavne raziskave kažejo, da so najrevnejše geografske regije držav s srednjimi dohodki v povprečju tako revne kot države z nizkimi dohodki (Alkire, Roche & Seth, 2011). V Evropi so pogosto razlike znotraj držav v izobrazbi in dosežku večje od razlik med državami (O'Donoghue, Ballas, Clarke, Hynes, & Morrissey, 2012). Velikokrat prostorske neenakosti predstavljajo pomemben delež neenakosti v posameznih državah, na primer na Kitajskem te predstavljajo več kot polovico celotne dohodkovne neenakosti in več kot 30 % v Indiji (Asian Development Bank, 2012). V mnogo državah v razvoju slaba infrastruktura, visoki stroški prevoza in zastoji povzročajo težko potovanje za večino prebivalstva, tudi na kratke razdalje.

Poleg geografije je pomemben dejavnik prostorskih razlik neenaka razporeditev javnih in zasebnih sredstev, ki so še posebej omenjene med mesti in podeželjem. Danosti naravnih virov in lokacije so gonilna sila koncentracije naložb, zaposlitvenih možnosti in ljudi. Hkrati prostorska koncentracija naložb vodi do povečanja učinkovitosti, ekonomije obsega in nadaljnje aglomeracije. Tako se kaže, da je produktivnost višja v mestnih območjih in aglomeracija krepi primerjalno prednost mest. Poleg teh ugodnosti so mestni prebivalci v povprečju na boljšem glede dostopa do izobraževanja in zdravstvenega varstva kot tudi drugih osnovnih storitev – varne pitne vode, sanitarij, prevoza in komunikacije – v primerjavi s prebivalstvom na podeželju, na primer v državah v razvoju je 73 % mestnega prebivalstva in le 33 % podeželskega prebivalstva imelo dostop do osnovne sanitarije v letu 2004 (World Health Organization & Unicef, 2006). Plače so v urbanih območjih zaradi večje produktivnosti pogosto višje, kot je tudi boljša infrastruktura in storitev.

1.2.5 Izobraževanje

»Izobraževanje je namerno učenje, ki je usmerjeno v razvoj človekovih intelektualnih in psihomotornih sposobnosti in v razvoj ter oblikovanje osebnostnih lastnosti. To je proces namerne človekove (individualne) in družbene (socialne) dejavnosti, katere cilj je pridobivanje znanja, razvijanje sposobnosti in oblikovanje človekovega značaja« (Blažič, Ivanuš-Grmek, Kramar, & Strmčnik, 2003, str. 4).

Za družbeni razvoj se poudarja predvsem vloga izobraževanja. V današnji družbi je vse bolj pomembno znanje, ki ga posameznik pridobi tekom izobraževanja in učenja skozi izobraževalni sistem ali proces. Pridobljeno znanje ni le dobrina posameznika, saj s tem vpliva tudi na boljše razumevanje in spodbujanje gospodarske aktivnosti. To privede k večji socialni povezanosti, posledično pa tudi k zmanjšanju družbene neenakosti. Po besedah Svetlika (1987) so izobraževalni sistemi in sistemi zaposlenosti med seboj povezani. Izobrazba je zanesljiv napovedovalec v družbeni in tehnični delitvi dela, prav tako tudi posameznikovega materialnega položaja, saj tisti, ki imajo višjo izobrazbo, delajo v boljših delovnih pogojih in imajo boljši materialni ter družbeno-politični položaj.

Izobraževanje velja za velikega proračunskega porabnika. Ravno zaradi tega je ena od dejavnosti države, ki je najpogosteje deležna privatizacije, saj gre za »prenos aktivnosti, sredstev in odgovornosti države ali javnih institucij na zasebnike« (Belfield & Levin, 2002, str. 19).

Privatizacija šolstva je možna na vseh ravneh (primarni – osnovnošolska raven, sekundarni – srednješolska raven in terciarni – univerzitetna raven). Po besedah Belfielda in Levina (2002) je privatizacija prisotna v treh oblikah:

- večje število zasebnih izobraževalnih institucij na državni ravni,
- ustanavljanje izobraževalnih institucij, ki jih večinoma financirajo uporabniki in ne država,

- institucije z več avtonomije in z vključevanjem staršev (študentov) v strukture upravljanja in nadzora, z lastnim odločanjem in odgovornostjo.

Država financira več različnih že omenjenih oblik privatizacije šolstva, ki se lahko med seboj ujemajo ali pa konkurirajo. Kot pravita Belfield in Levin (2002), se pojavljajo v različnih izvedbenih oblikah, in sicer kot izobraževalni vavčerji², davčne olajšave za izobraževanje, sofinanciranje zasebnih šol, povečanje tekmovalnosti idr.

Pozitivne stvari, ki bi jih naj prinesla privatizacija šolstva, pa ne vplivajo na njeno dostopnost. To pa lahko na dolgi rok vpliva tudi na dohodkovno neenakost prebivalstva. Neenakost je s šolskimi sistemi in njihovimi spremembami povezana na različne načine, zato ne moremo govoriti samo o enosmerni povezavi med izobraževanjem in dohodkovno neenakostjo.

Z delno privatizacijo šolstva se strinja Brighouse (2004), do popolne pa je zelo skeptičen. Po njegovih besedah, bi se zmanjšale možnosti za izobraževanje nižjega sloja, s tem pa bi se zmanjšale tudi družbene gibljivosti, neenakosti, obstoječi položaj (angl. *status quo*), posameznike pa bi prepustili polnemu delovanju trga. Na podlagi tega bi bila sredstva za izobraževanje odvisna od zmožnosti staršev ali trga posojila. Agasisti (2009) v svojih empiričnih analizah kaže na to, da je v državah EU delež finančnih sredstev, namenjenih za univerzitetno izobraževanje, povezan z višjim deležem vpisanih. To razlaga z nižjimi šolninami, ki dopuščajo velik vpis v programe in s tem tudi veliko dostopnost do študija. Avtor opazuje tudi močno povezavo med višino BDP in dostopnostjo izobraževanja. Bogate države tako lažje financirajo študij in s tem si prizadevajo za na znanju temelječe gospodarstvo.

Izdaten vpliv na družbeno mobilnost in posledično tudi na ekonomsko neenakost posameznika, ima pristop, ki ga izbere sama država. Ne glede na to, kakšen je sistem šolanja, obstajajo razlike glede na družinsko ozadje. Alexandersson (2011) navaja ugotovitve švedske agencije za šolstvo, ki kažejo, da v večini držav velja, da imajo učenci, ki prihajajo iz višjih slojev v povprečju boljše ocene na vseh izobraževalnih ravneh. Velikokrat pa nadaljujejo izobraževanje na višjih ravneh, ne glede na študijske rezultate. Bogatejši imajo večje priložnosti za izobraževanje (dodatne inštrukcije, starši imajo več časa za njih itd.) in družbeno mobilnost.

Po besedah Makwana (2011) je v razvijajočih se državah izobrazba še pomembnejši dejavnik zmanjševanja dohodkovne neenakosti in razvoja gospodarstva. V takih državah je izobrazba povezana predvsem s pismenostjo, ki je zelo pomembna za življenjske možnosti, in s tem zmanjšuje tudi obseg revščine.

² Vavčerji v obliki letnega zneska, ki ga država prispeva za posameznega študenta, ta pa lahko izbere poljubno šolo in morebitno razliko doplača sam. Podobno kot današnja oblika financiranja študentske prehrane.

Tabela 1: Pregled razlogov za neenakost in empiričnih potrditev

Razlogi za neenakost	Avtor študije	Obdobje in države, zajete v analizo	Rezultat
Spremembe institucij na trgu dela	Izyumov & Claxon (2009)	Tranzicijske države ³ v obdobju 1992–2003	Večja izkoriščenost delavcev in nižje plače posledično vodijo v večjo dohodkovno neenakost.
	Maurin & Postel-Vinay (2005)	Države EU	Oblike fleksibilnega dela povzročajo večjo neenakost.
Globalizacija in tehnološke spremembe	IMF (2007)	Zadnji dve desetletji, trideset držav v razvoju ⁴ in dvajset razvitih držav ⁵	Liberalizacija trgovine in rast izvoza vodi v nižjo dohodkovno neenakost, hkrati pa povečana finančna odprtost vodi v večjo neenakost.
	Haque (2004)	Razvite države in države v razvoju v obdobju 1960–2000	Počasnejša stopnja rasti dohodkov na prebivalca – bolj ko se gibljemo k sedanjosti, nižje so stopnje rasti, in to vodi v ogromne razlike v porazdelitvi dohodkov v svetu.
	OECD (2011)	Države članice OECD v obdobju 1975–2008/9	Informacijska komunikacijska tehnologija povzroča večjo neenakost.
	United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD (1997)	124 držav v obdobju 1980–1990	Povečanje Gini koeficienta zaradi rasti deleža najbogatejših 10 % prebivalcev sveta, ki predstavljajo 93,6 % svetovnega prebivalstva.
	Wei & Bin (2008)	Kitajska v obdobju 1985–2004	Tehnološki napredek povečuje neenakost.
Prerazdelitvene politike	IMF (2015)	Razvite države ⁶ v obdobju 1960–2005	Javna politika (progresivni davki) in socialni transferji znižujejo neenakost.
	OECD (2011)	Članice držav OECD	Brez državne in socialne politike, tržni dohodek vodi v povečanje dohodkovne neenakosti.
Prostorska neenakost	Alkire, Roche, & Seth, (2011)	108 držav v letih 2000–2005	Najrevnejše geografske države s srednjimi dohodki, tako revne ko države z nizkimi dohodki.

se nadaljuje

³ Češka, Madžarska, Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Slovaška, Slovenija, Belorusija, Kazahstan, Kirgizistan, Armenija, Azerbajdžan, Bolgarija, Moldavija, Romunija, Rusija, Ukrajina.

⁴ Argentina, Bangladeš, Bolivija, Brazilija, Čile, Kitajska, Costa Rica, Ekvador, Egipt, El Salvador, Gana, Gvatemala, Honduras, Indija, Indonezija, Iran, Kenija, Malezija, Mehika, Pakistan, Panama, Paragvaj, Peru, Filipini, Šri Lanka, Tajska, Turčija, Uganda, Urugvaj, Venezuela in Zambija.

⁵ Avstralija, Avstrija, Belgija, Kanada, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Irska, Izrael, Italija, Japonska, Koreja, Nizozemska, Norveška, Singapur, Španija, Švedska, Združeno Kraljestvo in Združene države Amerike.

⁶ Francija, Italija, Finska, Španija, Nemčija, Švica, Švedska, Združeno kraljestvo, Portugalska, Kanada, ZDA, Danska, Nizozemska, Islandija, Avstralija, Nova Zelandija, Japonska.

Tabela 1: Pregled razlogov za neenakost in empiričnih potrditev (nad.)

Razlogi za neenakost	Avtor študije	Obdobje in države, zajete v analizo	Rezultat
Izobraževanje	Agasisti (2009)	14 držav ⁷ EU v obdobju 1999–2003	Večja dostopnost do izobraževanja vodi v manjšo neenakost.
	Alexandersson (2011)	Švedska v zadnjih dveh desetletjih	Različne družbene skupine imajo različne izobraževalne in poklicne možnosti.

Vir: A. Izyumov & T. Claxon, *Models of Capitalism and Income Distribution in Transition Economies: A Comparative Perspective*, 2009; E. Maurin & F. Postel-Vinay, *The European job security gap*, 2005; IMF, *World Economic Outlook: Globalization and Inequality*, 2007; A. Haque, *Religion and Mental Health: The Case of American Muslims*, 2004; OECD, *Divided we stand: Why Inequality Rising*, 2011; United Nations Conference on Trade and Development, *Trade and Development Report*, 1997; IMF, *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*, 2015; S. Alkire, J. Roche, & S. Seth, *Sub-national disparities and inter-temporal evolution of multidimensional poverty across developing countries*, 2011; T. Agasisti, *Towards »Lisbon objectives«: Economic determinants of Participation rates in University Education: An Empirical analysis in 14 European Countries*, 2009; M. Alexandersson, *Equivalence and choice in combination: the Swedish dilemma*, 2011; L. Wei & X. Bin, *Trade, Technology, and China's Rising Skill Demand*, 2008.

1.3 Posledice ekonomske neenakosti

Ekonomska neenakost ima številne posledice na posameznika, družbo in gospodarstvo, ki jih obravnavam v tem poglavju.

1.3.1 Neenakost na področju zdravja

Podatki za OECD države za leto 2008 kažejo, da imajo države, kjer je ekonomska neenakost visoka, večje zdravstvene in socialne probleme. V državah z višjo stopnjo ekonomske neenakosti je mogoče občutiti večje število ljudi, ki so zboleli za različnimi vrstami bolezni. To je zelo dobro vidno v zadnjih desetletjih, ko se je neenakost še povečala. Ljudje z nižjimi dohodki so izpostavljeni raznim boleznim ravno zato, ker si ne morejo privoščiti boljše zdravstvene oskrbe, več raznolike hrane in drugo. Zaradi težav z zdravjem posledično prihaja do zlorabe drog v državah z večjo neenakostjo. Te prevladujejo v ZDA, Veliki Britaniji in Avstraliji (Wilkinson & Pickett, 2012).

Debelost je tukaj zelo pomemben dejavnik, saj lahko ima ogromne posledice na zdravje ljudi. To je v vedno večji meri mogoče opaziti na področju razvitih držav, kjer je ekonomska neenakost vedno večja. Podatki kažejo, da je v bolj dohodkovno neenakih družbah več debelih ljudi. Za primerjavo lahko vzamemo ZDA, kjer je dohodkovna neenakost visoka in je več kot 30 % odraslih oseb s prekomerno težo (merimo z indeksom telesne mase – ITM), medtem ko je npr. na Norveškem, ki spada v družbo z nižjo

⁷ Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Madžarska, Irska, Italija, Nizozemska, Poljska, Španija, Švedska in Združeno kraljestvo.

dohodkovno neenakostjo, takih oseb nekaj nad 10 %. Prekomerna teža oseb je posledica tega, da ljudje, ki živijo v neenakih družbah, zaužijejo večjo količino kalorij (hitra hrana) in se hkrati gibljejo manj. Zanimiv je podatek, da je povezava med prekomerno težo in ekonomsko neenakostjo pogostejša pri ženskah kot moških (Wilkinson & Pickett, 2012; Wells, Marphatia, Cole, & McCoy, 2012).

Velik vpliv na samo zdravje ljudi v razvitih državah ima porazdelitev dohodkov. Iz tega sledi, višja kot je stopnja neenakosti v razvitih državah, večje so negativne posledice na zdravje ljudi (višja stopnja debelosti, depresivnost in drugo) (Asafu-Adjaye, 2004).

1.3.2 Psihološke posledice

Dohodkovna neenakost prinaša številne psihološke posledice. Vsakodnevni pritiski so eni izmed posledic, ki so jih deležni neenakosti najbolj podvrženi pripadniki družbe iz delavskega in srednjega sloja ter vplivajo na njihov življenjski slog.

Psihološki učinek dohodkovne neenakosti (v smislu psihološke pogodbe) je zaznal Pressman (2005), in sicer v obliki nižje produktivnosti in učinkovitosti tistih, ki so izpostavljeni neenakopravnemu položaju, pri čemer se je oprl na poskuse na področju pravičnosti. Verjame v to, da delavci ne morejo zavrniti nepravilne delitve dela (če predsednik uprave zasluži mnogo večjo plačo kot oni), saj potrebujejo denar. Temu se pa lahko uprejo na tak način, da delo opravljajo manj kvalitetno in zavzeto.

Wilkinson in Pickett (2006) pa ugotavljata, da dohodkovna neenakost, ki je v povezavi s socialnim kapitalom in družbeno kohezijo, vpliva na zaupanje v družbi. Predstavlja linearno povezavo med pojavoma, kar pomeni, da je v družbah, kjer je neenakost visoka (ZDA, Singapur itd.) zaupanje manjše in obratno. To vpliva na razne posledice, ki so v povezavi z zaupanjem. Na primer v bolj enakih družbah so si ljudje več pripravljeni pomagati med seboj in drugim, verjamejo v skupno dobro in si delijo vrednote, kot so spoštovanje in strpnost. Prav tako ugotavljata, da v državah, kjer je zaupanje večje, več svojega BDP vlagajo v pomoč drugim državam. Medsebojno zaupanje je zelo pomembno, brez tega ni mogoč niti trajnostni razvoj.

1.3.3 Družbena mobilnost

Možnost posameznika, da spremeni svoj družbeni status definira pojem družbene mobilnosti (gibljivosti). Družbena mobilnost je močno povezana s posameznikovim dohodkom in ima veliko funkcijo v družbi – na eni strani zmanjšuje neenakost, na drugi pa prihaja do družbene kohezije, če ljudje verjamejo, da lahko sami vplivajo na svoj položaj v družbi (D'Addio, 2007). Če pogledamo v preteklost, je družbena mobilnost manjša proti današnjimi družbam, saj je bil takrat položaj določen z rojstvom. To je veljalo za zaprte in rigidne sisteme kastne družbene stratifikacije (npr. v Indiji – posameznik nima nobene možnosti prehajanja, saj vera prepoveduje mobilizacijo med kastami). Večja odprtost

stratifikacijskih sistemov je nastala z razvojem družb. To pomeni, da je pridobljen posameznikov položaj in da lahko vsak posameznik sam vpliva, na kakšen način bo uporabil svoje osebne lastnosti (Haralambos & Holborn, 1999). Hkrati pa vpliva tudi na to, v kateri družbeni razred se bo premaknil. Do velikih razlik v družbeni mobilnosti prihaja tudi med državami. Podatki iz primerjalnih študij Duncanovega družbenoekonomskega indeksa SEI (sestavljen iz ugleda poklica, prihodkov in izobrazbe) so pokazali, da lahko gospodarski razvoj poganja družbeno mobilnost in da je stopnja družbene mobilnosti večja v bogatejših državah kot v revnejših (Yaish & Andersen, 2012).

Po raznih raziskavah dohodkovna neenakost vpliva na medgeneracijsko elastičnost dohodka. V svoji študiji Corak (2012) ugotavlja medgeneracijsko elastičnost⁸ med posamezniki in njihovimi očeti. Zjel je velik nabor držav in ugotovil, da so države z nižjo neenakostjo medgeneracijsko bolj mobilne in obratno. To je prikazal z Gatsbyjevo krivuljo.

Še vedno pa se pojavljajo omejitve pri družbeni mobilnosti, kljub vedno večji odprtosti današnjih družb, predvsem v družbah, kjer je ekonomska svoboda na najvišji stopnji. To je dokaz, da državne politike in sistem države blaginje vplivajo na različno raven dohodkovne neenakosti.

1.3.4 Neenakost in izobraževanje

Izobraževanje ima ogromen vpliv na človekov intelektualni razvoj. S tem se izboljšuje prihodnost posameznika in družbe kot celote. Kljub krizi in pomanjkanju delovnih mest v bolj razvitih državah, imajo ljudje z višjo izobrazbo več možnosti za zaposljivost, kar jim omogoča dostojno življenje. Ljudje z višjo izobrazbo so v povprečju tudi bolj zadovoljni s službo ter živijo aktivno in zdravo življenje (Baum, Ma, & Payea, 2010). Na podlagi tega vidimo, da izobraževalne ustanove ponujajo možnost za prehod iz nižjega v višji sloj.

Prav tako ima ekonomska enakost ogromen vpliv na razvoj otrok in njihovo izobraževanje. Dejavniki, ki vplivajo na to so okolje v katerem otrok preživlja otroštvo, pomembna pa je tudi družba v kateri živi. V skandinavskih državah, kjer govorimo o egalitarnih družbah, otroci dosegajo boljše rezultate kot njihovi vrstniki iz manj enakih družb, predvsem na področju matematike in pismenosti. To je tudi na neki način posledica same kakovosti šolskega sistema (Wilkinson & Pickett, 2012) oz. tega, kako velik delež država namenja za to področje. Vlaganje v izobraževanje posledično povečuje potencial, ki ga ima družba ali posamezniki, in s tem zmanjšuje neenakost.

Neenakosti pri dostopu do izobraževanja, znanja in usposabljanja lahko poslabšajo in vodijo v druge pomanjkljivosti, s katerimi se ljudje soočajo, povezane z lastnostmi, kot so

⁸ Corakova opredelitev medgeneracijske elastičnosti – V družbi z enakimi možnostmi dohodek očeta ni povezan z dohodki posameznika (korelacija 0). Po drugi strani pa je v državi, kjer delovno mesto in dohodek prehajata iz ene generacije v drugo, korelacija 1.

spol, narodnost, revščina, jezik in invalidnost. Na primer ljudje s posebnimi potrebami spadajo med najbolj izolirane ljudi na svetu, poleg tega nimajo enakih priložnosti za izobraževanje, njihov položaj se lahko še poslabša zaradi diskriminacije in socialne izključenosti. Raziskava iz Indije je pokazala, kako izključitev mladih s posebnimi potrebami iz sekundarne in višje stopnje izobraževanja zmanjšuje njihove možnosti zaposlovanja in prispeva k neenakosti z njihovo udeležbo na delovnem mestu (McAslan Fraser & McLean Hilker, 2012).

Kljub vsemu izobrazba ni zagotovilo za uspeh. Po besedah Stiglitzja ima revnejši sloj v ZDA, manjše možnosti za uspeh v življenju v primerjavi z nižje izobraženimi otroci bogatih staršev, čeprav so uspešno zaključili študij. Tako večja neenakost zmanjšuje priložnosti za uspeh, predvsem to velja za nižje sloje (Stiglitz, 2012).

1.3.5 Kazniva dejanja in nasilje

Vedno večji problem v družbi znanja je tudi število nasilnih in kaznivih dejanj. Tezo o povezanosti ekonomske neenakosti in stopnjo kaznivih dejanj preučuje veliko raziskav, vendar vse na neki način pridejo do istega zaključka. Do nasilja in kaznivih dejanj ter ustrahovanja prihaja tudi med mladimi. Podatki kažejo, da se v vse večjih dohodkovno oz. ekonomsko neenakih družbah mladi velikokrat soočajo z različnimi vrstami nasilja in ustrahovanjem (Wilkinson & Pickett, 2012).

V analizi posledic neenakosti večjo pozornost posvečam na kriminaliteto, saj je glede na dostopne raziskave najbolj povezana z dohodkovno neenakostjo. Kriminaliteto Clinard (1980) obravnava kot dejavnosti, ki kršijo zakonodajo in se zaradi tega kaznujejo.

Če želimo uresničevati lastne ali družinske ekonomske varnosti, nam visoka dohodkovna neenakost ne omogoča možnosti le teh. Pri članih družb, ki so bolj izpostavljeni ekonomski neenakosti, to na neki način povzroči občutek nemoči (strah) in pomanjkanje vpliva na lastno blaginjo. Počutijo se izigrane, zato se zatečejo v kriminal (Ferroni, Mateo & Payne, 2008). Ta je lahko tudi posledica stresa in jeze (Zheng, 2009). Soares (2004) pa ugotavlja, da je zaradi namenskega zniževanja stopnje kriminala bolj učinkovito tudi zmanjšanje neenakosti kot neposredno vlaganje v izobraževanje ali gospodarsko rast.

Bowles, Choi in Hopfensitz (2003) pravijo, da kriminalna dejanja ne izhajajo samo iz nižjih slojev, ampak se s povečevanjem ekonomske neenakosti in segregacije širi val oportunitizma, zaradi česar prihaja do pojavljanja kriminala tudi pri bogatih ljudeh. Takšna oblika se imenuje kriminal belih ovratnikov, ki ga je težko odkrivati. Da to družba drugače dojema, se lahko opazi že v ločenem preiskovanju in raziskovanju gospodarskega in negospodarskega kriminala. Velik problem so tudi pričakovanja do posameznikov, ki izhajajo iz različnih družbenih razredov. Po besedah Chamblissa (1975) policija ne posveča veliko časa prestopnikom, ki izhajajo iz srednjega družbenega sloja, saj se ne skladajo z njihovo predstavo o tipičnih prestopnikih. Na družbeno dojemanje kriminala

tako vpliva družbena stratifikacija, kar se kaže tudi v statistikah, saj uradne statistike prezrejo kriminal, ki ga ne povzročijo nižji družbeni sloji.

1.3.6 Revščina

Svet Evrope je leta 1984 opredelil definicijo revščine, s katero določa za revne »tiste osebe, družine in skupine oseb, katerih sredstva (materialna, kulturna in socialna) so tako omejena, da jim onemogočajo minimalno sprejemljivo življenje v državi, v kateri živijo« (Svet Evrope, 2009). To pomeni, da so posamezniki deležni veliko negativnih vplivov na življenjske možnosti, predvsem v povezavi z zdravjem, izobraževanjem in drugimi življenjskimi možnostmi, kar predstavlja absolutna revščina.

Relativna revščina se od absolutne razlikuje, saj definira revščino kot življenjsko raven, ki je pod tisto mejo, katero ima večina prebivalstva v določeni družbi. Visok dohodek gospodinjstva ni merilo za revščino. Gospodinjstvo, ki sicer ima dovolj visoke dohodke, ne more pa si privoščiti proizvodov in storitev običajnih za skupnost v kateri živi, je lahko relativno revno. Meja za relativno revščino je po navadi višja kot za absolutno, ker je oblikovana za čas gospodarske rasti in s tem upadanja absolutne revščine. Relativna revščina je veliko večji pokazatelj neenakosti znotraj posamezne družbe, kot dejanska revščina (Room, 2001). Relativna revščina je tako določena na osnovi razdelitve dohodkov ali izdatkov prebivalstva in se spreminja zaradi sprememb v porazdelitvi teh dohodkov, s tem se spreminja tudi neenakost.

Z industrializacijo se je revščina v svetu zmanjšala, kljub temu danes še vedno preživi okoli 2,8 milijarde ljudi z manj kot dvema ameriškima dolarjema (v nadaljevanju \$) na dan. Po podatkih iz ILO (2008), tudi na ravni nekaterih posameznih državah, se je ekonomska neenakost povečala, kar je posledično vplivalo na povečanje relativne revščine. Z globalizacijo in informacijsko tehnologijo, ki jo imamo v današnjem času, je svet postal »globalna vas«, kar pomeni, da lažje sprejemamo dogajanje po svetu in razlike v razvitosti regij, zato takih stvari ne moremo prezreti (Grusky & Kanbur, 2006).

V globalni študiji povezave med revščino in dohodkovno neenakostjo Fosu (2010) odkriva povsem razumljivo povezavo med obema spremenljivkama in pomen zniževanja dohodkovne neenakosti, saj to posledično vodi v zniževanje števila ljudi, ki živijo pod pragom revščine. Visoka neenakost znižuje določen delež posameznikovih dohodkov in hkrati povečana neenakost poveča število ljudi, ki so revni. Zaradi neenake rasti prihodkov različnih družbenih skupin se zmanjšuje tudi možnost, da najrevnejši ljudje pobegnejo pred revščino. Precej zanimiva ugotovitev te študije je, da je elastičnost povezave med revščino in dohodkovno neenakostjo geografsko specifična. Ravno s tega razloga je potrebno v primeru zmanjševanja revščine v posameznih državah ali regijah upoštevati oz. izbrati takšne pristope, ki upoštevajo specifične posamezne družbe, tudi odvisnost od tradicije ali uveljavljene državne blaginje.

Posledice ekonomske neenakosti lahko opazimo na globalni ravni. Tu je veliko število revnih ljudi, na račun katerih se peščici svetovnega prebivalstva pripisuje ogromno bogastva. Da je problematika ekonomske neenakosti v globalnem svetu res pereča tema, kažejo podatki o številu otrok in mladih med revnimi. V letu 2007 je okoli 1,7 milijarde otrok in mladih do 24. leta živelo v razmerah, kjerso skupaj z najbližjimi lahko dostopali zgolj do 9 % celotnega svetovnega dohodka (Ortiz & Cummins, 2011).

Tabela 2: Pregled posledic neenakosti in empiričnih potrditev

Posledice neenakosti	Avtor študije	Obdobje in države, zajete v analizo	Rezultat
Na področju zdravja	Wilkinson & Pickett (2012)	ZDA v zadnjih dveh desetletjih	Visoka dohodkovna neenakost vodi v večji delež ljudi s prekomerno težo
	OECD (2011)	Države OECD v letu 2008	Visoka neenakost znotraj nekaterih držav OECD povzroča večje zdravstvene in socialne probleme.
Psihološke posledice	Wilkinson & Pickett (2006)	Države v svetu v zadnjih dveh desetletjih	V družbah, kjer je neenakost visoka (ZDA, Singapur itd.) je zaupanje manjše in obratno.
	Pressman (2005)	ZDA v zadnjih 65-ih letih	Psihološki učinek dohodkovne neenakosti (v smislu psihološke pogodbe), v obliki nižje produktivnosti in učinkovitosti tistih, ki so izpostavljeni neenakopravnemu položaju.
Družbena mobilnost	Yaish & Andersen (2012)	Dvajset držav ⁹ v letih 1992 in 1999.	Gospodarski razvoj poganja družbeno mobilnost. Stopnja družbene mobilnosti je večja v bogatejših državah kot v revnejših.
Družbena mobilnost	Corak (2012)	Širok nabor držav ¹⁰ v letu 2012	Države z nižjo neenakostjo so medgeneracijsko bolj mobilne in obratno.
Izobraževanje	Wilkinson & Pickett (2012)	Skandinavija, Evropa in ZDA v zadnjem desetletju	Otroci egalitarnih družb so dosegli boljše rezultate v matematiki in pismenosti kot njihovi vrstniki v manj enakih družbah.
	Stiglitz (2012)	ZDA v zadnjih treh desetletjih	Večja neenakost zmanjšuje priložnosti za uspeh, predvsem to velja za nižje sloje.

se nadaljuje

⁹ Avstrija, Avstralija, Kanada, Čile, Ciper, Češka, Francija, Madžarska, Latvija, Nova Zelandija, Norveška, Poljska, Portugalska, Rusija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, ZDA in Zahodna Nemčija.

¹⁰ Peru, Kitajska, Brazilija, Čile, Združeno Kraljestvo, Italija, Argentina, ZDA, Švica, Pakistan, Singapur, Francija, Španija, Japonska, Nemčija, Nova Zelandija, Švedska, Avstralija, Kanada, Finska, Norveška in Danska.

Tabela 2: Pregled posledic neenakosti in empiričnih potrditev (nad.)

Posledice neenakosti	Avtor študije	Obdobje in države, zajete v analizo	Rezultat
Kazniva dejanja in nasilje	Bowles, Choi, & Hopfensitz (2003)	Zadnji dve desetletji – države v svetu	S povečanjem ekonomske neenakosti se povečuje kriminaliteta (pojavlja se tudi pri bogatih ljudeh – beli ovratniki).
	Soares (2004)	Brazilijska v obdobju med 1995 in 2004	Zniževanje stopnje kriminala bolj učinkovito vpliva na zmanjšanje neenakosti kot neposredno vlaganje v izobraževanje ali gospodarsko rast.
Revščina	ILO (2008)	Indonezija, Filipini, Malezija, Tajski in Koreja v času Azijske krize (1997–1998)	Azijska kriza vpliva na povečanje ekonomske neenakosti. Ta vodi v večji obseg revščine.
	Fosu (2010)	Globalni svet v zadnjih 30-ih letih	Visoka neenakost poveča število revnih ljudi.

Vir: R. G. Wilkinson & K. E. Pickett, *Velika ideja: zakaj je enakost boljša za vse*, 2012; OECD, *Divided we stand: Why Inequality Rising*, 2011; R. G. Wilkinson & K. E. Pickett, *Income Inequality and Health: A review and explanation of the evidence*, 2006; S. Pressman, *Income Guarantees and the Equity-Efficiency Trade off*, 2005; M. Yaish & R. Andersen, *Social mobility in 20 modern societies: The role of economic and political context*, 2012; M. Corak, *Inequality from Generation to Generation: The United States in Comparison*, 2012; J. E. Stiglitz, *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*, 2012; S. Bowles, J. K. Choi, & A. Hopfensitz, *The coevolution of individual behaviors and social institutions*, 2003; R. R. Soares, *Development, crime and punishment: Accounting for the international differences in crime rates*, 2004; ILO, *Income Inequalities in the Age of Financial Globalization*, 2008; A. K. Fosu, *Inequality, Income and Poverty*, 2010.

2 NEENAKOST V SVETU

2.1 Zgodovinski trendi na področju neenakosti

Za boljše razumevanje ekonomske neenakosti je potreben kratek vpogled v preteklost tega družbenega problema.

Pojem neenakosti lahko zasledimo že v 5. stoletju pr. n. št., kjer je Platon menil, da se ljudje glede na podedovane sposobnosti, delijo na tri različne razrede. Le eden je naravnan razumsko, ostali intelektualno in razsvetljensko. Na neki način razumska delitev predstavlja najbolj dragocen del družbe. V Državi je Platon razmišljal, da bo do harmonije v družbi in do idealne države prišlo, točno v tistem trenutku, ko bodo ti ljudje prav tako postali del politične elite. Po njegovem mnenju takrat ne bodo potrebni ne zakoni ne institucije, ostali ljudje pa bodo le objekt vladavine filozofov, teh najboljših med ljudmi (Flere, 2000).

Ekonomska neenakost je že od samega začetka del kapitalizma. Neenakost med ljudmi v posameznih deželah Evrope je bila nekoliko drugačna v primerjavi z ZDA v 18. stoletju. V deželah Evrope je bila neenakost visoka, v nasprotju z ZDA, kjer je ta družbena stratifikacija dosegala bistveno nižjo raven. Po besedah Girauda (2006, str. 6-7) so bili vzroki za manjšo neenakost »[...] obilje virov, še posebej zemlje, in puritanstvo pionirskih skupnosti«.

Velika ekonomska neenakost med posamezniki v določenih deželah Evrope je bila posledica v preteklosti, ko se je oblikovala družbena hierarhija – kmetje in obrtniki, meščanstvo in plemstvo (Giraud, 2006). V nasprotju s tem pa so bile razlike v bogastvu med državami v svetu zelo skromne.

Pred industrijsko revolucijo je bil dohodek na osebo v desetih najbogatejših državah na svetu le šestkrat višji kot v desetih najrevnejših državah. Toda v vsaki državi je bila razdelitev dohodka zamaknjena. Peter Lindert in Jeffrey Williamson (2013) v svoji raziskavi pokažeta, da so bili dohodki na predvečer ameriške revolucije v 13 kolonijah, ki tvorijo ZDA, bolj enaki kot v skoraj »katerem koli drugem kraju na svetu« (The Economist, 2012).

To se je začelo spreminjati v drugi polovici 18. stoletja, v času industrijske revolucije, ki je pospešila gospodarski razvoj v Angliji. V vsakem primeru velja, da je na prehodu iz 18. v 19. stoletje bogastvo na prebivalca med deželami Evrope in ZDA v povprečju enako, kar je bila posledica počasnega razvoja (Giraud, 2006; Prunk 2008). Teze pa potrjuje tudi ocena Paula Bairocha, kjer vidimo, da je bil »[...] povprečni dohodek na prebivalca ob koncu 18. stoletja v Evropi 213 \$, v Severni Ameriki pa 266 \$ (ocene v \$ glede na ameriške cene iz leta 1960)« (Giraud, 2006, str. 73–74).

Razsvetljenstvo je v Evropi in takratnji Ameriki, predvsem zadnjo četrtino 18. stoletja in celotno 19. stoletje, prinesel velike družbene in politične spremembe. Ena izmed njih je bila vzpostavitev večine držav, ki jih poznamo še danes, ter razvoj meščanske družbe. Vse skupaj je bila gonilna sila gospodarskega liberalizma, najbolj opaznega v Angliji. Hkrati je to tudi vzrok za hiter gospodarski razvoj v 19. stoletju, spremembe pa so izrazito kazale tudi vpliv na samo ekonomsko neenakost med posamezniki znotraj držav.

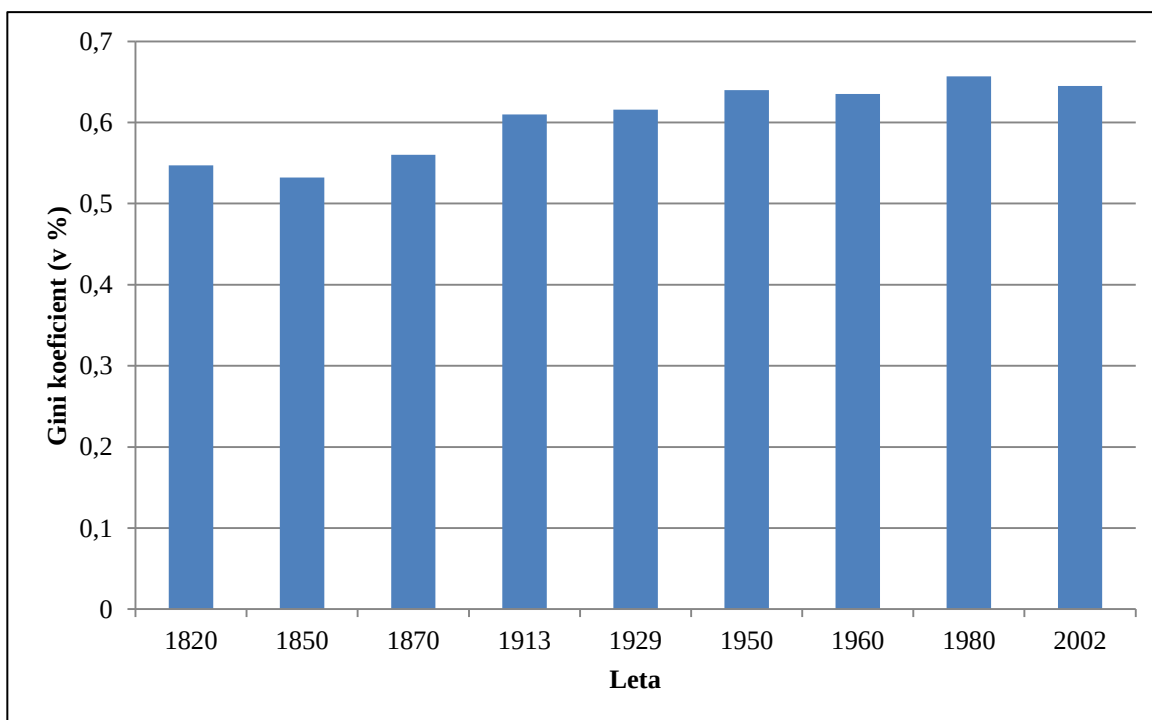
Po mnenju Marxa je družba razdeljena na različne razrede, ki so lahko vladajoči ali podrejeni. Marx je družbo delil predvsem v ekonomski sferi. Ker ekonomija zajema tudi delo, je delitev dela tista, ki privede do presežkov v družbi. Presežke si vedno prilasti vladajoči razred, saj ima ta nadzor nad proizvodjalnimi sredstvi oz. lastnino. Vladajoči razred izkorišča podrejenega na tak način, da presežkov ne porazdeli enakomerno, temveč jih v celoti pripiše sebi. Delitev, ki nastane v ekonomski sferi, se razširi še na ostala področja družbenega delovanja in tako pride do konflikta interesov med dvema razredoma. Kljub razvitosti mehanizmov, s strani vladajočih, s katerimi upravičujejo svoj odnos do

podrejenih, se družbena ureditev še vedno ohranja, ker sta obstoječa razreda v konfliktu, a hkrati odvisna drug od drugega (Haralambos & Holborn, 1999).

»Marx je verjel, da bo v družbi njegovega časa prišlo do progresivne polarizacije razredov – kapitalisti bodo vse bogatejši, delavci pa vse revnejši (progresivna pavperizacija, obubožanje), obenem pa bo potekal proces progresivnega podružabljanja proizvodnje, kar naj bi privedlo do nujne uskladitve družbenih odnosov (organizacije družbe) s temi procesi« (Flere, 2000, str. 154).

Iz Slike 1 je razviden trend gibanja neenakosti v svetu v obdobju med leti 1820 in 2002. Zanimivo je, da je neenakost med državami v letu 1820 precej nižja kot sedaj. Po besedah Milanovića (2011) pa je tudi sestava globalne neenakosti nekoliko drugačna. Ocena globalne neenakosti na začetku 19. stoletja vključuje raztegnjeno (angl. *stretched-out*) porazdelitev dohodka iz socialnih tabel in Bourguignon-Morrisson nabora podatkov. Ugotovil je, da je med neenakostjo predstavljeno le 28 % globalne neenakosti, kar predstavlja nižji Gini koeficient, kot je za globalno raven v letu 1820. Leta 2002, ko je bila globalna neenakost okoli 0,65, je delež celotne neenakosti merjen kar z 80 % Gini koeficientom.

Slika 1: Globalna neenakost v letih 1820–2002 (v %)

Povzeto in prirejeno po B. Milanović, *A short history of global inequality: The past two centuries*, *Explorations in Economic History*, 2011.

Od treh vzvodov, ki se uporabljajo za ozko neenakost – obdavčenje, javna poraba in ureditev, se je davčni sistem najhitreje spreminjal. Do poznih let 19. stoletja so bile tarife in trošarine glavni vir prihodkov. V letu 1930 so se vlade močno opirale na progresivni davek na dohodek za financiranje svoje porabe. Amerika je spremenila svojo ustavo, da je uvedla davek na dohodek v letu 1913. Leta 1944 je bil najbolje ocenjen davek na dohodek, saj je dosegel najvišjo vrednost, in sicer 94 % (Giraud, 2006).

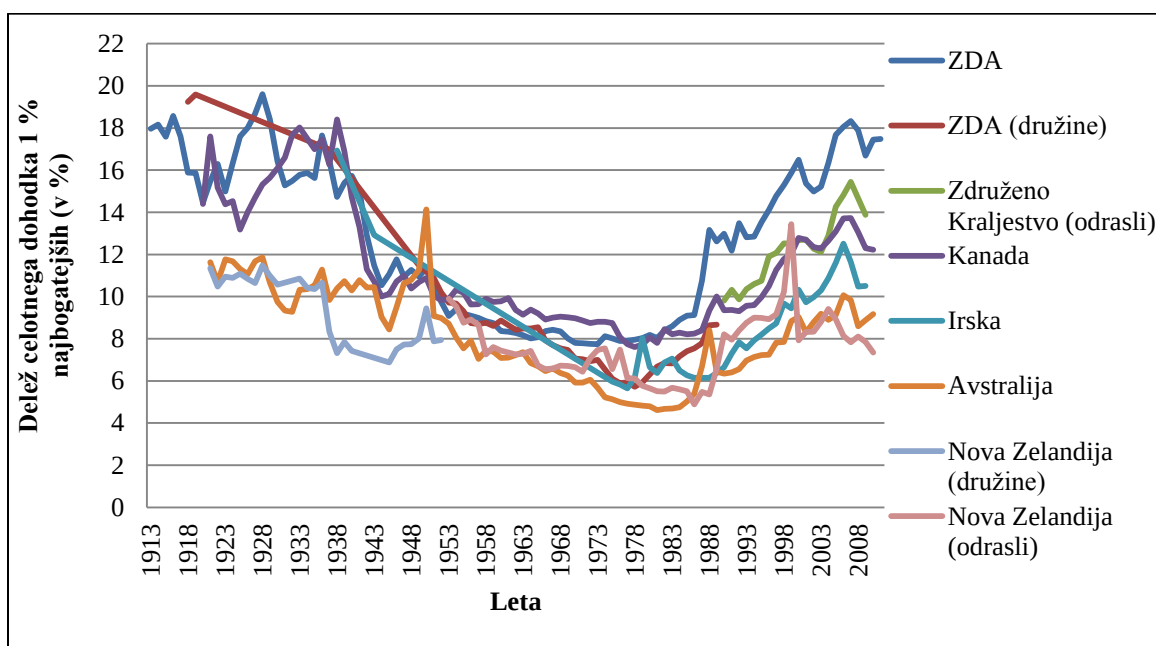
V tem času je bil v Evropi poudarek na zagotavljanju egalitarnih izidov velikih državnih transferjev, zlasti po drugi svetovni vojni. Vlade v Evropi so delovale počasneje kot v Ameriki, predvsem kar se tiče vlaganja v množično izobraževanje, vendar je veliko celinskih držav zgradilo še večje socialne države kot Britanija, z velikodušnimi ugodnostmi brezposelnih, otroškimi subvencijami in dohodkovnimi podporami. Razen v Ameriki so take koristi skoraj za vse bogate države postale najbolj pomembni instrumenti za zmanjševanje neenakosti (Giraud, 2006).

Vse to pomeni, da so že desetletja dohodki na dnu in na sredini porazdelitve rasli hitreje od tistih na vrhu. V Ameriki so se razlike po drugi svetovni vojni najhitreje zmanjšale v letu 1930, v Evropi pa v letu 1940. Ameriški Gini koeficient je dosegel najnižjo vrednost, okoli 0,3 v sredini 1970 in na Švedskem je ob približno istem času zadel 0,2. V večini razvitih gospodarstvih so bile razlike med bogatimi in revnimi v letu 1970 veliko ožje, kot je bilo leta 1920 (Giraud, 2006).

Sliki 2 in 3 prikazujeta, kako se je neenakost razvila v zadnjem stoletju. Raziskovalci imajo veliko boljše razumevanje glede razvoja “dolgega roka”, in sicer po zaslugi nove študije na temo najboljšega deleža dohodka. Pred njo so bile glavni vir informacij o porazdelitvi dohodka raziskave. Ampak ker so se raziskave v večini držav začele šele leta 1970 ali v 80. letih, so podatki, ki segajo za 3 ali 4 desetletja v preteklost. Najboljši delež dohodka so rekonstruirali od dohodnine in za večino držav to daje vpogled v razvoj za več kot 100 let (Roser, 2016).

Če gledamo Sliko 2, opazimo, da kaže trend dolgega roka za več držav. Modra črta predstavlja trend dolgega roka v ZDA, kjer vidimo, da je pred drugo svetovno vojno do 18 % vseh prihodkov, prejetih s strani Američanov šel k 1 % najbogatejših. Od takrat je delež 1 % najbogatejših najprej bistveno padel, nato, z začetkom v zgodnjih 80. letih, je ponovno zrastel in v ZDA se je vrnil na raven, kot je bil v času predvojnega obdobja. To pomeni, da je neenakost, merjena z najboljšim deležem dohodka, padla, nato pa vstala. Iz Slike 2 je prav tako razvidno, da je ta neenakost kot krivulja v obliki črke U dolgoročni trend najboljšega deleža dohodka ter ni značilna le za ZDA. V bistvu je tak razvoj neenakosti prikazan po enakem vzorcu tudi v drugih angleško govorečih državah (Roser, 2016).

Slika 2: Gibanje neenakosti v angleško govorečih državah, 1913–2010 (v %)

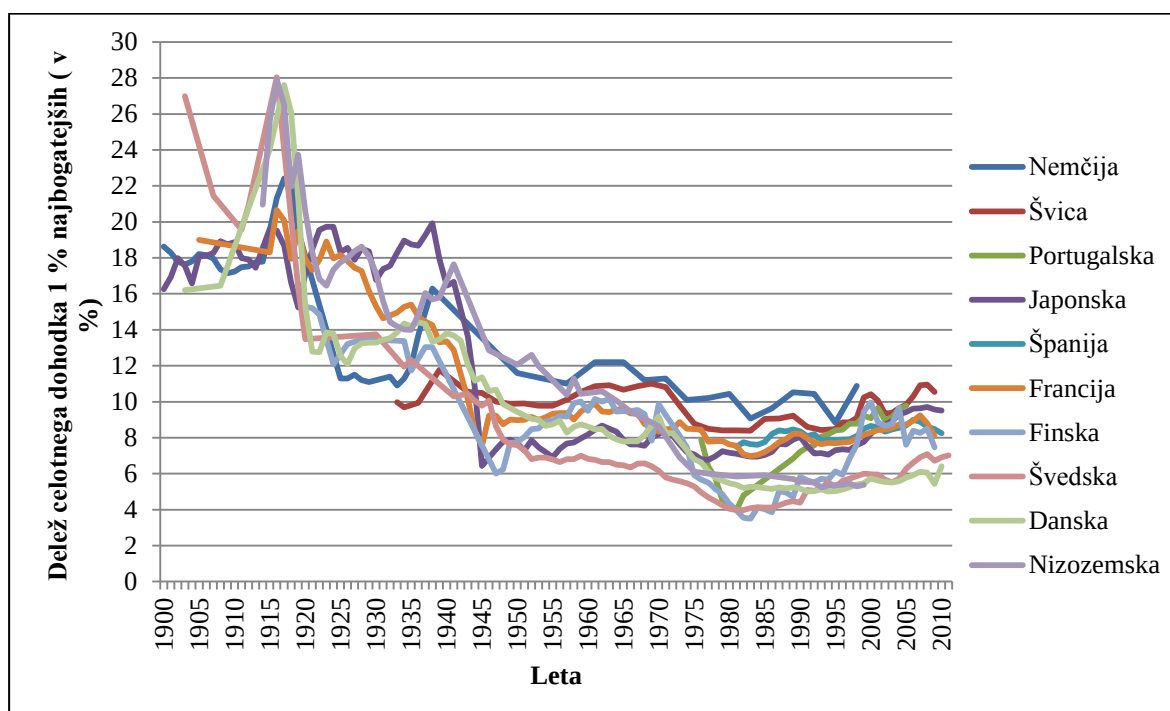
Vir: Povzeto in prirejeno po M. Roser, *Income Inequality*, 2016.

Povečanje dohodkovne neenakosti ni ravno univerzalen pojav, saj, kot vidimo iz Slike 3, je razvoj v enako bogatih evropskih državah, kot tudi na Japonskem dejansko precej različen. Dohodek bogatih se je zmanjšal skozi desetletja in tako kot v angleško govorečih državah je dosegel najnižjo točko v 70-ih letih. V nasprotju z angleško govorečimi državami pa se največji delež dohodka ni vrnil na prejšnje visoke stopnje neenakosti, ampak je ostal nespremenjen ali se je le malo zvišal. Dohodkovna neenakost je tako sledila obliki črke L. Prav tako se je od začetka 20. stoletja dohodkovna neenakost drastično zmanjšala – precej manjši delež celotnih prihodkov se je izplačeval zelo bogati populaciji (Roser, 2016).

V Sliki 3 lahko vidimo ta trend za druge ne-angleško govoreče evropske narode in Japonsko. Neenakost se hitro zmanjša v prvi polovici prejšnjega stoletja, vendar se je le postopoma zmanjšala ali ostala relativno stabilna, saj tvori krivuljo v obliki črke L.

Iz te empirične raziskave je torej razvidno, da so različni rezultati lahko posledica več dejavnikov, ki vplivajo na to, kako so dohodki razdeljeni. Če je bil univerzalni trend v smeri večje neenakosti, bi bilo v skladu z idejo tudi, da je neenakost določena s strani svetovnih tržnih sil in tehnološkega napredka, kjer je zelo težko spremeniti sile, ki vodijo k večji neenakosti. Neenakost bi bila nato neizogibna. Realnost različnih trendov neenakosti znotraj držav kaže, da institucionalni in politični okvirji v različnih državah igrajo pomembno vlogo pri oblikovanju neenakosti dohodkov (Roser, 2016).

Slika 3: Gibanje neenakosti v Evropi in na Japonskem, 1900–2010 (v %)

Vir: Povzeto in prirejeno po M. Roser, *Income Inequality*, 2016.

2.2 Neenakost v globalnem svetu in pri nas

2.2.1 Globalna raven

Globalna neenakost v dohodku dosega velike razsežnosti in je bistveno večja od neenakosti znotraj posameznih držav. Gini koeficient globalne neenakosti se že vse od leta 1990 do leta 2010 giblje okoli vrednosti 0,70. To je neenakost, ki jo ne dosega niti Brazilija, kjer je neenakost skoraj enkrat večja kot v ZDA in celo dvakrat večja kot na Švedskem. V celoti gledano, to pomeni, da je ena polovica celotnega dohodka svetovnega prebivalstva v rokah 8 % najbogatejših ljudi, ostala polovica pa je v rokah 92 % populacije na svetu (Milanović, 2012).

Po besedah Firebaugha (2000) je bila industrijska revolucija tista, ki je povečala neskladje med najbogatejšimi in najrevnejšimi regijami po celotnem svetu. Pred industrijsko revolucijo okoli leta 1820 naj bi bili dohodki prebivalcev Zahodne Evrope, ki je sedaj najbogatejša regija, trikrat višji od dohodkov prebivalcev Afrike, danes pa je ta razlika bistveno večja, in sicer kar štirinajstkratna. Če pogledamo v stanje med posameznimi državami, pa je ta razlika še bistveno večja. Povprečni dohodki, tako v bogatih državah kot revnih, se sedaj razlikujejo s faktorjem, ki se giblje okoli 30. Zaradi tega avtor trdi, da obstajata dve pomembni značilnosti svetovnih dohodkov. Ena je, da je svetovni povprečni dohodek naraščal v zadnjih dveh stoletjih, druga pa, da ravno ta dohodek postaja vedno

bolj neenakomerno porazdeljen med različnimi državami. Dohodki so v današnjem času bistveno večji in hkrati vedno bolj neenaki v povprečju.

Dobri pokazatelji globalne neenakosti so nekateri kazalci, ki jih prikazujem v Tabeli 3. Za boljšo predstavo sem te kazalce globalne neenakosti primerjala po največjih svetovnih regijah. Prvi kazalnik je BDP na prebivalca, ki je po podatkih World Bank (v nadaljevanju WB) (2016) izračunan kot BDP deljeno s številom prebivalstva in prikazuje, kako bogata je ena država v primerjavi z drugo. Tabela 3 kaže, da je BDP na prebivalca v arabskih državah visok, in znaša 16.697 \$, v primerjavi s Subsaharsko Afriko, kjer je BDP na prebivalca 3.339 \$.

Pomemben kazalnik neenakosti je tudi stopnja človekovega razvoja (v nadaljevanju HDI indeks), ki v splošnem kaže, da se HDI indeks v vseh večjih regijah poboljšuje z eno veliko izjemo: Subsaharska Afrika. Bistven vzrok v Subsaharski Afriki se kaže v aidsu (Nations Online, 2006). Regije, ki imajo najnižji HDI indeks v Tabeli 3, so države afriške celine. Ta indeks se giblje okoli 0,52. Najvišjo vrednost indeksa (okoli 0,75) pa je mogoče zaznati v Evropi in centralni Aziji ter Latinski Ameriki in Karibih. Če primerjamo stopnjo HDI in BDP posameznih držav iz Tabele 3, opazimo tudi povezavo med višino prihodkov in stopnjo HDI. V regijah, kjer je BDP na prebivalca visok, je tudi HDI indeks visok ali vsaj srednje vrednosti (npr. arabske države imajo visoke dohodke, HDI indeks pa je dokaj visok; Subsaharska Afrika pa ima tako nizke dohodke kakor nizek HDI indeks).

Izobraževanje je področje, kjer je ukrepanje zelo pomembno. Ukrepi kažejo, da je v zadnjih 20 letih v povprečju vsaka starostna skupina dosegla višjo stopnjo izobrazbe ob manjši neenakosti znotraj posamezne skupine. Širjenje izobraževanja vpliva tudi na hitrejšo in bolj kakovostno rast ter odpravljanje pomanjkljivosti neenakosti. Podatki v Tabeli 3 kažejo, da je v Subsaharski Afriki 21,4 % otrok, ki niso vključeni v formalno izobraževanje. Najnižji % otrok, ki niso vključeni v formalno izobraževanje, pa je mogoče zaznati v Evropi in Centralni Aziji (2,9 %). Iz teh podatkov lahko sklepamo, da je neenakost višja v afriških državah, kjer je izobraževanje omejeno, in hkrati nižja predvsem v evropskih državah, kjer je večje vlaganje v izobraževanje.

Tabela 3 prikazuje tudi število revnih, ki preživijo z manj kot 1,9 \$ na dan na globalni ravni. Največje število prebivalcev, ki živi pod svojim pragom revščine je mogoče zaznati v afriških državah (388,8 mio \$), sledi jim območje Južne Azije (309,2 mio \$). Najmanj prebivalcev, ki živijo pod pragom revščine pa opazimo v Evropi in Centralni Aziji (10,1 mio \$). Ti podatki nam kažejo, da je v revnih državah oziroma regijah prisotna večja neenakost in obratno.

Tabela 3: Kazalniki neenakosti po svetovnih regijah v letu 2013

	BDP na prebivalca (v \$)	HDI indeks	Otroci, ki niso vključeni v formalno izobraževanje (v %)*	Število revnih, ki živijo z manj kot 1,9 \$ na dan (v milijonih)**
Arabske države	16.697	0,686	14,8	5,6***
Jugovzhodna Azija in Pacifik	10.779	0,710	4,1	147,2
Evropa in Centralna Azija	12.929	0,748	2,9	10,1
Latinska Amerika in Karibi	13.877	0,748	6,5	33,7
Južna Azija	5.324	0,607	6,1	309,2
Subsaharska Afrika	3.339	0,518	21,4	388,8

Opomba: * Šoloobvezni otroci, ki niso vključeni v osnovno ali srednjo šolo.

** Podatki, dostopni za leto 2012.

*** Podatki na voljo le za Bližnji Vzhod in Severno Afriko za leto 2011. Upoštevano je število revnih, ki živijo z manj kot 1,25 \$ na dan.

Vir: WB, World Development Indicators, 2016; M. Roser, World Poverty, 2016.

Podatki Human Development Report (2015) kažejo, da ima Slovenija na svetovni ravni najnižji Gini koeficient (0,249), sledi ji pa Švedska (0,261). V najnižji rang z najnižjo dohodkovno neenakostjo se uvršča še večina evropskih držav, kot npr. Slovaška (0,266), Norveška (0,268), Finska (0,278), Nizozemska (0,289), Avstrija (0,30), Nemčija (0,306), in tudi nekaj azijskih držav, npr. Afganistan (0,278), Pakistan (0,296). Tukaj je možno opaziti, da pri omenjenih državah obstaja tudi razlika v stopnji človekovega razvoja (HDI)¹¹. Največjo stopnjo človekovega razvoja je možno zaznati v evropskih državah, najnižjo pa v nekaterih azijskih državah (izjema je Kazahstan) in tudi nekaterih državah Afrike. Vrednosti Gini koeficienta od 0,30 do 0,40 se gibljejo v evropskih državah, ki imajo visoko stopnjo človekovega razvoja, ter v nekaterih afriških državah, ki pa imajo nizko stopnjo človekovega razvoja. Višje vrednosti (0,40–0,50), ki pomenijo večjo ekonomsko neenakost, lahko opazimo v večini azijskih držav in državah Amerike, kjer je stopnja človekovega razvoja visoka, ter v večini afriških držav z nizko stopnjo človekovega razvoja. Najvišjo vrednost Gini koeficienta opazimo na Sejšelih (0,658), kjer je stopnja človekovega razvoja zelo visoka, v Južni Afriki (0,65) s srednjo stopnjo človekovega razvoja ter v otoški državi Komori (0,643), ki se nahaja v Afriki in zavzema zelo nizko stopnjo človekovega razvoja.

¹¹ HDI – primerjalno merilo za države, izračunano iz življenjske dobe, stopnje pismenosti, stopnje izobrazbe in življenjske ravni.

Tabela 4: Gini koeficient in HDI v nekaterih izbranih državah

	Gini koeficient (2005–2013)	HDI (vrednost) – 2014
Slovenija	0,249	0,874
Švedska	0,261	0,898
Belorusija	0,265	0,786
Slovaška	0,266	0,830
Norveška	0,268	0,944
Romunija	0,273	0,785
Finska	0,278	0,879
Afganistan	0,278	0,468
Avstrija	0,292	0,881
Pakistan	0,300	0,537
Črna Gora	0,306	0,789
Nemčija	0,306	0,911
ZDA	0,401	0,914
Gvatemala	0,524	0,628
Brazilijska	0,527	0,744
Kolumbija	0,559	0,711
Komora	0,643	0,488
Južna Afrika	0,650	0,658
Sejšeli	0,658	0,756

Vir: United Nations Development Programme, Human Development Report 2015: Work for Human Development, 2015.

Tabela 5 kaže, da je v letu 2008 Ginijev koeficient za EU znašal 0,33, za države članice OECD pa 0,30. Na podlagi tega opazimo, da je Ginijev koeficient za države Evropske unije višji za 0,03 točke. V tem primeru se zdi, da je neenakost večja v EU nasproti državam OECD, kljub temu pa je nižja v primerjavi z ZDA, kjer je Ginijev koeficient leta 2008 znašal 0,38 (Bonesmo Fredriksen, 2012).

Tabela 5: Neenakost v EU, državah članicah OECD in ZDA, 2008

	EU	OECD	ZDA
Gini koeficient	0,33	0,30	0,38

Vir: OECD, Income Distribution Database (IDD): Gini, poverty, income, Methods and Concepts, 2016.

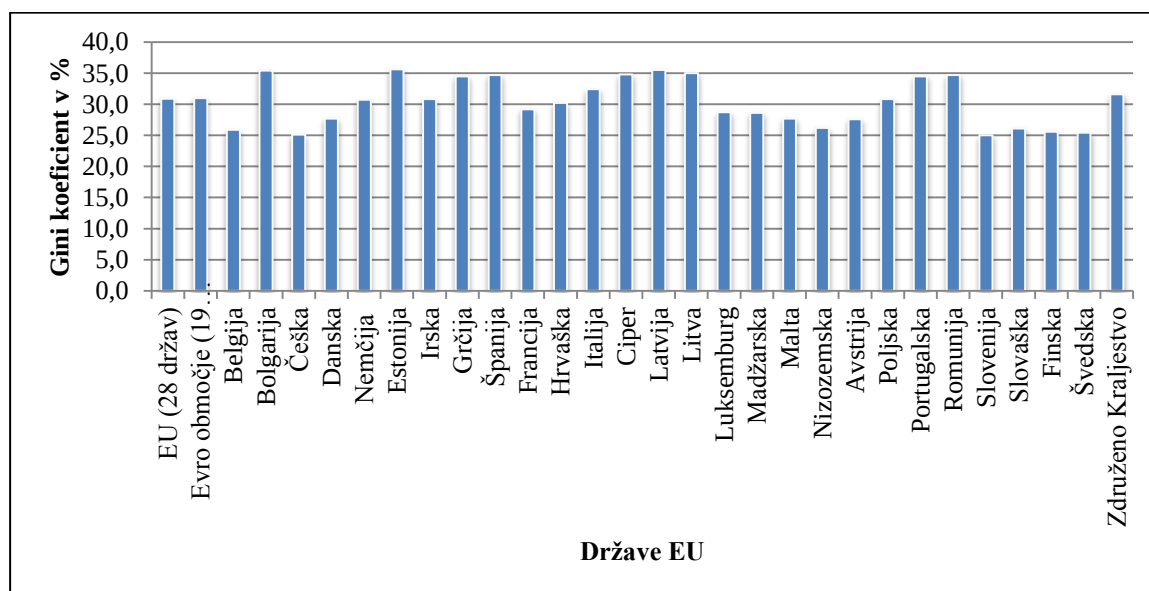
2.2.2 Države Evropske unije

Neenakost je bila že v preteklosti zelo pereča tema. To je bilo možno opaziti še posebej v nekdanjih komunističnih državah. Tisti, ki so bili na oblasti, te tematike niso marali, saj je pod vprašaj postavljala mit o univerzalni neenakosti v socializmu, ki so ga takrat

predstavljali kot popolnega in enakega, vendar se je na koncu izkazalo ravno obratno. Zelo podoben trend se je kazal v zgodnjih kapitalističnih državah – bogati ljudje in njihovi zagovorniki so se prav tako izogibali omenjeni temi. Trdili so, da je vsaka neenakost, ki obstaja, pravična in je tako vsak dohodek dober, potreben in pravičen. Študije so se med seboj zavračale, ker bi lahko privedle do dvomov v obstoječi družbeni red, saj bi tako dokazale obstoj neenakosti. Ta skrb pa ni bila brez razloga, saj omemba neenakosti privede tudi do vprašanja o njeni sprejemljivosti (Milanović, 2003).

Milanovića (2010) je tudi zanimalo, kako velika je neenakost v Evropi. Zato je s pomočjo statistike iz leta 2010 to sam predstavil. V sedemindvajsetih državah članicah EU je prisotna neenakost, kar nam kaže vrednost Ginijevega koeficienta za EU, ki se giblje okoli 0,41 in je dokaj podobna tisti, s katero se soočajo ZDA. Milanović pravi, da tega ni tako enostavno pritrditi. Po podatkih za nekaj let nazaj bi bil Ginijev koeficient prvih petnajstih članic EU (0,33) bistveno nižji, kot je trenutno. Vzhodni del držav EU (v večini primerov gre za postkomunistične države), ki so se EU priključile kasneje – vključno s Slovenijo, ima statistično značilne nižje povprečne dohodke. V tem primeru se neenakost pokaže za visoko, ravno zaradi medsebojnega primerjanja držav, saj je tudi stopnja razvoja med vzhodnimi in zahodnimi državami neenaka. Če pogledamo posamezne države EU, pa vidimo da temu ni vedno tako – stopnja neenakosti med državami lahko prav tako zelo variira in ni vedno ter povsod visoka (Milanović, 2010). Te ugotovitve so prikazane tudi v Sliki 4.

Slika 4: Gini koeficient (v %) v državah EU leta 2014

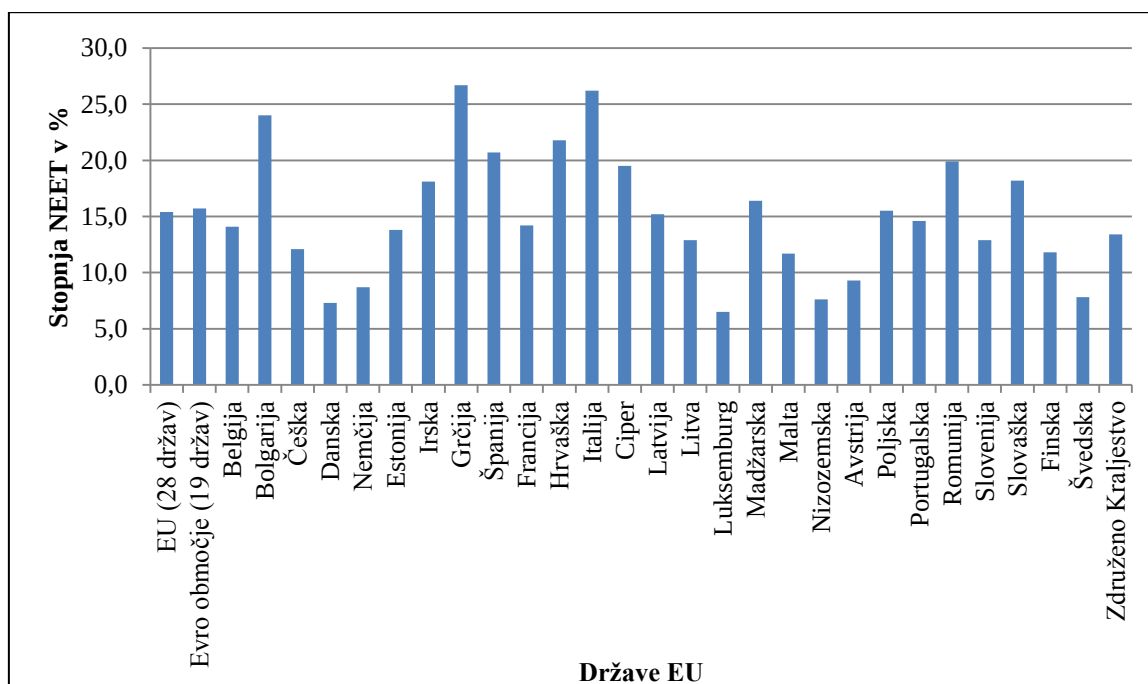
Vir: Eurostat Database, Gini coefficient of equivalised disposable income EU-SILC survey, 2015.

Problematika posameznikov, predvsem mladih na trgu dela, je bila v nekaterih državah članicah aktualna že pred krizo, ki se je začela leta 2008. Kriza je zelo močno poslabšala

položaj mladih. V večini držav članic EU se je stopnja brezposelnosti mladih povečala, poleg brezposelnih pa narašča tudi število tistih mladih, ki so neaktivni in niso vključeni v izobraževanje. Ti pa vplivajo tudi na dohodkovno neenakost, tako med posamezniki kot med državami. To so razlogi, zaradi katerih pa na vedno večjem pomenu pridobiva kazalnik, ki kaže število oz. delež mladih, ki niso zaposleni oz. niso vključeni v izobraževanje ali usposabljanje (angl. *youth neither in employment nor education and training*, v nadaljevanju NEET).

Iz Slike 5 vidimo, da je stopnja NEET, dokaj visoka. Po podatkih iz Eurostata (iz ankete o delovni sili) je stopnja NEET za mlade posameznike, stare od 15 do 29 let, v letu 2014 v EU znašala 15,4 %. Razlike med državami članicami so kar velike. V starostni skupini mladih od 15 do 29 let najvišjo stopnjo NEET beležijo v Grčiji (26,7 %), sledijo pa države, ki imajo drastične gospodarske težave. Med države z visoko stopnjo NEET (nad 20 %) se tako uvrščajo Italija, Bolgarija, Hrvaška in Španija. Slovenija je dokaj nizko, boljše rezultate pa imajo na Danskem, Švedskem, Nizozemskem, v Luksemburgu, Nemčiji, Avstriji in Malti. V veliki meri na nizko stopnjo vpliva vključenost mladih v srednje in terciarno izobraževanje; v Sloveniji je namreč dokaj visoka in posledično je tako stopnja NEET pod evropskim povprečjem.

Slika 5: Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (stopnja NEET) po državah članicah EU, 2014 (v %)

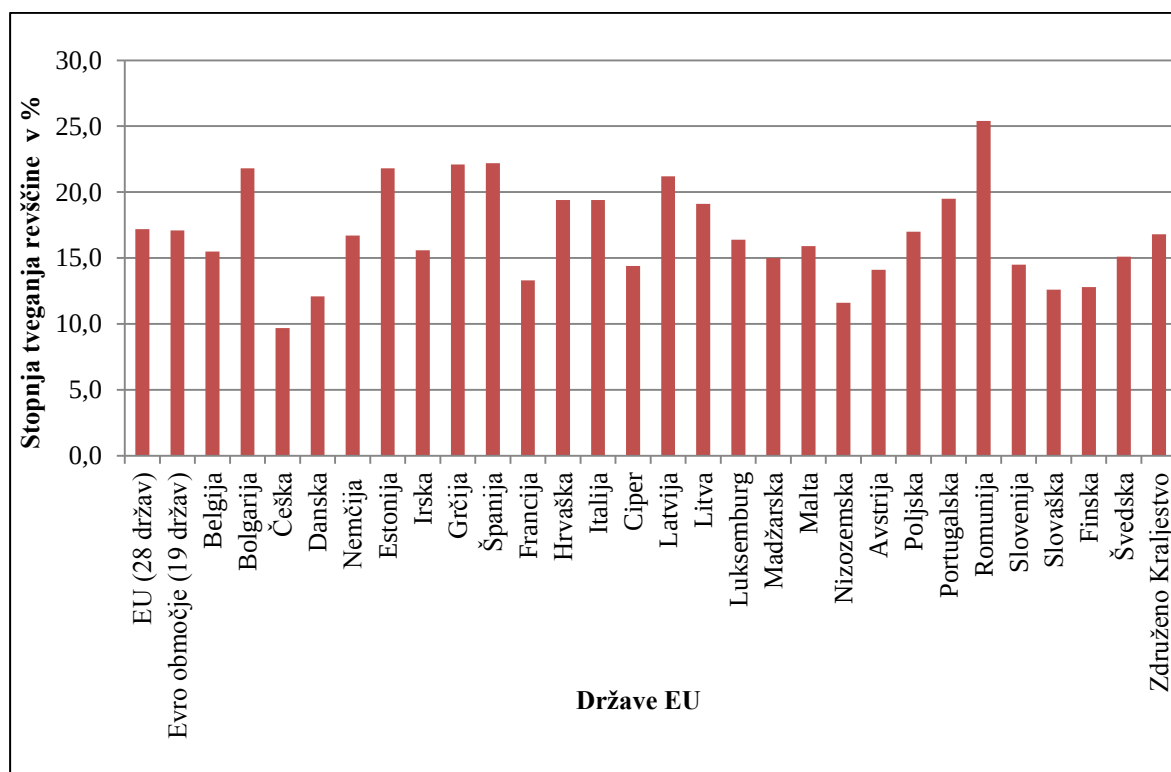

Vir: Eurostat Database, *Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and degree of urbanisation (NEET rates)*, 2015.

Po ocenah iz Eurostata (2015) je leta 2014 po socialnih transferjih revščina grozila 17,2 % prebivalstvu EU-28, kar lahko vidimo na Sliki 6. Ta delež, ki je izračunan kot uteženo

povprečje nacionalnih rezultatov, prikriva velike razlike med državami članicami EU. V petih državah članicah, in sicer Grčiji (22,1 %), Romuniji (25,4 %), Bolgariji (21,8 %), Latviji (21,2 %) in Španiji (22,2 %), je po podatkih revščina grozila kar petini ali več prebivalstva. Najmanjšemu deležu prebivalstva je revščina grozila na Nizozemskem (11,6 %) in Češkem (9,7 %), majhen delež ogroženega prebivalstva pa je bilo mogoče opaziti tudi na Danskem (12,1 %).

Slika 6: Stopnja tveganja revščine v letu 2014 (v %)

Vir: Eurostat Statistics Explained, Statistika porazdelitve dohodka, 2015.

Razlike v stopnji revščine so še veliko bolj očitne pri razvrstitvi prebivalstva glede na zaposlitveni status (Tabela 6). Tveganju revščine so bili izpostavljeni predvsem brezposelni. Leta 2014 je skoraj polovici (47,4 %) vseh brezposelnih v EU-28 grozila revščina, najbolj v Nemčiji (67,6 %), medtem ko je šest drugih držav članic (Madžarska, Romunija, Luksemburg in tri baltske države članice) poročalo, da je leta 2014 revščina grozila več kot polovici brezposelnih v njihovih državah. V letu 2014 je revščina grozila skoraj vsakemu osmemu (10,7 %) upokojujencu v EU-28; stopnja, ki je znašala najmanj trikrat toliko kot povprečje EU-28, je bila zajeta v Estoniji (36,7 %). Za zaposlene je bilo tveganje revščine nizko (9,6 % v EU-28). Razmeroma veliki deleži zaposlenih, ki jim je grozila revščina, so bili v Romuniji (19,7 %) ter v malo manjši obliki v Grčiji (13,2 %) in Španiji (12,6 %).

Dohodkovna neenakost je visoka med državami članicami EU. Razmerje S80/20 se giblje od 3,4 do 7,3, kar pomeni, da najbogatejših 20 % držav članic prejme tudi do 7,3-krat več prihodkov kot 20 % najrevnejših prebivalcev (Atkinson & Marlier, 2010).

Tabela 6: Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih glede na zaposlitveni status, 2014 (v %)

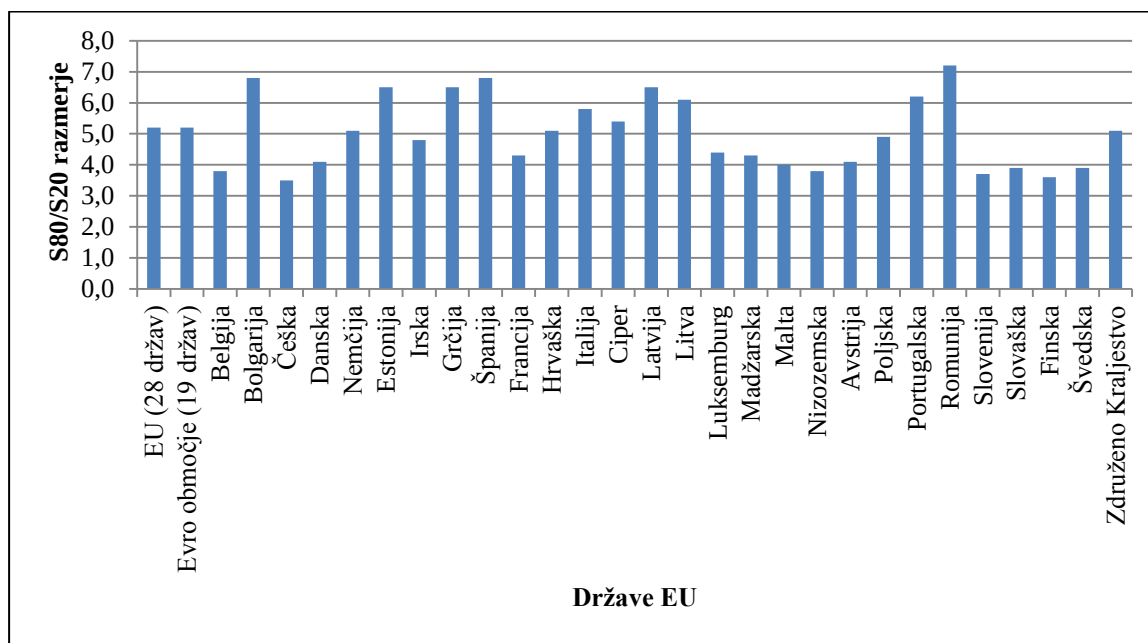
	Prebivalstvo	Zaposleni	Nezaposleni	Brezposelni	Upokojeni	Neaktivni
EU (28 držav)	17,2	9,6	30,5	47,4	10,7	28,3
Evro območje	17,5	9,4	30,7	47,0	10,3	27,3
Belgija	14,6	4,8	30,3	43,2	6,7	31,2
Bolgarija	18,9	9,3	34,1	50,5	13,0	28,2
Češka	9,1	3,6	19,7	47,8	6,0	14,8
Danska	13,3	4,9	28,6	28,1	9,0	31,3
Nemčija	17,3	9,9	34,3	67,6	22,4	26,7
Estonija	19,5	11,8	36,0	54,7	36,7	31,3
Irska	16,6	5,5	30,7	35,7	17,7	29,8
Grčija	23,2	13,2	32,6	46,0	6,8	31,2
Španija	23,3	12,6	36,1	48,1	6,5	27,3
Francija	13,4	8,0	22,7	31,4	5,7	26,6
Hrvaška	18,0	5,7	30,3	43,0	15,6	27,0
Italija	19,8	11,1	31,3	48,2	7,0	28,1
Ciper	13,2	7,8	21,0	32,7	9,9	16,1
Latvija	17,6	8,3	35,5	53,4	26,4	28,7
Litva	17,8	8,4	35,1	62,6	27,8	24,7
Luksemburg	16,2	11,1	26,1	50,1	2,4	26,8
Madžarska	15,0	6,7	26,2	54,2	5,9	23,5
Malta	13,8	5,7	25,8	48,7	17,4	24,3
Nizozemska	12,5	5,3	27,4	36,7	20,4	25,4
Avstrija	12,9	7,2	24,9	44,7	14,9	25,2
Poljska	16,7	10,7	26,5	42,9	8,4	26,2
Portugalska	19,4	10,7	32,0	40,6	11,2	31,9
Romunija	24,4	19,7	32,7	51,3	10,2	41,8
Slovenija	13,8	6,4	24,4	45,4	11,8	19,7
Slovaška	12,5	5,7	25,2	48,8	7,8	17,1
Finska	12,4	3,7	28,4	46,4	7,1	25,5
Švedska	14,6	7,8	35,7	41,1	19,6	36,5
Velika Britanija	15,8	8,6	33,6	57,7	18,4	31,6

Vir: Eurostat Statistics Explained, Statistika porazdelitve dohodka, 2015.

V letu 2014 je možno zaznati velike neenakosti v porazdelitvi dohodka, poroča Eurostat (2015). Za oceno relativne revščine so zelo pomembni podatki o ekonomski neenakosti, saj lahko porazdelitev gospodarskih virov neposredno vpliva na obseg in stopnjo revščine (glej Sliko 7). Kot povprečje posameznih nacionalnih vrednosti držav članic EU-28, uteženo glede na število prebivalcev, je zgornjih 20 % prebivalstva držav članic (z najvišjim dohodkom) prejelo več kot petkrat toliko dohodka kot spodnjih 20 %

prebivalstva držav članic (z najnižjim dohodkom). To razmerje se je med državami članicami EU-28 precej razlikovalo, in sicer je znašalo od 3,5 na Češkem do najmanj 6,0 v Italiji, na Hrvaškem itd. Največje razmerje S80/20 pa je bilo opaziti v Romuniji (7,2), Bolgariji (6,8) in Španiji (6,8).

Slika 7: Neenakost porazdelitve dohodka v državah EU leta 2014 (S80/S20 razmerje)

Vir: Eurostat Statistics Explained, Statistika porazdelitve dohodka, 2015, slika 6.

Neenakost v Evropi se je v zadnjih treh desetletjih bistveno povečala, kot vidimo v prejšnjih odstavkih. Še bolj pa jo je povečala recesija v zadnjih letih. Zaradi tega je EU oblikovala strategijo Evrope 2020, v kateri je gospodarska rast ena ključnih nalog EU. Do leta 2020 naj bi ta zmanjšala revščino in socialno izključenost pri 20 milijonih ljudi v Evropi (Bonesmo Fredriksen, 2012). Da obstaja močna povezava med revščino in stopnjo neenakosti pokažeta tudi Atkinson in Marlier (2010). Ugotovita, da v državah, kjer je neenakost srednja ali visoka, ne moremo govoriti o nizki stopnji tveganja revščine, saj je razmerje neenakosti pojasnjuje 85 % variance stopnje revščine.

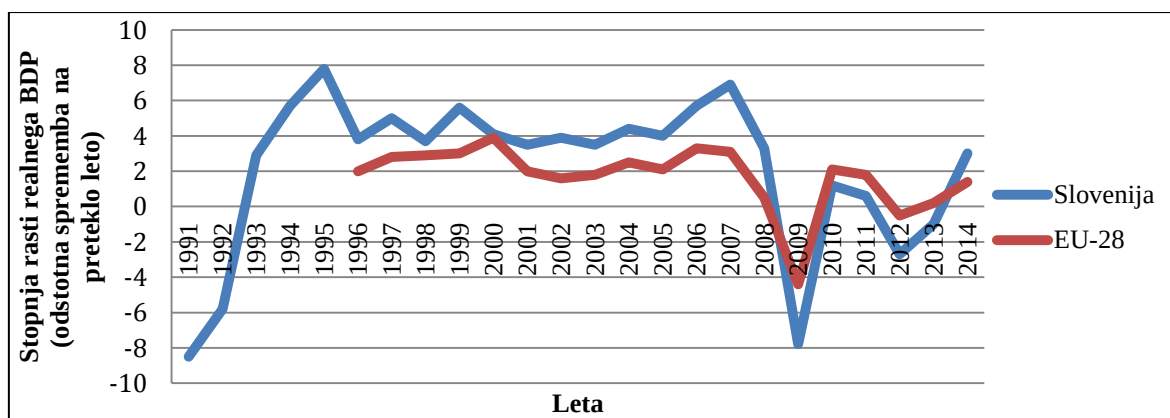
3 NEENAKOST V SLOVENIJI

Gibanje neenakosti v zahodnem svetu v zadnjih slabih dveh stoletjih opisuje tako imenovana Kuznetsova krivulja, po kateri neenakosti v prvi fazi industrijskega razvoja naprej naraščajo, nato dosežejo vrh in potem začnejo upadati. Takšna dinamika je značilna za razvite države OECD, vključno s Slovenijo. V drugi polovici 19. stoletja so se neenakosti povečevale, v dvajsetih letih 20. stoletja so bile najvišje, nato pa so začele upadati. Trend zmanjšanja neenakosti se je v zadnjih treh desetletjih prejšnjega stoletja končal (Malnar, 2011).

V zadnjih tridesetih letih ali celo več se je trend neenakosti v Sloveniji zelo povečal. Za lažje razumevanje je potrebno najprej opisati glavne spremembe dogajanja v družbi v tem časovnem obdobju. Spremembe so bile pomembne, predvsem zaradi prehoda Slovenije v demokracijo in tržno gospodarstvo (Malnar, 2011).

Po letu 1990 je bila gospodarska situacija neugodna, kar je razvidno iz stopnje rasti realnega BDP, ki jo prikazuje Slika 8. Leta 1991 je bila ta stopnja negativna. Vendar pa je doživela hitro rast do leta 1995, po katerem se je rast BDP stabilizirala do leta 2008. Nato je ponovno sledil upad stopnje BDP, predvsem zaradi precej negativnih posledic svetovne gospodarske krize in negativne stopnje rasti BDP, kar je podobno kot tisto, kar je prišlo v letu 1991.

Slika 8: Stopnja rasti realnega BDP v obdobju 1990–2014 (odstotna sprememba glede na preteklo leto)

Vir: WB, World Development Indicators, 2015.

Spremembe, ki so se zgodile v prehodu na tržno gospodarstvo, so vplivale tudi na trg dela (Tabela 7). V času prehoda je slovenski trg dela doživel veliko izgubo delovnih mest, padec razmerja udeležbe delovne sile in zaposlovanje/prebivalstvo, še posebej pa strmo povečanje stopnje brezposelnosti in rast strukturne brezposelnosti.

Tabela 7: Glavne značilnosti trga dela v Sloveniji, 1993–2013

Leto	Delovna sila (število oseb)	Delovno aktivne osebe (število)	Stopnja aktivnosti (v %)	Stopnja zaposlenosti (v %)	Stopnja brezposelnosti (v %)
1993	931.000	845.000	57,7	52,4	9,1
2003	983.000	923.000	58,2	54,8	6,0
2008	1.043.000	995.000	59,5	56,9	4,4
2013	1.016.000	937.000	57,3	51,5	10,1

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), Anketa o delovni sili, 2015.

Od sredine 1990 naprej do konca leta 2008, ko je nova gospodarska kriza prizadela slovensko gospodarstvo in trg dela, so se razmere še naprej izboljševale. Verjetno najbolj pomembna značilnost tega prehodnega obdobja je izredno povečanje registrirane brezposelnosti zaradi gospodarske krize v zelo kratkem času na začetku leta 1990 (Malnar, 2011).

V prehodnem obdobju so bile uvedene spremembe na vseh družbenih področjih, od političnega področja in gospodarskega sistema do sistema socialnega varstva, ki vplivajo na neenakost. Čeprav so te spremembe povzročile številne pozitivne premike, so prinesle tudi nova socialna tveganja.

Neenakost po prehodnem obdobju (Gini koeficient se je v srednjih letih 1990 povečal iz 21,5 (1987) na okrog 26) se je nekoliko povečala. Vendar pa je spet padla na okoli 23 pred krizo leta 2008, zaradi česar je Slovenija ena izmed bolj "egalitarnih" državah (Malnar, 2011). Drugi kazalniki kažejo na podobno relativno egalitarno sliko. Zato lahko sklepamo, da je bil prehod v tržno družbo relativno mehek in neenakost se ni bistveno povečala, zlasti v primerjavi z mnogimi drugimi tranzicijskimi državami (Malnar, 2011). V tem času so ekonomske neenakosti še vedno nekoliko zrasle, vendar manj kot v drugih tranzicijskih državah, glede na raziskave (Flere & Lavrič, 2003).

V tranziciji se je sestava elite nekoliko spremenila, in poklicna struktura se je spremenila od proizvodnje na prevladujoč sektor s terciarno strukturo, s počasnim pojavom podrazredov (Flere & Lavrič, 2003). Polna zaposlenost, ki je bila značilna pred obdobjem tranzicije, še vedno prevladuje, vendar pa se fleksibilne oblike dela, kot s krajšim delovnim časom in pogodbe za določen čas, povečajo, ampak predvsem med mlajšo populacijo (Ignjatović, 2002).

Delež začasnih¹² in delnih¹³ zaposlitev v skupnih zaposlitvah v Sloveniji in EU je predstavljen v Tabeli 8. V letu 2014 je delež začasnih zaposlitev v skupnem številu zaposlitev povečal. V drugem četrtletju 2014 je znašal 16,5 %, kar pomeni, da je za 0,9-odstotne točke večji kot v drugem četrtletju leta 2013 in še vedno presega povprečje EU. Po besedah Urada za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR) (2015) je na povečanje vplivala zlasti večja negotovost podjetij glede prihodnjega povpraševanje ob negotovem okrevanju visoko pomembnih trgovinskih partneric. Kljub spremembam v ureditvi trga dela leta 2013, ki so bile usmerjene v zmanjševanje zaposlovanja za določen čas, se je delež povečal. Delež začasnih zaposlitev med mladimi v Sloveniji pa ostaja najvišji v EU, na kar vpliva predvsem razširjenost študentskega dela. Delež delnih zaposlitev v skupnem številu zaposlitev se je v letu 2014 povečeval, vendar je

¹² Začasne zaposlitve - zaposlitve za določen čas in vse druge oblike dela, ki v Sloveniji predstavljajo začasno delo.

¹³ Delne zaposlitve - zaposlitve z delovnim časom, ki je krajši od polnega. Po anketi o delovni sili so tako opredeljene osebe, ki praviloma delajo manj od 36 ur na teden.

še vedno zaostajal za povprečjem EU. Ta delež pa se je največ povečeval zlasti med mladimi (UMAR, 2015).

Tabela 8: Delež začasnih in delnih zaposlitev v skupnem številu zaposlitev v Sloveniji in EU, v obdobju 2000 –2014 (v %)*

Začasne zaposlitve	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Slovenija	13	16,8	16,9	16,4	17,7	17,5	16,7	15,4	16,5
EU	np	13,9	14,2	13,5	13,9	14,1	13,8	13,7	14,0
Delne zaposlitve									
Slovenija	5,3	7,8	8,1	9,7	10,5	9,1	8,5	9,3	10,9
EU	np	17,3	17,6	18,1	18,6	18,8	19,2	19,6	19,7

Opomba: * Podatki se nanašajo na drugo četrtletje leta.

np – ni podatka.

Vir: Eurostat, Population and social conditions - Labour market - Employment, temporary employment, 2014.

Socialni sistem ima v veliki meri zaščitene ustanovljene pravice in koristi ter zmanjšuje neenakosti v družbi. Tam so še vedno pomembne spremembe v sistemu socialnega varstva (Kolarič, 1992; Kolarič, Rakar, & Kopač, 2009). Tu je prehod sovpadal s splošnimi spremembami v socialnih državah, ki so zavzele mesto tudi v nekaterih zahodno evropskih državah. Namreč, socialna država je začela zmanjševati svojo odgovornost za sprejemanje zakonodaje na področju socialnih pravic, za uveljavljanje teh pravic in za financiranje socialne politike in zagotavljanja storitev. V Sloveniji je država ohranila prevladujoč položaj, finančno silo, ker se je proizvodnja socialnih storitev prerazporedila na zasebni sektor. Na prehodu iz socialističnih v postsocialistične družbe je slovenski sistem blaginje ustanovljen kot dvojni model z elementi konservativno-korporativnim socialnim sistemom (sistem obveznega socialnega zavarovanja, ki temelji na socialnem partnerstvu) in socialdemokratskim sistemom blaginje (v katerem je močan javni/državni sektor še vedno prevladujoči ponudnik storitev za vse vrste storitev, do katerih so vsi državljani enako upravičeni) (Kolarič et al., 2009).

Medtem ko je neenakost v zadnjem obdobju ostala stabilna in nizka, se je celotno stanje v Sloveniji nekoliko poslabšalo. Sedanja gospodarska in finančna kriza vplivata na celotno družbo z javnim dolgom, insolventnostjo slovenskih bank, naraščajočo brezposelnostjo in tako naprej. Ta kriza je poudarila tudi nekatere težave pri financiranju različnih elementov sistema socialne varnosti, kot so nadomestila za brezposelnost, socialne pomoči in otroških dodatkov. Varčevalni ukrepi, ki jih sprejema sedanja slovenska vlada za zmanjšanje javnega dolga, resno vplivajo na prebivalstvo, še posebej na tiste, ki so odvisni od prejemkov socialne varnosti in druge vrste pomoči ter socialnih pravic, vključno s pokojninami in pridruženimi koristi za starejše in invalide, kot tudi zaposlene (predvsem v javnem sektorju), ki zagotavljajo pomoč (UMAR, 2015).

V Tabeli 9 vidimo, da so se v letu 2012 izdatki za socialno zaščito po obdobju rasti prvič nominalno zmanjšali. Kljub temu pa so se izdatki v primerjavi z BDP v letu 2012 povečali na 25,4 % (kar je za 0,4-odstotne točke več kot leta 2011 in še vedno manj kot v povprečju EU). Zaradi sistemskih in interventnih ukrepov je prišlo do realnega zmanjšanja izdatkov za 3,5 % v letu 2012. V tem letu so se najbolj skrčili izdatki za invalidnost (8,1 %), sledili pa so jim izdatki za brezposelnost in družine/otroke. Na skromno rast izdatkov za starost (0,1 %), ki pomenijo največji del sredstev za socialno zaščito, je, po oceni UMAR-ja (2015), vplivala omejitev izplačevanja letnega dodatka in ukinitev državne pokojnine. Poleg slednjih izdatkov so se povečali tudi izdatki za področje nastanitve, bolezni in zdravstveno varstvo ter še druge oblike socialne izključenosti, katerih povečanje je bilo predvsem posledica sprememb.

Tabela 9: Izdatki za socialno zaščito v Sloveniji in EU (v % BDP), v obdobju 2000–2012

	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Slovenija	24,1	23	21,3	21,4	24,2	25,0	25	25,4
EU	np	np	np	26,7	29,5	29,4	29	29,5

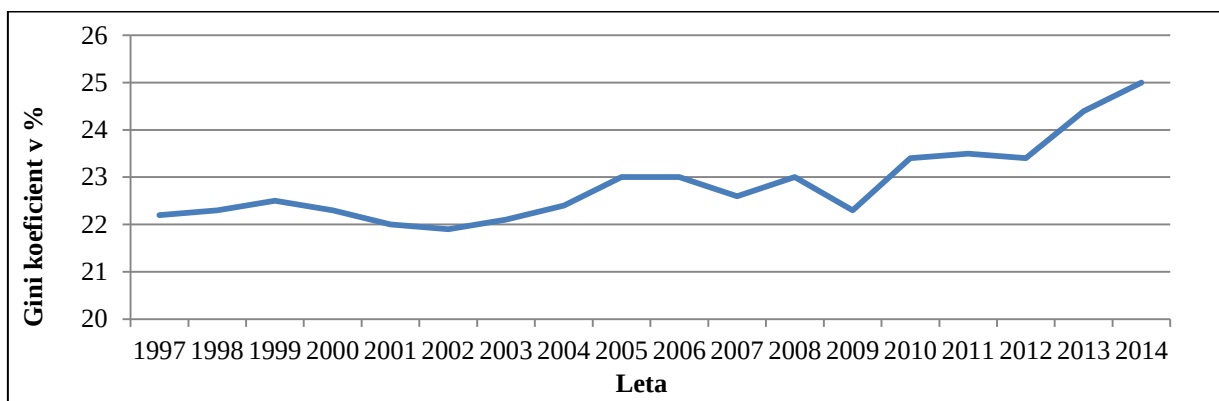
Opomba: np – ni podatka.

Vir: Eurostat Database, Social protection, 2014.

Stanovnik in Verbič v svojih študijah (2005, 2008, 2012, 2014) s pomočjo ekonomskih kazalnikov preučujeta gibanja v dohodkovni neenakosti v Sloveniji v letih po osamosvojitvi. Avtorja prihajata do ugotovitve, da če iz primerjave izločimo začetna leta tranzicije, se je neenakost v porazdelitvi bruto dohodkov v tem obdobju nekoliko povečala. Davčna progresija je v celoti nevtralizirala povečano neenakost primarnih dohodkov zaposlenih, do česar je prišlo zaradi institucionalne ureditve – kolektivna pogajanja in spremembe zakonodaje. Povprečni realni dohodek zaposlenega se je v tistem obdobju povečeval, zato se je tudi blaginja v Sloveniji povečevala. Dohodninski sistem v Sloveniji izvaja dobro prerazdelitveno funkcijo in s tem zagotavlja nizko stopnjo dohodkovne neenakosti.

Slovenija ima eno najnižjih, če ne celo najnižjo stopnjo dohodkovne neenakosti na svetu, merjeno z Ginijevim koeficientom (Košak, 2012). Med državami OECD Slovenija predstavlja izjemo, saj v zadnjih desetletjih ne beleži rasti neenakosti. Še več, neenakost v Sloveniji od osamosvojitve celo upada oziroma stagnira, z izjemo leta 2009. Vrednost Ginijevega koeficienta za Slovenijo se je v prvih letih tranzicije povečala, saj je zrasla od 0,215 do vrednosti 0,26. Potem je vrednost začela upadati in je pred krizo (leta 2008) znašala 0,23. Ravno ta vrednost Ginijevega koeficienta je razlog za uvrstitev Slovenije med države z nizkimi dohodkovnimi razlikami (Malnar, 2011).

Slika 9: Gibanje Ginijevega koeficienta v Sloveniji v obdobju 1997–2014 (v %)

Vir: Eurostat Database, *Income and Living condition - Distribution of income*, 2015; SURS, *Kazalniki dohodka in revščine (SILC¹⁴ & APG¹⁵)*, 2014.

Tudi v letih krize je dohodkovna neenakost v Sloveniji ostala presenetljivo nizka in dokaj stabilna. Skupaj z Norveško in Islandijo se uvršča med tri dohodkovno najbolj enake države OECD. Relativna dohodkovna revščina je tudi kar precej pod povprečjem OECD, kar pomeni, da le okoli 9 % prebivalcev v Sloveniji živi v gospodinjstvih z manj kot polovico dohodka mediane. Kazalniki enakosti in revščine za Slovenijo so predvsem posledica visoke učinkovitosti davčnega in transfernega sistema (OECD, 2014).

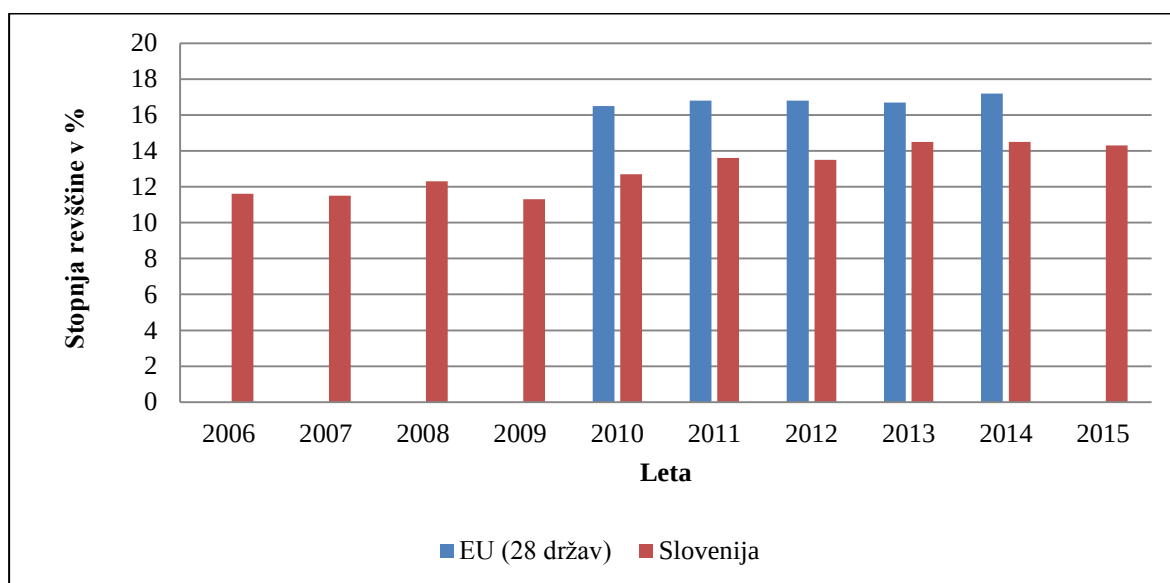
V prvih letih krize se je s povečanjem brezposelnosti neenakost prihodkov povečala, neenakost razpoložljivega dohodka (po davkih in transferjih) pa se skoraj ni spremenila. Razlog za to je, da so se v Sloveniji socialni transferji povečali in davki od dohodka zmanjšali bolj kot v drugih državah OECD. Dohodkovna revščina se je od leta 2007 v majhni meri povečala, zlasti med gospodinjstvi z otroki, medtem ko je v skupini starejših (več kot 65 let) prišlo do znižanja relativne stopnje revščine (OECD, 2014).

Kazalnik stopnja tveganja revščine je odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih, v katerih je razpoložljivi dohodek (vključno s socialnimi transferji in pokojninami) pod pragom tveganja revščine. Podatki za Slovenijo v primerjavi z EU so prikazani v Sliki 10. V tem primeru je prag tveganja revščine opredeljen s 60 % mediane razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev z upoštevanjem OECD prilagojene ekvivalenčne lestvice. Povečanje stopnje tveganja revščine je moč povezati z zmanjševanjem blaginje, ker povečuje materialno revščino in socialno izključenost prebivalstva, to pa posledično vodi tudi v povečanje dohodkovne neenakosti (SURS, 2015).

¹⁴ Anketa o življenjskih pogojih.

¹⁵ Anketa o porabih v gospodinjstvih iz obdobja treh zaporednih let, preračunanih na srednje leto, ki se uporablja kot referenčno leto.

Slika 10: Stopnja tveganja revščine (v %) v Sloveniji in EU*, 2006 –2015

Opomba: * Podatki so na voljo samo od leta 2010 do 2014.

Vir: Eurostat Database, Income and Living condition - People at risk of poverty or social exclusion, 2015; SURS, Kazalniki blaginje v Sloveniji, 2015.

Stopnja tveganja revščine v Sloveniji je v letih 2013 in 2014 zajela kar 14,5 % prebivalcev. V obdobju 2009–2013 se je povečala za 3,2-odstotne točke oziroma leta 2013 je v Sloveniji živelo pod pragom revščine kar 50.000 ljudi več kot leta 2008, kar je večinoma posledica gospodarske krize. Ne glede na povečanje pa je stopnja še vedno nižja kot v povprečju EU. V obdobju krize se je v Sloveniji ogromno povečala stopnja tveganja revščine brezposelnih oseb, saj je leta 2013 znašala 46,2 %, kar je več kot leta 2008. V tem obdobju se je prav tako povečala stopnja tveganja revščine družin z otroki. V Sloveniji so tveganju revščine nadpovprečno izpostavljene samske osebe, zlasti starejše ženske. Nadpovprečno stopnjo tveganja revščine je moč občutiti tudi pri gospodinjstvih brez delovno aktivnih članov, enostarševskih gospodinjstvih z vsaj enim vzdrževanim otrokom ter mladih prebivalcih (SURS, 2015).

Kljub nizki vrednosti analiza OECD (2013) opozarja na rastočo neenakost v Sloveniji v času gospodarske krize. Ekonomska neenakost se zelo dobro odraža v stopnji brezposelnosti med mladimi. Na mladinsko brezposelnost vplivajo predvsem demografske spremembe, zaradi katerih je število mladih v zadnjih desetletjih postopno upadalo. Zelo pomemben je trend delovno aktivnih mladih. Do začetka krize je njihovo število naraščalo (v letu 2008 so med vsemi delovno aktivnimi predstavljali 18,4 % delež), v času krize pa se je njihovo število nadpovprečno zmanjšalo (leta 2013 jih je bilo 34,9 % manj glede na leto 2008). Na neki način so za močan upad krive demografske spremembe, v večini pa je to posledica krize in pomanjkanja delovnih mest, predvsem za iskalce zaposlitve s terciarno izobrazbo.

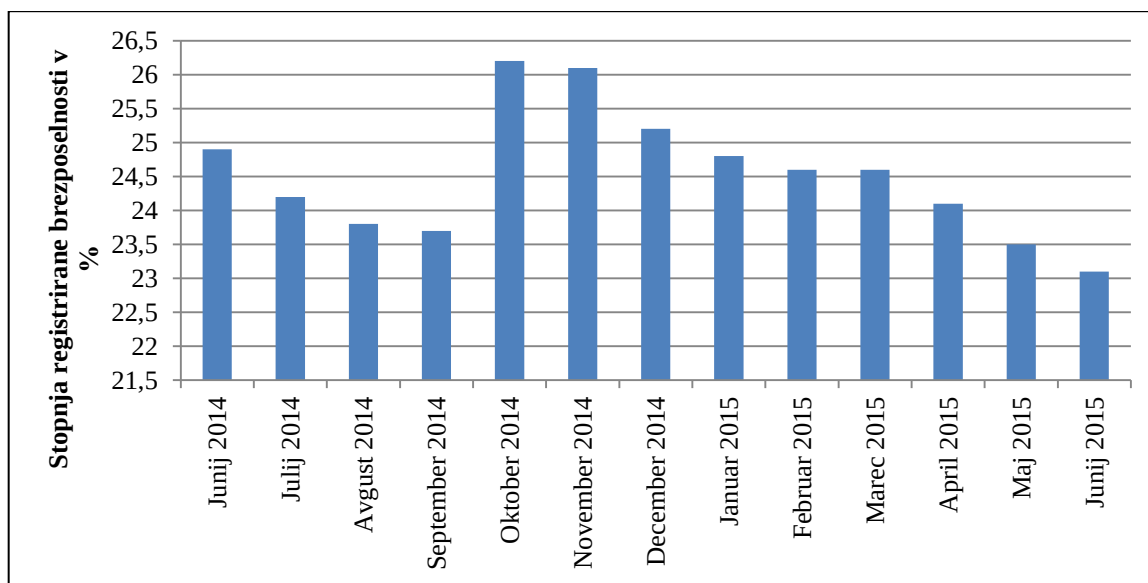
Problematico mladih najboljše predstavijo podatki o stopnji registrirane brezposelnosti, ki so razvidni v Sliki 11.

Tabela 10: Registrirana brezposelnost mladih (15–29 let) od junija 2014 do junija 2015

Leto 2014						
Junij	Julij	Avgust	September	Oktober	November	December
24,9 %	24,2 %	23,8 %	23,7 %	26,2 %	26,1 %	25,2 %
29.174	28.121	27.361	26.718	30.403	30.080	30.151
Leto 2015						
Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	
24,8 %	24,6 %	24,6 %	24,1 %	23,5 %	23,1 %	
30.832	30.193	29.013	27.665	26.436	25.433	

Vir: Povzeto in prirejeno po Mladinski svet Slovenije: Zaposlovanje mladih, gradivo ob mednarodnem dnevu mladih, 2015.

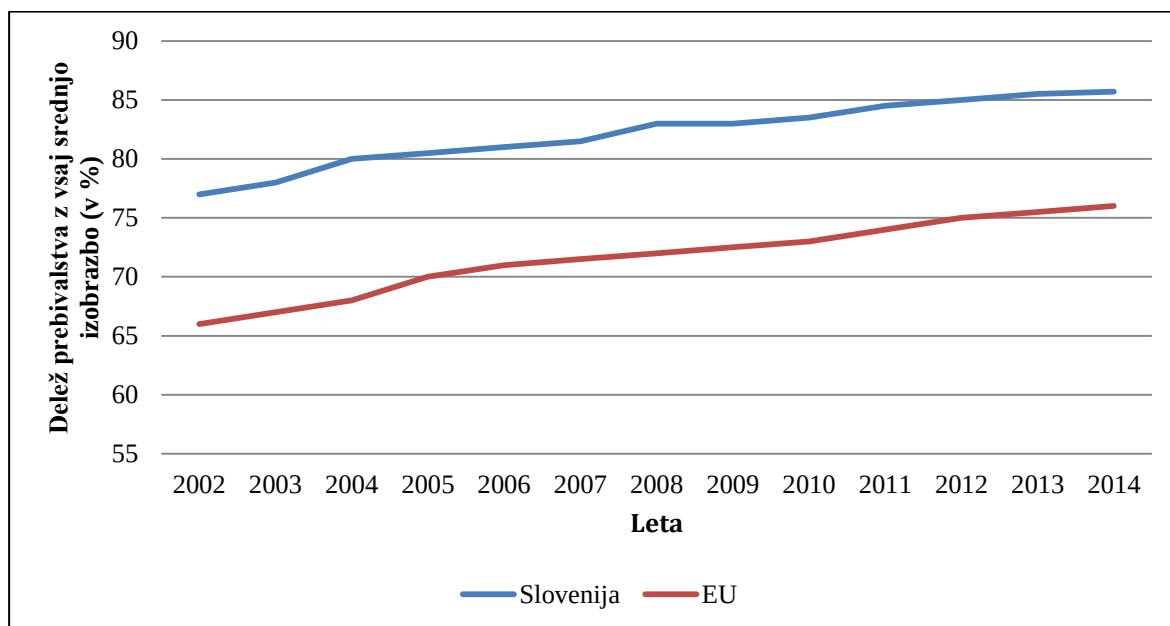
Slika 11: Stopnja registrirane brezposelnosti mladih (15–29 let) v %

Vir: Povzeto in prirejeno po Mladinski svet Slovenije: Zaposlovanje mladih, gradivo ob mednarodnem dnevu mladih, 2015.

Dober kazalnik neenakosti je tudi delež prebivalstva z vsaj srednješolsko izobrazbo, ki meri izobraženost odraslega prebivalstva (glej Sliko 12) in zajema srednješolsko ter terciarno izobrazbo. Ta kazalnik je zelo pomemben za blaginjo. Obstaja pri osebah, ki imajo najmanj srednješolsko izobrazbo, večje tveganje, da bodo zaposleni in da bodo imeli višje dohodke, istočasno pa je manjša verjetnost, da bodo brezposelni ter izpostavljeni tveganju revščine in socialni izključenosti. Rast vrednosti kazalnika povezujemo z ugodnim vplivom na blaginjo (SURS, 2015).

Slika 12: Delež prebivalstva z vsaj srednješolsko izobrazbo (v %) v Sloveniji in EU, 2002–2014

Vir: Eurostat, *Population and social conditions – Education and training*, 2015; SURS, *Izobraževanje*, 2015.

V letu 2014 je imelo v Sloveniji 85,7 % prebivalcev, starih med 25 in 64 let, vsaj srednješolsko izobrazbo. Delež se je ves čas povečeval, njegovo povečanje v obdobju 2000–2014 je znašalo kar 10,3-odstotne točke. V primerjavi s povprečjem EU je v Sloveniji ta delež precej večji kot v EU (2014 znaša 76 %). Visok delež je zlasti posledica dobro razvite javne šolske mreže, visoke vključenosti mladih v izobraževanje in ugodnih finančnih možnosti za izobraževanje (SURS, 2015). To vodi v zmanjšanje dohodkovne neenakosti.

4 VRSTE NEENAKOSTI MED MLADIMI

V današnji družbi znanja lahko opazimo ogromno neenakosti med mladimi. V nadaljevanju bom podrobneje analizirala vrste neenakosti, ki so najbolj pereče med mladimi (Hafner-Fink, 1993):

- trg dela,
- dostop do izobraževanja, znanja in usposabljanja,
- produktivni viri,
- socialni kapital,
- sprejemanje odločitev.

4.1 Mladi in neenakosti na trgu dela

V večini družb so mladi veliko prikrajšani, in sicer v kontekstu relativnih dohodkov, nezaposlenosti, delovne revščine. Večina teh problemov se je še povečala s finančno in gospodarsko krizo ter naknadnimi varčevalnimi ukrepi, tako zelo, da se danes mladi kot celotna generacija počutijo ogroženo (ILO, 2013). Socialna izključenost, frustracije, neizpolnjena pričakovanja in celo brezup brezposelnih, izobraženih mladih ljudi so bile povezane z nedavnim socialnimi nemiri v številnih državah in regijah in najbolj vidni so protesti na Bližnjem vzhodu, Severni Afriki in Evropi (ILO, 2012; WB, 2012; Stiglitz, 2012).

Položaj zaposlovanja mladih predstavlja številne kumulativne dolgoročne izzive, ki segajo od negotovosti dohodka do motenj v družinskem življenju. Velik problem, s katerim se v današnjem času sooča veliko držav je vprašanje, kako vključiti mlade v formalni trg dela in spodbuditi enake možnosti zaposlovanja in izidov med mladimi. V razvitih državah, kjer je prisotna velika socialna varnost (pokojnine) in redne zaposlitve, ki so povezane s starejšo generacijo, ni več prostora za nove mlade ljudi. Ti se morajo soočiti in sprejemati začasna dela na podlagi svojega lastnega znanja. V državah v razvoju, kjer pa je skoraj 90 % svetovne populacije mladega prebivalstva, je neformalno delo z nizko plačo sedaj že v veliki meri na vsakdanjem sporedu, z izjemo nekaj držav, kjer se je formalna zaposlenost povečala s proaktivnimi ukrepi javne politike.

Brezposelnost je še posebno resen problem, za mlade bolj kot za odrasle. Še vedno so velike razlike v stopnji brezposelnosti v vseh geografskih regijah. Mladi so po navadi »*last in*« in »*first out*« – zadnji se zaposlijo, in prvi, ki ob nastopu krize izgubijo zaposlitev. Zaradi svoje starosti imajo manj izkušenj, slabša omrežja, manj informacij in znanja o iskanju zaposlitve kot starejši delavci, tako da so mnogi mladi ljudje prikrajšani pri iskanju nove zaposlitve, ko so že enkrat bili zavrženi oziroma odpuščeni. Stopnja globalne brezposelnosti med mladimi je v letu 2011 znašala 12,3 % in se povečala na 12,6 % v letu 2013, kar znaša več kot 73 milijonov mladih brezposelnih (ILO, 2013).

Brezposelnost med mladimi, še posebej dolgotrajna, ima lahko resne in dolgoročne posledice za enakost. Poleg takojšnje izgube zaslužka, razvoja in izkušenj, mladi, ki doživljajo brezposelnost ne bodo mogli v celoti obnoviti teh izgub v daljšem časovnem obdobju. Mnogi bodo imeli nižji zaslužek v celotni življenjski dobi in manj znanja, kot če ne bi naleteli na brezposelnost in bi se ponovno soočiti z brezposelnostjo kasneje v življenju (Morsy, 2012).

Mnogo mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo in niso v razvoju človeškega kapitala, je posledično izpostavljenih večjemu tveganju revščine in socialni izključenosti. Ni presenetljivo, da se je revščina med mladimi znatno povečala v 19 državah OECD od krize. V Estoniji, Španiji in Turčiji je še dodatnih 5 % mladih padlo v revščino med letoma 2007 in 2010. V tem obdobju se je revščina med mladimi zmanjšala

le v Nemčiji, ker je dohodek gospodinjstva rasel, brezposelnost med mladimi pa se ni povečala (OECD, 2013).

Poročilo Evropske fundacije za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer (v nadaljevanju Eurofound) je pokazalo, da je bil gospodarski učinek izključenosti mladih, ki niso zaposleni, izobraževani ali usposobljeni (NEET) vsaj 153 milijard evrov (v nadaljevanju €) oz. 1,2 % evropskega BDP v letu 2011. Takšni stroški se nanašajo predvsem na področje javnih financ, kot tudi na izgubo zaslužka na dolgi rok. Mladi z nizko stopnjo izobrazbe imajo trikrat večjo verjetnost od tistih s terciarno izobrazbo, da postanejo NEET. Mladi s priseljenkim ozadjem, kot tudi tisti, ki živijo s posebnimi potrebami, imajo večjo verjetnost kot preostali del prebivalstva, da bodo brezposelni (Eurofound, 2012).

Dobra akademska uspešnost in enostaven prehod mladih v dostojno delovno okolje so v veliki meri odvisni od kakovosti in dostopnosti izobraževalnih sistemov in programov ter njihove ustreznosti glede na spreminjajoče se potrebe trga dela. Mnogi mladi ljudje menijo, da mladi niso ustrezno pripravljeni za prihodnje zaposlovanje (Mourshed, Farrell, & Barton, 2012; United Nations, 2011).

4.2 Neenakosti pri dostopu po proizvodnih virov

Obstajajo tudi nesorazmerja med potencialom mladih ljudi in njihovim dostopom do virov (npr. zemljišča, nepremičnine, tehnologija), ki jih potrebujejo za doseg tega potenciala. Nedavna študija UN-HABITAT o mladih in zemlji je pokazala, da je zemlja še vedno »odrasel privilegij« in da morajo mladi počakati do odraslosti pred uveljavljanjem svoje pravice do zemlje. Vendar je študija ugotovila, da je »zemlja vsaj tako pomembna kot za mlade tudi za odrasle« (McAslan Fraser & McLean Hilker, 2012).

Millenium Development Goals 8 priznava prednosti novih tehnologij, zlasti IKT. Čeprav so mladi med najbolj navdušenimi uporabniki IKT, je še vedno dostop do tehnologije neenakomerno porazdeljen. Zaradi ovir, kot so stroški, povezani z znanjem, spretnostjo, jeziki in časovnimi pritiski prihaja do tako imenovanega »digitalnega razkoraka«. Organizacija združenih narodov je opredelila naslednje kategorije mladih, ki pogosto nimajo dostopa do IKT: migranti in mladi begunci, mladi z virusom HIV in aidsom, avtohtono mladi ljudje, mladi s posebnimi potrebami, mladi s podeželja, mladi, ki živijo v revščini, in tisti, ki se soočajo z diskriminacijo (McAslan Fraser & McLean Hilker, 2012).

4.3 Neenakosti v omejenem socialnem kapitalu med dekleti in mlajšimi ženskami na prehodu v puberteto oziroma zakonsko zvezo

Raziskave so pokazale, da se najstnice na prehodu v odraslost soočajo s številnimi ovirami, npr. pri sklepanju prijateljstev, zagotavljanju zaščitnih socialnih omrežij, iskanju zaposlitve, dostopu do zdravstvenih storitev in sodelovanju v življenju.

Raziskave kažejo tudi na učinke zgodnje poroke in nosečnosti, npr. zgodnja nosečnost lahko privede do zapletov nosečnosti in poroda, poročena dekleta imajo bolj omejena omrežja, manj družbeno mobilnost in svobodo in bolj omejen dostop do informacij kot njihovi neporočeni vrstniki.

Ugotovljeno je bilo, da je neenakost med spoloma najbolj izrazita v tistih državah, kjer spol, kultura in revščina želijo ustvariti globoko zakoreninjene vzorce izključevanja mladih deklet – kot na Bližnjem vzhodu (McAslan Fraser & McLean Hilker, 2012).

4.4 Neenakosti v izključitvi mladih pri izbiri odločitve

Mladi imajo potencial, da prispevajo in preoblikujejo različne odločitve v družinah in organizacijah glede njihovega življenja.

V državah, kjer so kot posledica neenakosti strukturne moči toge, konservativne, kjer imajo hierarhično strukturo in mladi še niso dosegli statusa odraslih, imajo mladi (predvsem ženska mladina) pri izbiri odločanja malo besede za sprejemanje odločitev, ki vplivajo na njihova življenja. Na primer raziskava v Pakistanu, je pokazala, da večina deklet ni mogla sodelovati pri pomembnih odločitvah o življenjskih dogodkih; le 10 % mladih ženskah je lahko izrazilo svoje mnenje o svoji poroki, ki so ga poslušale njihove družine. Podobno, manj kot ena tretjina mladih žensk lahko poda mnenje o šolanju oziroma izobraževanju in je upoštevano (McAslan Fraser & McLean Hilker, 2012).

Mladi pogosto izrazijo svoje težave v smislu medgeneracijskih problemov, ko pravijo, da so potisnjeni na rob, ki ga ovirajo tisti na oblasti ali v podeželskih društvih (npr. poglavarji, starešine) ali mestih (npr. politični voditelji, šefi strank, učitelji). Študija YOVEX v sedmih zahodnoafriških državah poudarja vlogo tradicionalnih strukturnih ovir pri omejevanju udeležbe mladih v politiki in oviranju njihove zastopanosti v lokalnih in nacionalnih postopkih odločanja. Raziskava je pokazala, kako to spodbuja mlade, da se vključijo v revolucionarna sredstva vplivov, vključno s političnim nasiljem, uporom in ubijanjem (McAslan Fraser & McLean Hilker, 2012).

Neenakosti in prej opisane oblike izključenosti se lahko medsebojno krepijo. Na primer mladim, ki se soočajo tako z gospodarskimi kot z izobraževalnimi neenakostmi, lahko te otežijo napredovanje. Kjer je veliko pomanjkanje mladih pri pristojnosti odločanja, lahko to vpliva na njihovo sposobnost pri dostopu do virov, kot so zemljišča in premoženje; enako lahko pomanjkanje dostopa do teh virov vpliva na položaj mladih in s tem na njihovo sposobnost, da sodelujejo pri odločitvah v njihovih družinah in skupnostih (McAslan Fraser & McLean Hilker, 2012).

4.5 Družba znanja in mladi

Družba znanja (angl. *knowledge society*) je razumljena kot tisto nekaj, s čimer bomo ustvarili boljšo prihodnost. »Na znanju utemeljena družba, je izraz, ki se je uveljavil v novejšem času, še zlasti v kontekstu evropskih gospodarskih, raziskovalnih, izobraževalnih in socialnih politik« (Vogrinc, 2008/2009). V Sloveniji se uporablja tudi z izrazom »drzna Slovenija«.

Opređeljena je tudi v Lizbonski strategiji v kateri je na prvem mestu znanje, ki ljudem omogoča kreativno delo, izražanje svojega osebnega in delovnega potenciala in ima trajnostno odgovorni odnos do okolja (Autor, 2013). Tudi Slovenija želi izoblikovati družbo znanja skozi izobraževanje. V sklopu pripravljanja državljanov in državljanek za tako imenovano Drzno Slovenijo, ki bi bila del družbe znanja, so že leta 2011 sprejeli resolucijo o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020. S tem kažejo resno namero o umestitvi slovenske družbe v svetovno družbo znanja.

Potrebno je bilo vzpostaviti koncepte in vpeljati smernice, ki bodo pomagale družbi na poti v družbo znanja. Opređelila jih je Lizbonska strategija 2000 in kasneje njena revizija Nov začetek za Lizbonsko pogodbo 2005. Eden prevladujočih konceptov je vseživljenjsko učenje, ki je pomembno saj v ospredje postavlja tako učenje kot izobraževanje. Ravno to pa izobraževalnim institucijam, daje močno, odločilno vlogo za posameznika in družbo kot narekuje družba znanja. Po drugi strani pa se institucije še nikoli niso soočale s tako veliko nemotiviranostjo za osvajanje novega znanja, kot se danes (Barle & Trunk Širca, 2010).

5 EMPIRIČNA ANALIZA NEENAKOSTI MED MLADIMI V SLOVENIJI

Neenakost ne obstaja sama zaradi sebe, ker bi želela vplivati ali negativno ali pozitivno v gospodarstvu, temveč zaradi udeležencev v njej, ki so na različne načine »motivirani«, da se izogibajo oziroma spodbujajo dejansko gospodarstvo. Po besedah Wilkinsona in Picketta (2012) ima ekonomska neenakost ogroten vpliv na različne vidike vsakodnevnega življenja med posamezniki, kar pomeni, da lahko v današnji družbi znanja opazimo ogromno neenakosti med različnimi generacijskimi skupinami, tudi med mladimi. Njim je namenjeno to poglavje, v katerem proučujem, na kakšen način se mladi soočajo z neenakostjo v današnji družbi znanja. Pri tem izpostavljam, da je analiza narejena med mladimi posamezniki izključno v Sloveniji, saj sem želela dobiti zadosten vzorec relativno homogene populacije.

5.1 Predstavitev analize in hipoteze

Neenakost v današnji družbi znanja ima, kot sem že omenila v prvem delu magistrske naloge, več različnih razlag. Prav tako je neenakost danes zelo velik oziroma svetovni

problem, predvsem v ekonomskem pomenu. Na to opozarja tudi avtorica članka Trendi: Neenakost, ki že v uvodnem delu pove, da je ekonomska neenakost »[...] najpomembnejši fenomen današnjega časa, to je bolezen, v kateri koreninijo vse ostale« (Vidmajer, 2012).

V večini družb so mladi veliko prikrajšani, in sicer v kontekstu relativnih dohodkov, nezaposlenosti, delovne revščine. Večina teh problemov se je še povečala s finančno in gospodarsko krizo ter naknadnimi varčevalnimi ukrepi, tako zelo, da se danes mladi kot celotna generacija počutijo ogroženo (ILO, 2013). Brezposelnost je še posebno resen problem za mlade. Še vedno so velike razlike v stopnji brezposelnosti, za mlade bolj kot za odrasle, v vseh geografskih regijah. Dolgotrajna brezposelnost ima lahko med mladimi še posebej resne in dolgoročne posledice za enakost. Poleg takojšnje izgube zaslužka, razvoja in izkušenj, mladi, ki doživljajo brezposelnost ne bodo mogli v celoti obnoviti teh izgub v daljšem časovnem obdobju (Morsy, 2012).

Različne raziskave so pokazale, da mladi naletijo na vrsto ovir pri prehodu v odraslost, tudi pri sklepanju prijateljstev, zagotavljanju zaščitnih socialnih omrežij, iskanju zaposlitve, dostopu do zdravstvenih storitev in sodelovanju v življenju. Čeprav so mladi med najbolj navdušenimi uporabniki IKT, je še vedno dostop do tehnologije neenakomerno porazdeljen zaradi ovir, kot so stroški, povezani z znanjem, spretnostjo, jeziki in časovnimi pritiski – tako imenovanega »digitalnega razkoraka«.

To je nekaj možnih razlag, na kakšen način se mladi soočajo v današnji družbi znanja z neenakostjo. Na podlagi hipotez, ki sem jih oblikovala kot raziskovalna vprašanja, želim še preveriti in prikazati druge vidike in podobnosti neenakosti med mladimi, katerih ustreznost preverjam v nadaljevanju magistrskega dela.

R1: Pojav neenakosti povezujejo z različnimi argumenti. Eden od njih je ta, da mora biti napor posameznikov temu primerno nagrajen, saj v nasprotnem primeru ljudje niso dovolj motivirani za uspešno opravljanje nalog. To pa tudi razdvaja ljudi in s tem povzroča revščino in socialno izključenost. Torej, kako je neenakost opredeljena in kako jo današnja družba razume?

R2: Med mladimi (18–29) obstaja več vrst neenakosti. Katere so pravzaprav glavne, in ali je dohodkovna neenakost res tista, ki je najbolj prisotna med mladimi? Kaj velja v Sloveniji?

R3: Neenakost med mladimi je odvisna od demografskih dejavnikov. Kateri so glavni demografski dejavniki, ki vplivajo na neenakost med mladimi? Ali lahko posplošimo, da so družina, izobrazba, okolje, tehnologija, stopnja revščine ter osebno finančno stanje demografski dejavniki, ki v največji meri vplivajo na neenakost med mladimi? Kateri so bolj pomembni v Sloveniji?

R4: Neenakost med mladimi ima številne negativne posledice, npr. na področju zdravja, kazniva dejanja, revščina itd. Katere so najbolj pogoste in katere so z vidika prihodnjega družbenega razvoja in pa prihodnosti mladih najbolj problematične? Kaj je bolj problematično v Sloveniji?

R5: Država oblikuje tudi politike, ki naj bi neenakost zmanjševale. Kateri ukrepi bi bolj učinkovito zmanjšali neenakost v družbi v Sloveniji?

5.2 Predstavitev anketnega vprašalnika

V raziskovalnem delu magistrskega dela proučujem soočanje mladih z neenakostjo izključno v Sloveniji. Za proučevanje merjenja neenakosti med mladimi v Sloveniji sem izbrala raziskovalni pristop in s tem namenom oblikovala lasten anketni vprašalnik (Priloga 1), s katerim sem v elektronski obliki zbrala podatke za nadaljnjo analizo.

Z anketnim vprašalnikom sem želela pridobiti čim večji vpogled nad proučevanim pojmom, zato je vprašalnik malo daljši in ga sestavlja 18 vprašanj. Na začetku vprašalnika je predstavljeno krajše spremno besedilo, v katerem je namenjenih nekaj besed moji predstavitvi in predstavitvi proučevanega pojma ter prošnja po čim bolj iskrenih in natančnih odgovorih. V spremnem besedilu je tudi omenjeno, da je vprašalnik popolnoma anonimen in namenjen izključno v raziskovalne namene. Vprašanja so v nadaljevanju predstavljena v 5 vsebinskih sklopih.

Prvi vsebinski sklop (vprašanja 1–4) sprašuje po pomembnosti posamezne vrste neenakosti, s katero se mladi soočajo, in vzrokih zanjo. Prvo vprašanje tega sklopa sprašuje, kako močna je posamezna vrsta neenakosti pri mladih. Sledi vprašanje, katera izmed navedenih tipov neenakosti je najbolj prisotna oziroma izrazita med mladimi. Poleg tega sprašujem še po vzrokih za neenakost, predvsem kako pomembni so različni dejavniki v Sloveniji. S temi vprašanji skušam pridobiti stališča anketirancev do omenjenih razlogov za neenakost. Za merjenje stališč, pri drugih vprašanjih, sem uporabila petstopenjsko Likertovo lestvico, kateri je lahko zaradi specifičnosti proučevanega pojma dodana še možnost, ki izraža nepoznavanje pojma oziroma odsotnost pojma pri anketirancu. Zadnje vprašanje v tem sklopu pa se navezuje na to, ali je neenakost družbeno nezaželena in negativna. To vprašanje je zaprto, ima več ponujenih možnosti, vendar pa anketiranec lahko izbere le eno možnost.

Drugi sklop (5. vprašanje) se nanaša na to, kakšen je vpliv posledic neenakosti na vsakdanje življenje mladih. V tem vsebinskem sklopu je samo eno vprašanje, ki je merjeno oziroma postavljeno prav tako kot nekatera vprašanja v predhodnem sklopu s petstopenjsko mersko lestvico.

V tretjem vsebinskem sklopu (6. vprašanje) sprašujem mlade po neenakosti na trgu dela. Poskušam ugotoviti, kako se mladi soočajo s pojmom neenakosti na delovnem področju.

Predvsem me zanima, kako oni vidijo neenakost na trgu dela s stališča posameznika in nato še s stališča družbe. Tudi pri tem vprašanju sem uporabila petstopenjsko mersko lestvico, s katero sem želela pridobiti različna stališča anketirancev glede neenakosti na trgu dela.

Četrty sklop (vprašanja 7–8) se navezuje na revščino v povezavi z neenakostjo in kako se to odraža pri mladih. Anketiranec pri prvem vprašanju tega vsebinskega sklopa izbira med revščino kot vzrokom ali posledico neenakosti oziroma obojega. To vprašanje je zaprtega tipa, kjer anketiranec lahko izbere eno možnost. Drugo vprašanje se nanaša na soočanje mladih z neenakostjo v vsakdanjem življenju. Vprašanje o soočanju z neenakostjo je odprtega tipa, kar pomeni, da mora anketiranec sam vpisati odgovor.

Zadnji sklop tvorijo vprašanja (vprašanja 9–18), ki so vezana na demografske lastnosti anketiranca. To so spol, starost, zakonski stan, trenutni status, zaposlitev, število otrok v družini, izobrazba, štipendija, dohodek na člana in regija, iz katere anketiranci prihajajo. Vsa demografska vprašanja so zaprtega tipa, kar pomeni, da anketiranec izbere odgovor med ponujenimi možnostmi.

Anketni vprašalnik sem pripravljala skozi dve fazi. Pred dejansko razdelitvijo anketnega vprašalnika anketirancem sam ga sprva preverila na skupini 21 anketirancev, ki so kritično ocenili oziroma izrazili določene pripombe na sestavo in razumljivost zastavljenih vprašanj. Na podlagi različnih predlogov in pripomb sem nekatera vprašanja malo spremenila in tako dobila končno obliko anketnega vprašalnika.

5.3 Vzorec

V okviru raziskave proučevano populacijo predstavljajo posamezniki, starejši od 18. leta v Sloveniji, vsak posameznik pa predstavlja enoto proučevanja. Ker je to velika populacija, bi bila izvedba raziskave na celotni populaciji zaradi finančnih, časovnih in drugih omejitev zelo težko izvedljiva, zato sem se odločila za vzorčenje. Osnovni cilj tega je zagotoviti čim bolj kakovostne rezultate, da se bodo ocenjene vrednosti na podlagi vzorca čim manj razlikovale od pravih vrednosti populacije (Bregar, Ograjenšek & Bavdaž, 2005, str. 32–33). Da se dosežejo kakovostni rezultati, mora vzorec zelo dobro predstavljati populacijo in poleg tega mora biti primerno velik. Zaradi čim boljšega odziva posameznikov sem se odločila za neverjetnostno vzorčenje.

Anketiranje sem izvedla v maju 2016 preko interneta, kjer sem anketni vprašalnik najprej poslala svojim prijateljem in ga nato delila v različne skupine na družbenih omrežjih, prav tako so ga prijatelji posredovali še svojim prijateljem. Vzorec anketiranja je tako dosegel število 194. Med vsemi vprašalniki sem jih izločila kar 96, saj jih je med tem številom večina delno rešila vprašalnik ali pa nekateri odgovori na zastavljena vprašanja niso odražali realnega stanja (neresno odgovarjanje anketirancev). To pa pomeni, da je za analizo raziskave bilo primernih 98 vprašalnikov, ki so izpolnjeni obzirno. Vseh 98 zbranih

vpražalnikov predstavlja 98 proučevanih enot v vzorcu. V nadaljevanju bom predstavila analizo, ki sem jo izvedla s pomočjo statističnega programskega orodja SPSS.

Na vprašanje o spolu je vprašalnik rešilo 40,8 % oziroma 40 predstavnikov moškega in kar 59,2 % oziroma 58 predstavnic ženskega spola. Starost anketirancev je dokaj razpršena, saj sem v analizo poleg mladih (18–29 let) vključila tudi nekaj starejših posameznikov, kar mi je pomagalo pri primerjavi rezultatov. Med anketiranci je največ tistih, ki spadajo v starostno skupino 25–29 let, in sicer 43,9 %, sledi skupina anketirancev 19–24 let s 39,8 %, starejših od 30 let pa v anketi predstavlja 14,3 %. Te in preostale podatke prikazuje Slika 13.

Slika 13: Starost anketirancev po starostnih skupinah, s frekvenco in deležem (%)

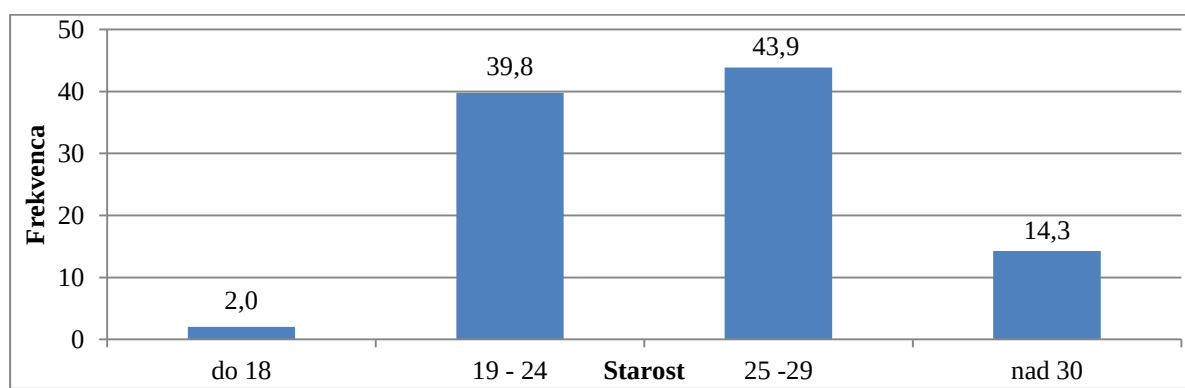

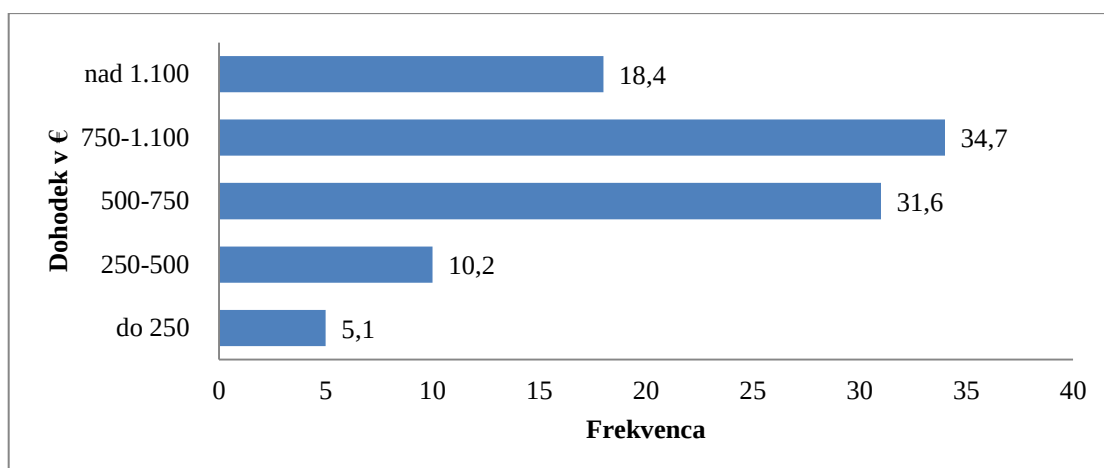
Tabela 11 prikazuje, da med anketiranci prevladujejo tisti, ki imajo najvišjo doseženo univerzitetno izobrazbo, njih je 41,8 %, s srednjo šolo jih je 35,7 %, sledijo jim anketiranci z višjo oz. visoko šolo, in sicer s 13,3 %, medtem ko je anketirancev z osnovno šolo in magisterijem dokaj malo, skupaj le 9,2 %.

Tabela 11: Vrsta izobrazbe s frekvenco in deležem (%)

Vrsta izobrazbe	Frekvenca	%
Osnovna šola	3	3,1
Srednja šola	35	35,7
Visoka/višja šola	13	13,3
Univerzitetna	41	41,8
Magisterij	6	6,1
Doktorat	0	0,0
Skupaj	98	100,0

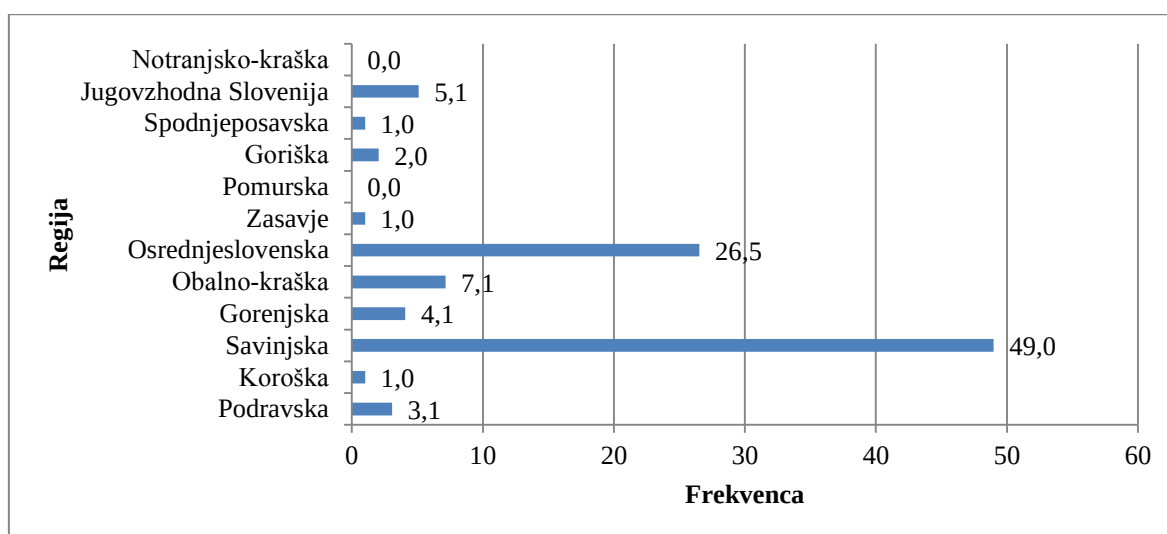
Ker je dohodek gonilna sila neenakosti, me je zanimalo tudi, kakšen je mesečni dohodek na družinskega člana. Odgovori so precej razpršeni, saj se pri 34,7 % anketirancev dohodek giblje med 750–1.100 €, sledi 31,6 % anketirancev med 500–750 €, 18,4 % teh pa ima mesečni dohodek nad 1.100 €. Preostale podatke prikazuje Slika 14.

Slika 14: Mesečni dohodek na družinskega člana v € s frekvenco in deležem (%)

Skoraj polovica anketirancev prihaja iz Savinjske regije (49,0 %), precej jih je iz Osrednjeslovenske regije (26,5 %), medtem ko so ostale regije slabše zastopane. Preostale podatke kaže Slika 15.

Slika 15: Regija, iz katere anketiranci prihajajo s frekvenco in deležem (%)

5.4 Rezultati analize

V raziskavo oziroma anketni vprašalnik sem vključila vprašanja, s katerimi sem želela preveriti predhodno zastavljena raziskovalna vprašanja. Prvi vsebinski sklop se navezuje na prisotnost različnih vrst neenakosti in mnenje mladih, katera od njih je najbolj izrazita. Kaj sodelujoči menijo o tem, prikazujejo rezultati v Tabeli 12. Pri posamezni vrsti neenakosti je navedeno število tistih, ki so izrazili svoje mnenje (N), povprečno prisotnost neenakosti (aritmetična sredina) in najpogostejše izbran odgovor (modus), pri čemer 1

pomeni »šibko«, 2 – »niti šibko niti močno«, 3 – »ne vem«, 4 – »močno«, 5 – »zelo močno«.

Tabela 12: Stališča do posamezne vrste neenakosti v Sloveniji

	N	Modus	Aritmetična sredina
Etnična neenakost	98	4	3,34
Spolna neenakost	98	2	2,85
Dohodkovna neenakost	98	4	3,83
Politična neenakost	98	2	2,52
Socialna neenakost	98	4	3,40
Globalna neenakost	98	3	3,22
Prostorska neenakost	98	2	2,95

Rezultati kažejo, da so posamezne oblike neenakosti prisotne med mladimi v Sloveniji. Na to se nanaša raziskovalno vprašanje R2, ki pravi, da med mladimi obstaja več vrst neenakosti. Rezultati analize kažejo, da, po mnenju anketirancev, je dohodkovna neenakost močno prisotna med mladimi v Sloveniji (3,83), sledita ji socialna (3,40) in etnična neenakost (3,34). K raziskovalnem vprašanju sodi še vprašanje »ali je dohodkovna neenakost res najbolj izrazita med mladimi?«. Rezultati v Tabeli 13 jasno prikazujejo mnenje mladih, ki so s 40,8 % izbrali dohodkovno neenakost kot tisto, ki je najbolj izrazita. Kako močan odstotek je to, prikazuje tudi rezultat druge najbolj prisotne, socialne neenakosti, katero je izpostavilo le 20,4 % anketirancev, kar predstavlja kar polovico nižji odstotek. Torej lahko s trdno prepričanostjo trdim, da je med mladimi v Sloveniji najbolj prisotna dohodkovna neenakost.

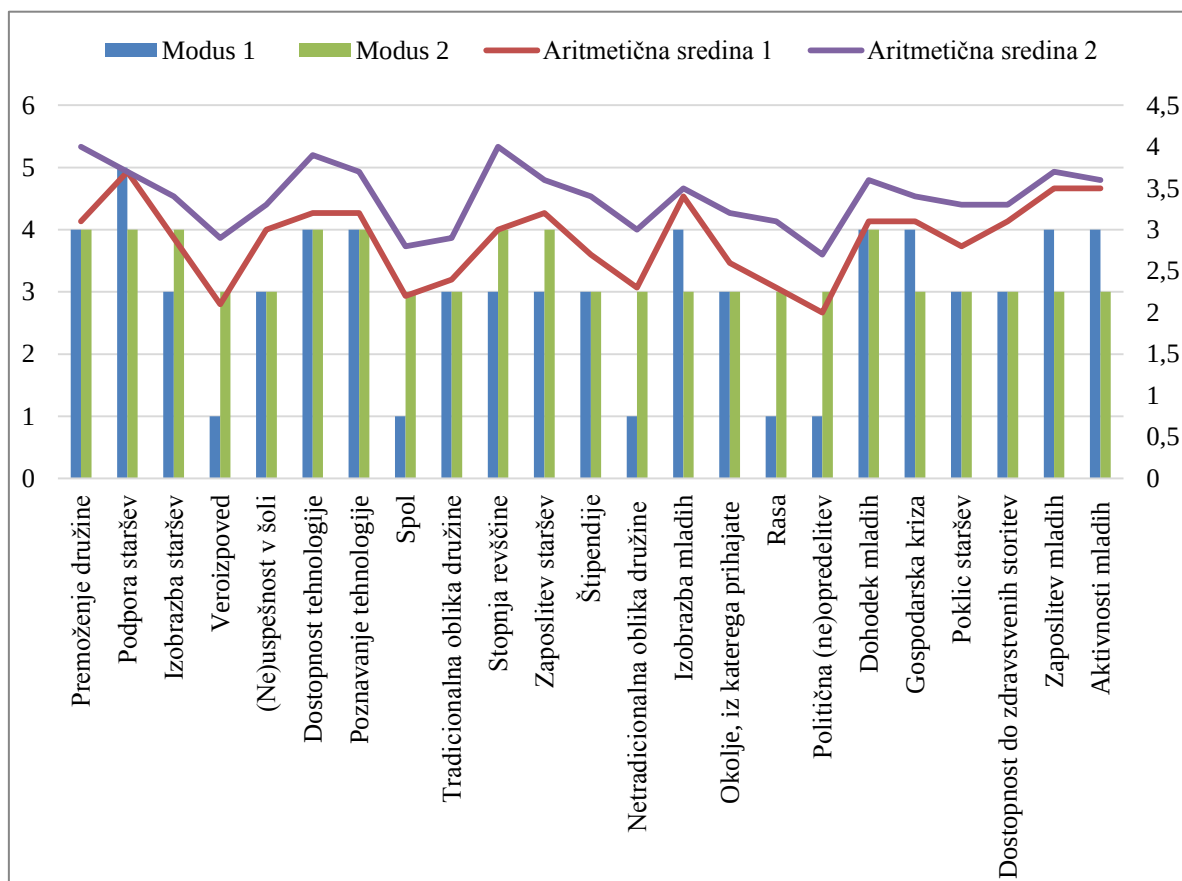
Tabela 13: Vrste neenakosti s frekvenco in deležem (%)

Katera od navedenih tipov neenakosti je najbolj izrazita med mladimi?	Frekvenca	%
Etnična neenakost	16	16,3
Spolna neenakost	9	9,2
Dohodkovna neenakost	40	40,8
Politična neenakost	3	3,1
Prostorska neenakost	3	3,1
Globalna neenakost	7	7,1
Socialna neenakost	20	20,4
Skupaj	98	100,0

Raziskovalno vprašanje R3, ki pravi, da je neenakost med mladimi odvisna od demografskih dejavnikov in sprašuje, kateri so glavni med njimi, sem predhodno preverila v teoriji. Kateri izmed njih so bolj pomembni v Sloveniji, sem s pomočjo merske lestvice (1 pomeni »zelo nepomemben«, 2 – »nepomemben«, 3 – »niti nepomemben, niti pomemben«, 4 – »pomemben«, 5 – »zelo pomemben«), ki je zahtevala opredelitev vzrokov za nastanek neenakosti, prišla do naslednjih ugotovitev. Anketirancem je

pomemben dejavnik, ki vpliva na neenakost med mladimi, podpora staršev (3,7), kar prikazuje Slika 16, v kateri modus 1 in aritmetična sredina 1 predstavljata rezultate z osebnega vidika anketiranja, modus 2 in aritmetična sredina 2 pa rezultate na splošno v družbi.

Slika 16: Dejavniki neenakosti med mladimi

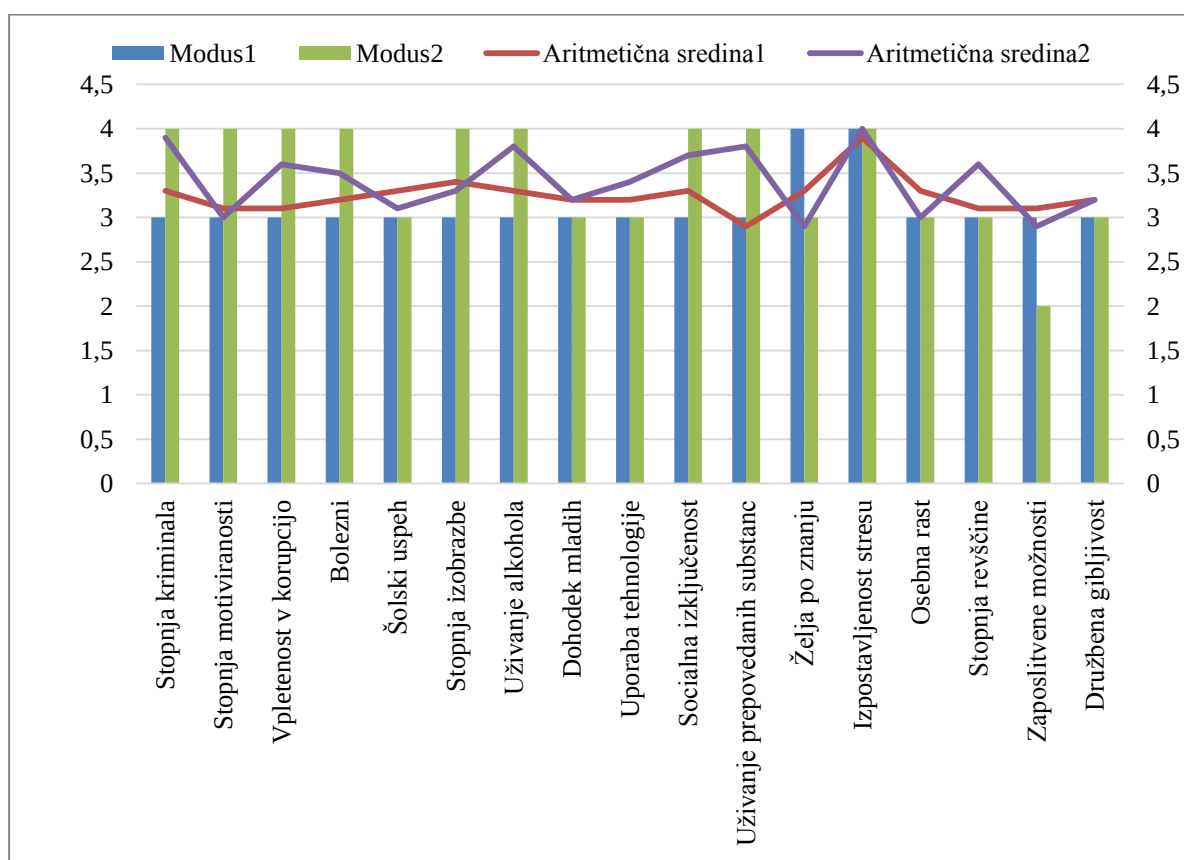

S stališča posameznika je podpora staršev edini dejavnik, ki po mnenju anketirancev pomembno vpliva na neenakost med mladimi. Popolnoma drugače je s stališča družbe, kjer so vprašani opredelili premoženje družine (4) in stopnjo revščine (4) za najbolj pomembna dejavnika, ki vplivata na neenakost med mladimi v Sloveniji. Rezultati analize prav tako kažejo, da sta razloga za neenakost med mladimi tudi dostopnost (3,9) in poznavanje (3,7) tehnologije. Različna stališča so pokazala, da demografskih dejavnikov, ki so najpogostejši v Sloveniji, ne moremo posplošiti, saj se mnenja z vidika posameznika in glede na celotno družbo mladih močno razlikujejo.

V raziskovalno vprašanje R3 spada tudi podvprašanje »ali družina, izobrazba, okolje, tehnologija, stopnja revščine ter dohodek mladih v veliki meri vpliva na neenakost med mladimi?«. Rezultati analize iz Slike 16 potrjujejo izjemno pomembnost kar štirih izmed vnaprej postavljenih dejavnikov.

Neenakost med mladimi ima številne posledice, tako pozitivne kot negativne. Te sem že opredelila v teoretičnem delu magistrske naloge. Skozi raziskovalno vprašanje R4, ki pravi, da ima neenakost med mladimi številne negativne posledice, sem želela pridobiti tiste posledice, ki jih anketiranci štejejo, da se najbolj občutijo v vsakdanjem življenju mladih v Sloveniji. Kaj sodelujoči menijo o tem, prikazujejo rezultati v Sliki 17, kjer modus 1 in aritmetična sredina 1 predstavljata rezultate z osebne vidika, modus 2 in aritmetična sredina 2 pa rezultate z vidika družbe. Pri posamezni posledici so navedeni število enot (N), najpogostejše izbrana posledica (modus) in povprečje posledice (aritmetična sredina), pri čemer 1 pomeni »se zelo zmanjša«, 2 – »se zmanjša«, 3 – »se niti ne zmanjša niti poveča«, 4 – »se poveča«, 5 – »se zelo poveča«, in so prikazani v Prilogi 3.

Slika 17: Posledice neenakosti med mladimi

Z osebne vidika vprašanih je najpomembnejša posledica neenakosti, ki vpliva na vsakdanjik mladih, izpostavljenost stresu (3,9), medtem ko so anketiranci z vidika družbe opredelili izpostavljenost stresu (4), stopnjo kriminala (3,9), uživanje alkohola in prepovedanih substanc (3,8) za najbolj občutne posledice neenakosti. Tem sledi povečanje socialne izključenosti (3,7), stopnje revščine in vpletenosti v korupcijo (3,6). Opisne statistike v Tabeli 17 potrdijo, da neenakost med mladimi v Sloveniji prinaša več negativnih posledic kot pozitivnih.

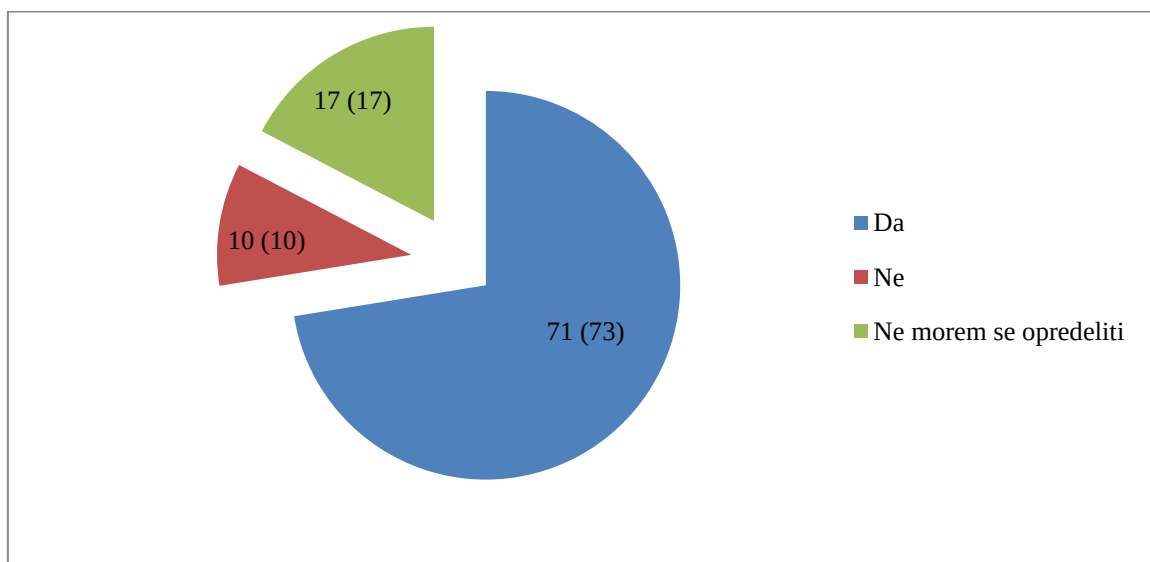
Rezultati, prikazani v Tabeli 14, kažejo, da se revščina v povezavi z neenakostjo lahko pojavlja kot vzrok zanjo ali pa je njena posledica. Pomemben je podatek, da kar 37,8 % vprašanih opredeljuje revščino kot oboje, kar tudi navajam v teoretičnem delu magistrske naloge.

Tabela 14: Revščina v povezavi z neenakostjo s frekvenco in deležem (%)

Kako vidite revščino v povezavi z neenakostjo med mladimi?	Frekvenca	%
Popolnoma kot dejavnik	6	6,1
Kot dejavnik	24	24,5
Oboje	37	37,8
Kot posledico	18	18,4
Popolnoma kot posledico	13	13,3
Skupaj	98	100,0

Slika 18 predstavlja, na kakšen način je neenakost v današnji družbi znotraj Slovenije prisotna med mladimi. Med vsemi vprašanimi je kar 71 oziroma 73 % takih, ki opredeljujejo neenakost kot družbeno nezaželeno in negativno, medtem ko 17 % vprašanih opredeljuje neenakost kot pozitivno za celotno družbo in posameznika. Majhen odstotek vprašanih (10 %) pa se ne more opredeliti.

Slika 18: Ali je neenakost med mladimi družbeno nezaželjena in tudi negativna?

SKLEP

Neenakost, ki se kaže predvsem pri mladih, je sama po sebi prisotna v vseh družbah po svetu, neodvisno od njihovega političnega sistema, geografske lege in stopnje razvitosti gospodarstva. Ne glede na našete dejavnike pa obstajajo določene razlike v prostoru in času, tako pri oblikah neenakosti kot tudi pri vzrokih za njeno širitev in učinkih na

gospodarstvo, družbo in sploh posameznika. Nesmiselno bi bilo izpostaviti enotno definicijo. Ta ne obstaja niti v strokovni literaturi, temveč je vedno definirana glede na vzroke ali dejavnike. Taka neenotnost pa otežuje natančno in primerljivo proučevanje neenakosti, saj je za primerljivost rezultatov različnih analiz ključnega pomena natančna opredelitev proučevanega pojma.

Neenakost se je močno razširila v času industrijske revolucije, ki je nastala v drugi polovici 18. stoletja in prinesla prvi parni stroj, kasneje so mu sledili še različni tehnološki napredki do odkritja nafte, elektrike, bencina in še različnih surovin, ki so pripomogle k hitrejšemu razvoju industrije. Že od takrat med glavne vzroke za razvoj in širitev neenakosti sodijo večja finančna odprtost, večji tehnološki napredek, večja izkoriščenost delavcev, večji obseg fleksibilnih zaposlitev ter manjša javna politika in socialni transferji, med vzroki pa se najdejo še drugi dejavniki. Tako ima lahko neenakost negativne in tudi pozitivne posledice na gospodarstvo, družbo in posameznika. Pogosteje se omenjajo njene negativne posledice, kamor sodijo povečanje zdravstvenih težav, večja revščina, povečano število nasilja, manjše zaupanje v politični sistem, nižja gospodarska rast itd. Po drugi strani pa se tako družbe kot posamezniki zavedajo, da ima ta pojav tudi pozitivne posledice, med katerimi je vredno omeniti večjo željo po znanju in večjo motiviranost.

Kljub vsem pozitivnim posledicam in primernemu dopuščanju obsega teh, velja neenakost za družbeno nezaželen in negativen pojem, ki se kaže največ pri mladih in brezposelnih posameznikih, proti kateremu se države borijo na različne načine. Države, tudi Slovenija, se tako lahko poslužujejo fiskalne politike, kamor se uvrščajo spremembe davčnih reform, vloge sindikatov in socialne politike, med katere sodijo razna socialna zavarovanja, nadomestila itd.

Primerjava rezultatov raziskav, ki obravnavajo neenakosti, je možna ob natančni opredelitvi proučevanega pojava in ob uporabi enakih mer neenakosti oz. kazalnikov. V praksi se pogosto uporabljajo klasične mere neenakosti, med katerimi se najpogosteje uporablja Ginijev koeficient. Ocenjena stopnja neenakosti pa se bolj ali manj razlikuje glede na uporabljene kazalnike. Rezultati za Slovenijo kažejo, da je Gini indeks v letu 2012 dosegel 23,5 %, tri leta kasneje pa je ocenjen na 25 %. Rezultati različnih raziskav kažejo tudi, da se Slovenija tako med tranzicijskimi državami kot tudi državami članicami OECD uvršča med države z najnižjo stopnjo neenakosti. Kljub temu pa stopnja neenakosti ne izbira. Med predstavnike neenakosti spadajo tudi mladi.

Na podlagi lastnega raziskovanja ugotavljam, da v Sloveniji obstajajo različne vrste neenakosti, s katerimi se soočajo mladi. Kar 40,8 % anketirancev ima največ opravka z dohodkovno neenakostjo. Glavni razlog za to je velika prisotnost razdelitve dohodka, in sicer na trgu kapitala, naravnih virov in delovne sile.

Splošno stališče do neenakosti sem opredelila glede na pomembnost tega pojava v Sloveniji. Rezultati analize kažejo, da je s stališča posameznika podpora staršev

najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na neenakost med mladimi znotraj Slovenije. S stališča družbe pa sta najpomembnejša vzroka za neenakost, s katero se soočajo mladi, premoženje staršev in stopnja revščine. Na podlagi postavljenih raziskovalnih vprašanj in rezultatov raziskave ugotavljam še, da je stopnja neenakosti glede na Gini indeks, ki zajema celotno populacijo, izredno močno prisotna med mladimi, in so zaradi tega bolj izpostavljeni stresu, vpleteni v koruptivne posle, podvrženi večjemu uživanju prepovedanih substanc in alkohola. Z družbenega vidika pa neenakost vodi v socialno izključenost in večjo stopnjo revščine. K temu dodajam zaskrbljujočo ugotovitev, da 37,8 % mladih razume revščino neposredno v povezavi z neenakostjo – hkrati kot dejavnik in kot posledico, kar vodi v vse večjo prikrajšanost na materialnem in socialnem področju, ki je v povezavi z omejenim dostopom do izobrazbe, zdravja in kulturnih dobrin.

Mladi v Sloveniji se dobro zavedajo neenakosti, ki jih obdajajo. Z njimi se srečujejo vsak dan, prepoznajo njihove dejavnike in vzroke. Neenakost nekoliko bolj kot druge dejavnike in vzroke povezujejo z revščino, saj je razumevanje teh pojmov mnogokrat prikazano paralelno. Družba znanja, kjer je pridobivanje znanja in izobraževanje nasploh temeljno vodilo, bo pripeljala do tega, da se bo razumevanje neenakosti povezovalo v isti meri tudi z drugimi vzroki, ne le z revščino. Za to potrebujemo čas. Kot je informacijska doba potrebovala čas, da nas usposobi za življenje v informacijski družbi, tako tudi družba znanja potrebuje svoj čas, da mladi spremenijo percepcijo, stopijo iz okvirjev in neenakost razumejo v vsej svoji širini. Le tako bodo znali potegniti ločnico med vzroki in posledicami neenakosti v svetu.

LITERATURA IN VIRI

1. Agasisti, T. (2009). Towards »Lisbon objectives«: Economic determinants of Participation rates in University Education: An Empirical analysis in 14 European Countries. *Higher Education Quarterly*, 63(3), 304-306.
2. Alexandersson, M. (2011). Equivalence and choice in combination: the Swedish dilemma. *Oxford Review of Education*, 37(2), 195-214.
3. Alkire, S., Roche, J., & Seth, S. (2011). *Sub-national disparities and inter-temporal evolution of multidimensional poverty across developing countries* (OPHI Research in Progress 32a). Oxford: Oxford Poverty and Human Development Initiative, University of Oxford.
4. Altig, D., & Carlstrom, C. (1999). Marginal tax rates and income inequality in a life-cycle model. *American Economic Review*, 89(5), 1197-1215.
5. Altig, D., Auerbach, A. J., Kotlikoff, L. J., Smetters, K. A., & Walliser, J. (1999). *Simulating Fundamental Tax Reform in The U.S.* Najdeno 24. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://eml.berkeley.edu/~auerbach/ftp/taxreform/flatfinal.pdf>
6. Asafu-Adjaye, J. (2004). Income inequality and health: a multi country analysis. *International Journal of Social Economics*, 31(1/2), 14-36.
7. Asian Development Bank. (2012). *Asian Development Outlook 2012: Confronting Rising Inequality in Asia*. Najdeno 17. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/29704/ado2012.pdf>
8. Atkinson, B. A., & Marlier, E. (2010). *Income and Living Conditions in Europe*. Najdeno 5. marca 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5722557/KS-31-10-555-EN.PDF/e8c0a679-be01-461c-a08b-7eb08a272767?version=1.0>
9. Atkinson, J. (1984). Manpower Strategies for Flexible Organisations. *Personnel Management*, (str. 28-31).
10. Autor, S. (2013). *Nevarna razmerja družbe znanja*. Slovenija: Slovensko društvo raziskovalcev.
11. Banerjee, D., & Goldfield, M. (2007). *Labour, Globalization and the state*. London: Routledge.
12. Barbieri, P. (2009). Flexible employment and inequality in Europe. *European Sociological Review*, 25(6), 621.
13. Barbieri, P., & Scherer, S. (2008). Labour Market Flexibilization and its Consequences in Italy. *European Sociological review*, 25(6), 677-692.
14. Barle Lakota, A., Počkar, M., Novak - Fajfar, B., Popit, T., & Pluško, A. (2005). *Uvod v sociologijo: Učbenik za sociologijo v gimnazijskem izobraževanju*. Ljubljana: DZS.
15. Barle, A., & Trunk Širca, N. (2010). *Pomen izobraževanja v družbi prihodnosti*. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-080-2/023-035.pdf>
16. Barle, A., Počkar, M., Ilič, M. R., Popit, T., Novak-Fajfar, B., Pokeršnik, B., Slokan, A., & Pluško, A. (1999). *Sociologija*. Ljubljana: ZRSS.
17. Baum, S., Ma, J., & Payea, K. (2010). *Education Pays, 2010. The benefits of higher education for individuals and society*. Najdeno 5. maja 2016 na spletnem naslovu <https://trends.collegeboard.org/sites/default/files/education-pays-2010-full-report.pdf>
18. Belfield, C. R., & Levin, H. M. (2002). *Education privatization: causes, consequences and planning implications*. UNESCO: International Institute for Educational Planning.
19. Bernasek, A. (2006). Income inequality, and its costs. *The New York Times*. Najdeno 22. februarja 2016 na spletnem naslovu http://www.nytimes.com/2006/06/25/business/yourmoney/25view.html?_r=0

20. Blažič, M., Ivanuš-Grmek, M., Kramar, M., & Strmčnik, F. (2003). *Didaktika: visokošolski učbenik*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
21. Bonesmo Fredriksen, K. (2012). *Income Inequality in the European Union* (Working Paper No. 952). Paris: OECD Economics Department.
22. Bowles, S., Choi, J. K., & Hopfensitz, A. (2003). The coevolution of individual behaviors and social institutions. *Journal of Theoretical Biology*, 223(2), 135-147.
23. Brighouse, H. (2004). What's wrong with privatising schools? *Journal of Philosophy of Education*, 38(4), 618-631.
24. Chambliss, W. J. (1975). Toward a Political Economy of Crime. *Theory and Society*, 2(2), 149-170.
25. Charles-Coll, J. A. (2011). Understanding income inequality: Concept, causes and measurement. *International Journal of Economics and Management Sciences*, 1(3), 23.
26. Clinard, M. B., & Yeager, P. C. (1980). *Corporate Crime*. New York: Macmillan.
27. Corak, M. (2012). *Inequality from Generation to Generation: The United States in Comparison*. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.piketty.pse.ens.fr/files/Corak2011.pdf>
28. D'Addio, A.C. (2007). Intergenerational Transmission of Disadvantage: Mobility or Immobility Across Generations? *A Review of the Evidence for OECD Countries. OECD, Social, Employment and Migration Working Papers No. 52*. Najdeno 11. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/els/38335410.pdf>
29. Dragoš, S., & Leskošek, V. (2003). *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut. Fakulteta za socialno delo.
30. Dunbar, A., & Pogue, T. (1998). Estimating flat tax incidence and yield: A sensitivity analysis. *National Tax Journal*, 51(2), 303-324.
31. Esping-Andersen, G. (1991). *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity Press.
32. Esping-Andersen, G. (2003). *Social foundations of postindustrial economies*. Oxford: Oxford University Press.
33. European Parliament. (2000). *Lisbon Strategy*. Najdeno 5. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.europarl.europa.eu/>
34. Eurostat Database. (2014). *Population and social conditions*. Najdeno 16. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
35. Eurostat Database. (2014). *Social protection*. Najdeno 8. marca 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/database>
36. Eurostat Database. (2015). *Gini coefficient of equivalised disposable income EU-SILC survey*. Najdeno 13. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tessi190>
37. Eurostat Database. (2015). *Income and Living condition*. Najdeno 8. marca 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>
38. Eurostat Database. (2015). *Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and degree of urbanisation (NEET rates)*. Najdeno 7. aprila 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/edat_lfse_29
39. Eurostat Statistics explained. (2015). *Statistika porazdelitve dohodka*. Najdeno 3. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/sl
40. Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer. (2012). *NEETs - Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and*

- policy responses in Europe*. Najdeno 15. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2012/labour-market-social-policies/neets-young-people-not-in-employment-education-or-training-characteristics-costs-and-policy>
41. Ferroni, M., Mateo, M., & Payne, M. (2008). Development under conditions of inequality and distrust: Social cohesion in Latin America. *IFPRI Discussion Paper* 00777. Najdeno 1. avgusta 2016 na spletnem naslovu http://www.syngentafoundation.org/_temp/ifpridp00777.pdf
 42. Filipovič, M., & Rakar, T. (2008). Nestrpnost in sistemi blaginje. *Družboslovne razprave*, 24(57), 21-43.
 43. Firebaugh, G. (2000). The Trend in Between – National Income Inequality. *Annual Review on Sociology*, 26(1), 323-325.
 44. Flere, S. (2000). *Sociologija*. Maribor: Pravna fakulteta.
 45. Flere, S., & Lavrič, M. (2003). Social Inequalities in Slovenian Higher Education. *International Studies in Sociology in Education*, 13(3), 182-211.
 46. Fosu, A. K. (2010). Inequality, Income and Poverty. *Comperative Global Evidence: Social science quarterly*, 91(5), 1432-1446.
 47. Fouarge, D., & Layte, R. (2005). Welfare regimes and poverty dynamics: the duration and recurrence of poverty spells in Europe. *Journal of social policy*, 34(3), 407-426.
 48. Giraud, P. N. (2006). *Neenakost v svetu. Ekonomija sodobnega časa*. Ljubljana: Založba Cf.
 49. Griesecke, J., & Groß, M. (2004). External labour market flexibility and social inequality: Temporary employment in germany and the UK. *European Societies*, 6(3), 347-382.
 50. Grusky, D. B., & Kanbur, R. (2006). Introduction: The Conceptual Foundations of Poverty and Inequality Measurement. V D. B. Grusky & R. Kanbur (ur.), *Poverty and Inequality* (str. 1–29). Stanford: Stanford University Press.
 51. Hafner-Fink, M. (1993). Družbene neenakosti, strukturne sheme in teoretski koncepti. *Teorija in praksa*, 30(9/10), 959-968.
 52. Haque, A. (2004). Religion and Mental Health: The Case of American Muslims. *Journal of religion Religion and Health*, 43(1), 45-58.
 53. Haralambos, M., & Holborn, M. (1999). *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
 54. Ho, M. S., & Stiroh, K. J. (1998). Revenue, Progressivity, and the Flat Tax. *Contemporary Economic Policy*, 16(1), 85-97.
 55. Ignjatović, M. (2002). *Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 56. International Labour Organization. (2008). *Income Inequalities in the Age of Financial Globalization. World of Work Report 2008*. Geneva: International Labour Organization Publications.
 57. International Labour Organization. (2013). *Global Employment Trends for Youth – A Generation at Risk*. Geneva: International Labour Office.
 58. International Monetary Fund. (2007). *World Economic Outlook: Globalization and Inequaity*. Washintong: International Monetary Fund.
 59. International Monetary Fund. (2015). *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*. Najdeno 23. marca 2016 na spletnem naslovu <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf>
 60. Ivanova, A., Keen, M., & Klemm, A. (2005). The Russian Flat Tax Reform. *Economic Policy*, 20(43), 397-444.

61. Izyumov, A., & Claxon, T. (2009). Models of Capitalism and Income Distribution in Transition Economies: A Comparative Perspective. *Journal of Economic Issues*, 43(3), 733-758.
62. Kelly, J. N. (2009). *The Politics of Income Inequality in the United States*. New York: Cambridge University Press.
63. Kolarič, Z. (1992). From socialist to post-socialist social policy. V I. Svetlik (ur.), *Social Policy in Slovenia* (str. 15–32). Hampshire: Avebury.
64. Kolarič, Z., Črnak-Meglič, A., & Vojnovič, M. (2002). *Zasebne neprofitno-volonteriske organizacije v mednarodni prespektivi*. Ljubljana: Založba FDV.
65. Kolarič, Z., Rakar, T., & Kopač, M. (2009). Slovenski sistem blaginje v procesu postopnega spreminjanja. V V. Hlebec (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb* (str. 45–75). Maribor: Aristej.
66. Košak, K. (2012). Povečanje neenakosti. Slovenija je na zanesljivi poti v večjo razslojenost. *Mladina*, 44, Ljubljana: Mladina, časopisno podjetje d.d.
67. Kovač, B. (2006). Keynes, keynesianizem in razvojne spremembe sodobne države blaginje – renesansa ali zaton keynesianske teoretske paradigme. *Naše gospodrstvo*, 52(Posebna številka: Znanstvena konferenca), 11-25.
68. Krugman, P.R. (2007). *Trade and inequality, revisited*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://voxeu.org/article/trade-and-inequality-revisited#comment->
69. Leskošek, V. (2005). Globalne neenakosti. *Socialno delo*, 44(4/5), 241.
70. Lindert, P. H., & Williamson, J. G. (2013). American Incomes Before and After the Revolution. *The Journal of Economic History*, 73(3), 725-765.
71. Makwana, R. (2011). Poor education for Poor: Can vouchers be the answer in Gujarat, India. *Journal of Alternative Perspectives in social sciences*, 3(3), 722.
72. Malnar, B. (2011). Trendi neenakosti v Sloveniji med statistiko in javnim mnenjem. *Teorija in Praksa*, 48(4), 951-967.
73. Mann, M., & Riley, D. (2006). Explaining macro-regional trends in global income inequalities, 1950-2000. *Socio-Economic Review* 5(1), 81-115.
74. McAslan Fraser, E., & McLean Hilker, L. (2012). *Age inequalities: are youth falling between the cracks of the MDGs?* The Heart of the Post-2015 Development Agenda and the Future We Want for All. Global Thematic Consultation. Social Development Direct.
75. Milanović, B. (2003). *Why we all do care about inequality (but are loath to admit it)*. Najdeno 9. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://ideas.repec.org/e/pmi44.html>
76. Milanović, B. (2010). *Income level and Income inequality in the Euro-Mediterranean region: from the Principate to the Islamic conquest*. Najdeno 9. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://ideas.repec.org/e/pmi44.html>
77. Milanović, B. (2011). Global inequality and the global inequality extraction ratio: the story of the past two centuries. *Explorations in Economic History*, 48(4), 494-506.
78. Milanović, B. (2012). *Global Income Inequality by the numbers: in History and Now*. Najdeno 9. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://ideas.repec.org/e/pmi44.html>
79. Mladinski svet Slovenije. (2015). *Zaposlovanje mladih, gradivo ob mednarodnem dnevu mladih 2015*. Najdeno 17. marca 2016 na spletnem naslovu http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/Zaposlovanje_mladih_MDM_2015.pdf
80. Morsy, H. (2012). Scarred Generation. *Finance and Development*, 49(1), 15-17.
81. Mourshed, M., Farrell, D., & Barton, D. (2012). *Education to Employment: Designing the System that Works*. Washington D. C.: McKinsey Center for Government.
82. Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005 (NPSV). *Uradni list Republike Slovenije* št. 54/92, 42/94, 1/99, 41/99 – ZSV, 40/93, 80/94, 28/96, 26/97 – PoDZ-1.

83. Nations Online. (2006). *One World*. Najdeno 11. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.nationsonline.org/oneworld/first.shtml>
84. Niggle, C. (2003). Globalization, Neoliberalism and the attack on social security. *Review on Social Economy*, 61(1), 51-71.
85. O'Donoghue, C., Ballas, D., Clarke, G. P., Hynes, S., & Morrissey, K. (2012). *Spatial Microsimulation for rural policy analysis*. Springer: Verlag Berlin Heidelberg.
86. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). *Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries*. Pariz: Organisation for Economic Co-operation and Development Publishing.
87. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2011). *Divided we stand: Why Inequality Rising*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
88. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2013). *Crisis Squeezes income and puts pressure on inequality and poverty*. Najdeno 4. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/els/soc/OECD2013-Inequality-and-Poverty-8p.pdf>
89. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2014). *Zbirka Boljše Politike: Slovenija 2014*. Najdeno 10. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.oecd.org/about/publishing/2014-05-Better-Policies-Slovenia-SL.pdf>
90. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2016). *Income Distribution Database (IDD): Gini, poverty, income, Methods and Concepts*. Najdeno 4. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm>
91. Ortiz, I., & Cummins, M. (2011). *Global Inequality: Beyond the Bottom Billion. A Rapid Review of Income Distribution in 141 countries*. New York: UNICEF.
92. Parsons, T., & Baler, R. F. (2007). *Family socialization and interaction process*. Abingdon: Routledge.
93. Počkar, M., Andolšek, S., Popit, T., & Barle Lakota, A. (2009). *Uvod v Sociologijo*. Ljubljana: DZS.
94. Postel-Vinay, F., & Maurin, E. (2005). The European job security gap. *Work and occupation*, 32(2), 229-252.
95. Pressman, S. (2005). Income Guarantees and the Equity-Efficiency Trade off. *Journal of Socio-Economics*, 34(1), 83-100.
96. Prunk, J. (2008). *Racionalistična civilizacija 1776-2000*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
97. Rainwater, R., Rein, M., & Schwartz, M. (1986). *Income Packaging in the Welfare State: A Comparative Study of Family Income*. Oxford: Clarendon Press.
98. Room, G. (2001). *"New poverty" in the European Community*. London: Palgrave.
99. Roser, M. (2016). Income Inequality. *Our World in Data*. Najdeno 4. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://ourworldindata.org>
100. Roser, M. (2016). World Poverty. *Our World in Data*. Najdeno 4. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://ourworldindata.org>
101. Rosseau, J. J. (1993). *Razprava o izvoru in temeljih neenakosti med ljudmi*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani.
102. Soares, R. R. (2004). Development, crime and punishment: Accounting for the international differences in crime rates. *Journal of Development Economics*, 73(1), 155-184.
103. Stanovnik, T., & Verbič, M. (2005). A Contribution to the Analysis of Income Inequality in Slovenia. *IB Review*, 39(1-2), 50-66.
104. Stanovnik, T., & Verbič, M. (2008). An Analysis of Income Inequality of Wage Earners in Slovenia in the Period 1991–2005. *IB Review*, 42(3-4), 30-42.

- 105.Stanovnik, T., & Verbič, M. (2012). Distribution of Wages and Incomes of Employees in Slovenia in the Period 1991–2009. *IB Review*, 46(1), 57-70.
- 106.Stanovnik, T., & Verbič, M. (2014). Personal Income Tax Reforms and Tax Progressivity in Slovenia, 1991–2012. *Financial Theory and Practice*, 38(4), 441-463.
- 107.Statistični urad Republike Slovenije. (2014). *Kazalniki dohodka in revščine (SILC & APG)*. Najdeno 7. maja 2016 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/database/dem_soc/dem_soc.asp
- 108.Statistični urad Republike Slovenije. (2015). *Izobraževanje*. Najdeno 8. aprila 2016 http://pxweb.stat.si/pxweb/database/dem_soc/dem_soc.asp
- 109.Statistični urad Republike Slovenije. (2015). *Kazalniki blaginje v Sloveniji*. Najdeno 22. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/statweb/glavnanavigacija/podatki/kazalniki/blaginja>
- 110.Stiglitz, J. E. (2012). *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*. London: W.W. Norton & Company.
- 111.Svet Evrope. (2009). Najdeno 8. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.coe.int/>
- 112.Svetlik, I. (1987). Izobraževanje in družbenoekonomski položaj. *Družboslovne razprave*, 25(4), 27-44.
- 113.Swank, D. (2006). Tax Policy in an Era of Internationalization. Explaining the Spread of Neoliberalism. *International Organization*, 60(4), 847-882.
- 114.The Economist. (2012). For richer, for poorer. *Special report: The world economy*. Najdeno 6. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.economist.com/node/21564>
- 115.Thorbecke, E., & Charumilind, C. (2002). Economic Inequality and its Socioeconomic Impact. *World Development*, 2(1), 1477-1495.
- 116.United Nations Conference on Trade and Development. (1997). Trade and Development Report. *United Nations publication*. New York & Geneva.
- 117.United Nations Development Programme. (2015). *Human Development Report 2015: Work For Human Development*. Najdeno 20. februarja 2016 na spletnem naslovu http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf
- 118.United Nations. (2011). *World Youth Report 2011: Youth Employment: Youth Perspectives on the Pursuit of Decent Work in Changing Times*. New York: Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat.
- 119.Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2015). *Poročilo o razvoju 2015*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
- 120.Ventura, G. (1999). Flat tax reform: A quantitative exploration. *Journal of Economic Dynamics & Control*, 23, 1425-1458.
- 121.Vidmajer, S. (2012). Trendi: Neenakost. *Delo*. Najdeno 5. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/mnenja/komentarji/trendi-needakost.html>
- 122.Vogrinc, J. (2008/2009). *Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja*. Ljubljana: Agencija za raziskovanje Republike Slovenije.
- 123.Wei, L., & Bin, X. (2008). Trade, Technology, and China's Rising Skill Demand. *Economics of Transition*, 16(1), 59-84.
- 124.Wells, J. C., Marphatia, A. A., Cole, T. J., & McCoy, D. (2012). Associations of economic and gender inequality with global obesity prevalence: Understanding the female excess. *Social science & Medicine*, 75(3), 482-490.
- 125.Wilkinson, R. G., & Pickett, K. E. (2006). Income Inequality and Health: a review and explanation of the evidence. *Social Science & Medicine*, 62(7), 1768-1784.
- 126.Wilkinson, R. G., & Pickett, K. E. (2012). *Velika ideja: zakaj je enakost boljša za vse*. Novo mesto: Penca in drugi.
- 127.Williamson, J. (1990). *What Washington means by policy reform. Latin American Adjustment: How Much Has Happened?* Najdeno 3. marca 2016 na spletnem naslovu

- <https://www.wcl.american.edu/hracademy/documents/Williamson1990WhatWashingtonMeansbyPolicyReform.pdf>
128. World Bank. (2012). *World Development Report 2013: Jobs*. Washington, D. C.: International Bank for Reconstruction and Development / World Bank.
129. World Bank. (2016). *World Development Indicators*. Najdeno 9. julija 2016 na spletnem naslovu <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>
130. World Health Organization & Unicef (2006). *Meeting the MDG drinking water and sanitation target. The urban and rural challenge of the decade*. Najdeno 6. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.who.int/water_sanitation_health/monitoring/jmpfinal.pdf
131. Yaish, M., & Andersen, R. (2012). Social mobility in 20 modern societies: The role of economic and political context. *Social Science Research*, 41(3), 527-538.
132. Zheng, H. (2009). Rising US income inequality, gender and individual self-rated health, 1972-2004. *Social science and medicine*, 69(9), 1333-1334.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik – Soočanje mladih z neenakostjo v današnji družbi.....	1
Priloga 2: Dejavniki neenakosti med mladimi	6
Priloga 3: Posledice neenakosti med mladimi.....	7
Priloga 4: Seznam kratic	8

Priloga 1: Anketni vprašalnik – Soočanje mladih z neenakostjo v današnji družbi

Moje ime je Monika Iveša in za svoje magistrsko delo na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani proučujem soočanje mladih z neenakostjo v današnji družbi izključno v Sloveniji. Z vprašanji, ki sledijo, bi rada raziskala zavedanje neenakosti med mladimi, definirala dejavnike in izpostavila največje razloge za tovrstno stanje v družbi. Hvaležna vam bom, če si boste vzeli nekaj minut časa, in čim bolj natančno in iskreno odgovorili na spodaj zastavljena vprašanja.

Prav tako želim poudariti, da je vprašalnik popolnoma anonimen, in vsi podatki bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene.

VPRAŠANJE 1 – Na lestvici 1–5 ocenite, kako močna je posamezna vrsta neenakosti pri mladih (1 – šibka, 2 – niti šibka niti močna, 3 – ne vem, 4 – močna, 5 – zelo močna).

	1	2	3	4	5
Etnična neenakost (razlike med posamezniki glede na etnično pripadnost oz. družbeni status (npr. diskriminacija, socialne manjšine itd.))	☐	☐	☐	☐	☐
Spolna neenakost (razlike med posamezniki glede na spol, moč, delitev dela, spolne vloge)	☐	☐	☐	☐	☐
Dohodkovna neenakost (v povezavi z osebno porazdelitvijo dohodka, porazdelitev dohodka v družbi itd. (npr. bogati – revni))	☐	☐	☐	☐	☐
Prostorska neenakost (razlike med posamezniki glede na geografsko okolje)	☐	☐	☐	☐	☐
Politična neenakost (npr. razlike v politični moči, volilna pravica, pripadnost politični stranki itd.)	☐	☐	☐	☐	☐
Socialna neenakost (npr. razlike med posamezniki glede na raso, družbeni razred itd.)	☐	☐	☐	☐	☐
Globalna neenakost (v povezavi z različnimi stopnjami tehnološkega razvoja družb, kulturne razlike itd.)	☐	☐	☐	☐	☐

VPRAŠANJE 2 – Če bi morali izbirati, katera od navedenih tipov neenakosti je po vašem mnenju najbolj izrazita med mladimi?

- ☐ Etnična neenakost
- ☐ Spolna neenakost
- ☐ Dohodkovna neenakost
- ☐ Politična neenakost
- ☐ Prostorska neenakost
- ☐ Globalna neenakost
- ☐ Socialna neenakost

VPRAŠANJE 3 – VZROKI NEENAKOSTI Ocenite, kako pomemben je posamezni dejavnik za povečanje neenakosti med mladimi na lestvici 1–5 (1 – zelo nepomemben, 2 – nepomemben, 3 – niti nepomemben niti pomemben, 4 – pomemben, 5 – zelo pomemben).

	Pri vas kot posamezniku					Na splošno med mladimi				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Premoženje družine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora staršev	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Izobrazba staršev	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Veroizpoved	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(Ne)uspešnost v šoli	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostopnost tehnologije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje tehnologije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tradicionalna oblika družine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Revščina	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zaposlitev staršev	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Štipendije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Netradicionalna oblika družine (ločeni straši, enostarševska družina, družina z nebiološkimi straši)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Izobrazba mladih	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Okolje, iz katerega prihajate (geografsko)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rasa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politična (ne)opredelitev	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dohodek mladih	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gospodarska kriza	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poklic staršev	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostopnost do zdravstvenih storitev	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zaposlitev mladih	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivnosti mladih (šport, interesne dejavnosti itd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VPRAŠANJE 4 – Ali menite, da je neenakost med mladimi, družbeno nezaželena in tudi negativna?

- ☐ DA
☐ NE
☐ NE MOREM SE OPREDELITI

VPRAŠANJE 5 – POSLEDICE NEENAKOSTI Neenakost prinaša posledice. Ocenite na lestvici 1–5, kako po vašem mnenju spodaj omenjene posledice neenakosti vplivajo na vsakdanje življenje posameznika (1 – se zelo zmanjša, 2 – se zmanjša, 3 – se niti ne zmanjša niti poveča, 4 – se poveča, 5 – se zelo poveča).

	Pri vas kot posamezniku					Na splošno med mladimi				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Stopnja kriminala	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stopnja motiviranosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vpletenost v korupcijo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bolezni	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Šolski uspeh	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stopnja izobrazbe	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uživanje alkohola	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dohodek mladih	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Uporaba tehnologije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialna izključenost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uživanje prepovedanih substanc	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Želja po znanju	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Izpostavljenost stresu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osebna rast	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Revščina	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zaposlitvene možnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Družbena giblivosť (sprememba družbenega položaja – mobilni, nemobilni ...)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VPRAŠANJE 6 – MLADI IN TRG DELA Ocenite na lestvici 1–5, kako naslednji dejavniki neenakosti vplivajo na trg dela za mlade (1 – se zelo zmanjša, 2 – se zmanjša, 3 – se niti ne zmanjša niti poveča, 4 – se poveča, 5 – se zelo poveča).

	Z osebnega vidika					Z vidika družbe				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Štipendije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Delovne izkušnje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stopnja motiviranosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dohodek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvaliteta življenja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Višina plače	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Produktivnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uporaba tehnologije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inovativnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fleksibilnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Želja po znanju	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Odgovornost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organizacijska klima	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Želja po napredku	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Okolje, iz katerega izhajate	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora staršev	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poslovno zaupanje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brezposelnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktualno znanje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VPRAŠANJE 7 – Ocenite, kako vidite revščino v povezavi z neenakostjo med mladimi. (1 – Popolnoma kot dejavnik, 2 – Bolj kot dejavnik, 3 – Oboje, 4 – Bolj kot posledica, 5 – Popolnoma kot posledica)

	1	2	3	4	5	
Kot dejavnik neenakosti	☐	☐	☐	☐	☐	Kot posledica neenakosti

VPRAŠANJE 8 - Kako se mladi soočate z neenakostjo v vašem vsakdanjem življenju? (Na primer v povezavi z brezposelnostjo, komunikacijsko tehnologijo, dohodkom itd.)

Prosim, opišite vsaj en vidik soočanja.

VPRAŠANJE 9 – Spol:

- ☐ Moški
- ☐ Ženski

VPRAŠANJE 10 – V katero starostno skupino spadate?

- ☐ do 18 let
- ☐ 19–24 let
- ☐ 25–29 let
- ☐ nad 30 let

VPRAŠANJE 11 – Kakšen je vaš zakonski stan?

- ☐ Samski (nikoli poročen)
- ☐ Poročen
- ☐ Živim z izvenzakonskim partnerjem
- ☐ Imam trajnega partnerja, s katerim pa ne živim
- ☐ Razvezan

VPRAŠANJE 12 – Število otrok v družini vključno z vami (v kolikor imate svoje otroke, pa označite število lastnih otrok):

- ☐ 0
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ Več

VPRAŠANJE 13 – Kakšen je vaš trenutni status?

- ☐ Dijak/Študent
- ☐ Aktiven
- ☐ Neaktiven
- ☐ Brezposeln

VPRAŠANJE 14 - Vrsta zaposlitve

- ☐ Določen čas
- ☐ Nedoločen čas
- ☐ Študentsko delo
- ☐ Priložnostno delo
- ☐ Brez

VPRAŠANJE 15 - Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?

- ☐ Osnovna šola
- ☐ Srednja šola
- ☐ Visoka/višja šola
- ☐ Univerzitetna
- ☐ Magisterij
- ☐ Doktorat

VPRAŠANJE 16 - Ali ste prejemnik kakršnekoli vrste štipendije?

- ☐ DA
- ☐ NE

VPRAŠANJE 17 - Mesečni dohodek na družinskega člana:

- ☐ do 250 €
- ☐ 250–500 €
- ☐ 500–750 €
- ☐ 750–1.100 €
- ☐ nad 1.100 €

VPRAŠANJE 18 - V kateri regiji prebivate?

Kohezijski regiji Slovenije

- ☐ Podravska
- ☐ Koroška
- ☐ Savinjska
- ☐ Gorenjska
- ☐ Obalno-kraška
- ☐ Osrednjeslovenska
- ☐ Zasavje
- ☐ Pomurska
- ☐ Goriška
- ☐ Spodnjeposavska
- ☐ Jugovzhodna Slovenija
- ☐ Notranjsko-kraška

Priloga 2: Dejavniki neenakosti med mladimi

Tabela 1: Dejavniki neenakosti med mladimi

	N	Modus ¹	Aritmetična sredina ¹	Modus ²	Aritmetična sredina ²
Premoženje družine	98	4	3,1	4	4
Podpora staršev	98	5	3,7	4	3,7
Izobrazba staršev	98	3	2,9	4	3,4
Veroizpoved	98	1	2,1	3	2,9
(Ne)uspešnost v šoli	98	3	3	3	3,3
Dostopnost tehnologije	98	4	3,2	4	3,9
Poznavanje tehnologije	98	4	3,2	4	3,7
Spol	98	1	2,2	3	2,8
Tradicionalna oblika družine	98	3	2,4	3	2,9
Stopnja revščine	98	3	3	4	4
Zaposlitev staršev	98	3	3,2	4	3,6
Štipendije	98	3	2,7	3	3,4
Netradicionalna oblika družine	98	1	2,3	3	3
Izobrazba mladih	98	4	3,4	3	3,5
Okolje, iz katerega prihajate	98	3	2,6	3	3,2
Rasa	98	1	2,3	3	3,1
Politična (ne)opredelitev	98	1	2	3	2,7
Dohodek mladih	98	4	3,1	4	3,6
Gospodarska kriza	98	4	3,1	3	3,4
Poklic staršev	98	3	2,8	3	3,3
Dostopnost do zdravstvenih storitev	98	3	3,1	3	3,3
Zaposlitev mladih	98	4	3,5	3	3,7
Aktivnosti mladih	98	4	3,5	3	3,6

Legenda: ¹ Rezultati z osebne vidika anketiranca.

² Rezultati z vidika družbe.

Priloga 3: Posledice neenakosti med mladimi

Tabela 2: Posledice neenakosti med mladimi

	N	Modus ¹	Aritmetična sredina ¹	Modus ²	Aritmetična sredina ²
Stopnja kriminala	98	3	3,3	4	3,9
Stopnja motiviranosti	98	3	3,1	4	3
Vpletenost v korupcijo	98	3	3,1	4	3,6
Bolezni	98	3	3,2	4	3,5
Šolski uspeh	98	3	3,3	3	3,1
Stopnja izobrazbe	98	3	3,4	4	3,3
Uživanje alkohola	98	3	3,3	4	3,8
Dohodek mladih	98	3	3,2	3	3,2
Uporaba tehnologije	98	3	3,2	3	3,4
Socialna izključenost	98	3	3,3	4	3,7
Uživanje prepovedanih substanc	98	3	2,9	4	3,8
Želja po znanju	98	4	3,3	3	2,9
Izpostavljenost stresu	98	4	3,9	4	4
Osebna rast	98	3	3,3	3	3
Stopnja revščine	98	3	3,1	3	3,6
Zaposlitvene možnosti	98	3	3,1	2	2,9
Družbena gibljivost	98	3	3,2	3	3,2

Legenda: ¹ Rezultati z osebne vidika anketiranca.

² Rezultati z vidika družbe.

Priloga 4: Seznam kratic

\$ - Ameriški dolar

€ - Evro

BDP – Bruto domači proizvod

EU – Evropska Unija

Eurofound – Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer

HDI indeks – Stopnja človekovega razvoja

IKT – Informacijska in komunikacijska tehnologija

ILO – International Labour Organization

IMF – International Monetary Fund

ITM – Indeks telesne mase

NEET – Delež mladih, ki niso zaposleni oziroma niso vključeni v izobraževanje ali usposabljanje

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

UMAR – Urad za makroekonomske analize in razvoj

UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development

WB – World Bank

ZDA – Združene države Amerike